Rocznik Polskiej Akademii Umiejętn.

ROK 1923-24

ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

ROK 1923/1924.

W KRAKOWIE
NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — POZNAŃ — ZAKOPANE
1924.

KRAKÓW. — DRUKARNIA UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Józefa Filipowskiego.

TREŚĆ

SKŁAD
POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

ZARZĄD

Prezes:
Kazimierz Morawski.

Zastępca Prezesa:
Jan Michał Rozwadowski.

Sekretarz Generalny:
Stanisław Wróblewski.

Dyrektor Wydziału filologicznego:
Jan Michał Rozwadowski.

Dyrektor Wydziału historyczno-filozoficznego:
Stanisław Tomkowicz.

Dyrektor Wydziału matematyczno-przyrodniczego:
Kazimierz Kostanecki

Sekretarz Wydziału filologicznego:
Kazimierz Nitsch

Sekretarz Wydziału historyczno-filozoficznego:
Stanisław Kutrzeba

Sekretarz Wydziału matematyczno-przyrodniczego:
Henryk Hoyer

Delegat Walnego Zgromadzenia:
Kazimierz Kostanecki

CZŁONKOWIE.

A) Czynni.

I. Wydział filologiczny.

a) Krajowi.

Kazimierz Morawski, dr. filozofji, prof. filologji klasycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. — Wybrany członkiem czynnym 12 listopada 1887. — Kraków, Aleja Krasińskiego 6.

Jan Baudouin de Courtenay, dr. filoz., prof. językoznawstwa Uniw. Warszawskiego. — Wybrany człon. czyn. 12 listopada 1887. — Warszawa, ul. Smolna 28, m. 6.

Leon Sternbach, dr. filoz., prof. filologji klasycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 13 maja 1902. — Kraków, ul. Batorego 14.

Ludwik Ćwikliński, dr. filoz., b. prof. filologji klasycznej Uniw. lwowskiego i wileńskiego. — Wybrany człon. czyn. 13 maja 1902. — Poznań, Aleja Marcinkowskiego 2a.

Józef Kallenbach, dr. filoz., prof. historji literatury polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 11 maja 1906. — Kraków, ul. Łobzowska 4.

Tadeusz Zieliński, dr. filoz., prof. filologji klas. na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 6 maja 1907. — Warszawa, Uniwersytet.

Stanisław Tomkowicz, dr. filozofji. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Kraków, ul. Podwale 2.

Leonard Lepszy, em. Starszy Radca górniczy. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Kraków, ul. Bracka 13.

Jan Michał Rozwadowski, dr. filoz., prof. językoznawstwa porównawczego Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Kraków, ul. Smoleńsk 21.

Marjan Zdziechowski, dr. filoz., prof. historji literatury powszechnej Uniw. wileńskiego. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Wilno, Uniwersytet.

Ignacy Chrzanowski, dr. filoz. h. c., prof. historji literatury polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 22 maja 1914. — Kraków, ul. Biskupia 2.

Jerzy Mycielski, dr. filoz., prof. historji sztuki Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 22 maja 1914. — Kraków, Rynek Główny 43.

Stanisław Witkowski, dr. filoz., prof. filologji klasycznej Uniw. lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 22 maja 1914. — Lwów, ul. Zielona 25.

Jan Łoś, dr. filoz. h. c., prof. języka polskiego na Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 29 maja 1917. — Kraków, ul. Kapucyńska 7.

Piotr Bieńkowski, dr. filoz., prof. archeologji klasycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 29 maja 1917. — Kraków, ul. Studencka 5.

Jan Czubek, prof. Gimnazjum V. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. Jana Kochanowskiego 18.

Tadeusz Sinko, dr. filoz., prof. filologji klasycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków-Zwierzyniec, ul. Księcia Józefa 13.

Stanisław Windakiewicz, dr. filoz., prof. historji literatury polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków, ul. Krupnicza 7.

Wilhelm Bruchnalski, dr. filozof., prof. literatury pol. Uniw. lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Lwów, ul. Długosza 27.

Kazimierz Nitsch, dr. filoz., prof. językoznawstwa słowiańskiego na Uniw. Jag. — Wybrany człon. czyn. 17 czerwca 1924. — Kraków, Salwator, ul. Gontyna 12.

aa) Członkowie przybrani nadliczbowi
w myśl § 16 Statutu Akademji.

Z Wydziału historyczno-filozoficznego wybrani 11 czerwca 1923 i z Wydziału matematyczno-przyrodniczego 11 czerwca 1917.

ks. Jan Fijałek, Józef Rostafiński.

b) Zagraniczni.

Aleksander Brückner, dr. filoz., prof. filologji słowiańskiej Uniw. w Berlinie. — Wybrany człon. czyn. 31 października 1891. — Berlin-Wilmersdorf, Wilhelmsaue 18.

Ulrich Wilamowitz-Moellendorff, prof. filologji klasycznej Uniw. w Berlinie. — Wybrany człon. czyn. 23 maja 1910. — Berlin, Westend-Charlottenburg, Eichenallee 12.

Antoni Meillet, prof. gramatyki porównawczej w Collège de France. — Wybrany człon. czyn. 22 maja 1914. — Paryż XV, rue François Coppée 2.

Fryderyk Jerzy Kenyon, dyr. British Museum w Londynie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Londyn, British Museum.

Władysław Mickiewicz, literat, delagat P. A. U. do Stacji Naukowej w Paryżu. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Paryż, 6 Quai d'Orléans.

Henry Omont, człon. Institut de France i dyr. oddz. rękop. Bibliothèque Nationale w Paryżu. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Paryż, Bibliothèque Nationale, rue de Richelieu.

Fortunat Strowski, prof. literatury francuskiej w Sorbonie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921 — Paryż, Sorbonne.

Aleksander Belić, prof. filologji słowiań. na Uniwersytecie w Belgradzie. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Belgrad, Uniwersytet.

Józef Strzygowski, dr. filoz., prof. historji sztuki na Uniwer. w Wiedniu. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. Wiedeń, Uniwersytet.

Józef Zubatý, dr. filoz., prof. filol. staroindyjskiej na Uniwer. w Pradze. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Praga, Uniwersytet.

Lubomir Miletič, prof. filol. słowiańskiej na Uniw. w Sofji — Wybrany człon. czyn. 17 czerwca 1924. — Sofja, Uniwersytet.

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

a) Krajowi.

Michał Bobrzyński, dr. praw, em. prof. Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 10 listopada 1883. — Garby, p. Sulencin (Wielkopolska).

Oswald Balzer, dr. praw, prof. prawa polskiego Uniw. lwow-

skiego. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1900. — Lwów, ul. Zyblikiewicza 24.

Władysław Abraham, dr. praw, prof. prawa kanonicznego Uniw. lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 13 maja 1902. — Lwów, ul. Długosza 16.

Leon Piniński, dr. praw, hon. prof. prawa karnego i rzymskiego Uniw. lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 11 maja 1903. — Lwów, ul. Matejki 4.

Ludwik Finkel, dr. filozofji, em. i honor. prof. Uniw. lwowskiego, Historyk. — Wybrany człon. czyn. 23 maja 1910. — Lwów, ul. św. Mikołaja 9.

Szymon Askenazy, dr. filoz. Historyk. Wybrany człon. czyn. 23 maja 1910. — Warszawa, ul. Czackiego 10.

Leon Petrażycki, dr. praw, prof. socjologji Uniw. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 22 maja 1912. — Warszawa, Uniwersytet.

Bronisław Dembiński, dr. filoz., prof. Uniw. w Poznaniu — Wybrany człon. czyn. 29 maja 1917. — Poznań, ul. Chełmońskiego 2.

Stanisław Wróblewski, dr. praw, prof. prawa rzym. i cywil. Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. św. Jana 15.

Stanisław Kutrzeba, dr. praw, prof. prawa polskiego Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. Studencka 15.

Władysław Smoleński, prof. hist. polskiej now. na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1918. — Warszawa, ul. Hoża 26, m. 16.

Ks. Jan Fijałek, dr. teologji i prawa kanonicznego, prof. historji kościelnej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków, ul. Wygoda 11.

Franciszek Ksawery Fierich, dr. praw, prof. procesu cywilnego Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków, ul. Batorego 21.

Jan Korwin Kochanowski, prof. hist. na Uniwersytecie w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 28 maja 1920. — Warszawa, ul. Koszykowa 67.

Fryderyk Papée, dr. filoz., dyrektor Bibljoteki Jagiellońskiej z tyt. prof. Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 28 maja 1920. — Kraków, ul. Wolska 40.

Franciszek Bujak, dr. filoz., prof. polskiej i powszechnej historji gospodarczej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany człon. czyn. 27 czerwca 1922. — Lwów, ul. Sykstuska 56.

Władysław Semkowicz, dr. praw, prof. nauk pomocniczych histor. i histor. średniowiecznej na Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Kraków, ul. Podwale 2.

Władysław Heinrich, dr. filoz., prof. filozofji na Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 17 czerwca 1924. — Kraków, Plac Groble 8.

Marceli Handelsman, dr. filoz., prof. historji powszechnej na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 17 czerwca 1924. — Warszawa, ul. Mokotowska 50.

aa) Członkowie nadliczbowi przybrani
w myśl § 16 Statutu Akademji.

Z Wydziału filologicznego wybrani d. 30 października 1892, d. 2 kwietnia 1917, d. 26 marca 1919 i z Wydz. mat.-przyr. 29 listopada 1919.

Ignacy Chrzanowski, Józef Kallenbach, Kazimierz Morawski, Jan Rozwadowski, Stanisław Tomkowicz, Józef Rostafiński.

b) Zagraniczni.

Wilhelm Fráknoi, tyt. Biskup Arbei, Główny Inspektor bibljotek i muzeów węgierskich. — Wybrany człon. czyn. 24 listopada 1888. — Budapeszt, Muzeum Narodowe.

Jaroslav Goll, dr. filoz., em. prof. historji powszechnej Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1900. — Praga, Smichov 477.

Emil Ott, dr. praw, em. prof. procesu cywilnego Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1900. — Praga II, ul. Křemencová 8.

Ludwik Pastor, dr. filoz., prof. historji powszechnej Uniw. w Innsbrucku. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Innsbruck, Uniwersytet.

Fryderyk Wilhelm Förster, dr. filoz., prof. pedagogiki na Uniw. w Monachjum. — Wybrany człon. czyn. 28 maja 1920. — Monachjum.

Helge Almquist, prof. histor. powszechnej na Uniw. w Göteborgu. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Göteborg, Uniwersytet.

Rajmund Poincaré, adwokat, b. prezes Rady Ministrów francuskich. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Paryż.

Vittorio Scialoja, prof. prawa rzym. na Uniw. w Rzymie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Rzym, Uniwersytet.

Artur Balfour, mąż stanu angielski. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Londyn.

Mikołaj Iorga, prof. historji nowożytnej na Uniw. w Bukareszcie. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Bukareszt, Uniwersytet.

Slobodan Javanovič, prof. prawa narodów na Uniw. w Belgradzie. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Belgrad, Uniwersytet.

Włodzimierz Mazuranič, b. prezes Akademji Umiejętności w Zagrzebiu. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Zagrzeb.

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

a) Krajowi.

Józef Rostafiński, dr. filoz., hon. prof. botaniki i histor. nauk biologicznych Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 10 października 1883. — Kraków, ul. Studencka 7.

Benedykt Dybowski, dr. med., em. prof. zoologji Uniw. lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 31 października 1891. — Lwów, ul. Zaścianek 12.

Emil Godlewski (starszy), dr. filoz., dyrektor Instytutu naukowego gospodarstwa wiejskiego w Puławach. — Wybrany człon. czyn. 31 października 1891. — Puławy.

Władysław Natanson, dr. filoz., magister i dr. fizyki Uniw. w Dorpacie, prof. fizyki matematycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1900. — Kraków, ul. Studencka 3.

Tadeusz Browicz, dr. med., em. prof. anatomji patologicznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1902. — Kraków, ul. Krupnicza 5.

Kazimierz Kostanecki, dr. med., prof. anatomji opisowej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1902. — Kraków, ul. Łęczycka, dom własny.

Leon Marchlewski, dr. filoz., prof. chemji lekarskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 11 maja 1903. — Kraków, ul. Zyblikiewicza 6.

Kazimierz Żorawski, dr. filoz., prof. Politechniki w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 9 czerwca 1916. — Warszawa, ul. Koszykowa 75.

Józef Morozewicz, magister mineralogji i geognozji, dyrektor Państw. Instytutu Geologicznego. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1918. — Warszawa, Nowy Świat 72, Pałac Staszica.

Stanisław Bądzyński, dr. med. i filoz., prof. chemji lekarskiej Uniw. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1918. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 8.

Emil Godlewski (młodszy), dr. med., prof. embrjologji i biologji ogólnej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. św. Jana 20.

Henryk Hoyer, dr. med., prof. anatomji porównawczej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 28 maja 1920. — Kraków-Łobzów, ul. Łęczycka 4.

Stefan Niementowski, dr. filoz., prof. chemji ogólnej i analitycznej na Politechnice we Lwowie. — Wybrany człon. czyn. 28 maja 1920. — Lwów, Politechnika.

Michał Siedlecki, dr. filoz., prof. zool. na Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 28 maja 1920. — Kraków, ul. Krowoderska 57.

Wacław Sierpiński, dr. filozof., prof. matematyki na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Hoża 50, m. 52.

Stanisław Józef Thugutt, dr. chemji, prof. mineralogji na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Śniadeckich 18, m. 3.

Jan Zawidzki, dr. filoz., prof. chemji na Politechnice w Warsza-

wie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Warszawa, Politechnika, ul. Koszykowa 75.

Karol Dziewoński, dr. nauk techn., prof. chemji na Uniwer. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Kraków, Salwator, ul. Gontyna 1.

Kazimierz Białaszewicz, dr. filoz., prof. fizjologji zwierząt na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Marszałkowska 25, m. 57.

b) Zagraniczni.

Franciszek Mertens, dr. filoz., em. prof. matematyki Uniw. wiedeńskiego. — Wybrany człon. czyn. 13 października 1885. — Wiedeń III, Stammgasse 9.

František Vejdovský, dr. filoz., prof. zoologji i anatomji porównawczej Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człon. czyn. 11 maja 1903. — Praga II, Riegrovo nábřeží 28.

Marja Curie-Skłodowska, dr. filoz., prof. fizyki przy Sorbonie w Paryżu. — Wybrana człon. czyn. 21 maja 1909. — Paryż, 1 rue Pierre Curie.

Bohuslav Brauner, dr. filoz., prof. chemji Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człon. czyn. 21 maja 1909. — Praga, Král. Vinohrady, Čelakovského 14.

Maurycy Lugeon, dr. filoz., prof. geologji i paleontologji na Uniw. w Lozannie. — Wybrany człon. czyn. 28 maja 1920. — Lozanna, Uniwersytet.

Albert Brachet, prof. anatomji i embrjologji na Uniw. w Brukseli. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Bruksela, 3 rue du Malebeck.

Elie Cartan, prof. matematyki w Sorbonie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Paryż, Sorbonne.

J. Józef Thomson, prof. fizyki doświadczalnej na Uniw. w Cambridge (Anglja). — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Cambridge (Anglja), Uniwersytet.

Leopold Adametz, dr. filoz., prof. Hochschule für Bodenkultur

w Wiedniu. — Wybrany człon czyn. 27 czerwca 1922. — Wiedeń, Hochschule für Bodenkultur.

Henryk Lebesgue, prof. mechaniki w École Normale Supérieure w Paryżu. — Wybrany człon. czyn. 27 czerwca 1922. — Paryż, rue d'Ulm 45

G. H. Hardy, prof. Uniw. w Oxfordzie. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Oxford, Uniwersytet.

Jan Dybowski, człon. Académie des Sciences w Paryżu. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Paryż.

B) Korespondenci.

I. Wydział filologiczny.

Adam Antoni Kryński, magister nauk filolog.-histor., prof. języka polskiego Uniw. w Warszawie. — Wybrany 13 listopada 1889. — Warszawa, ul. Służewska 5.

Karol z Brzezia Lanckoroński, dr. praw. — Wybrany 31 października 1891. — Wiedeń III, Jacquingasse 18 i Rozdół.

Karol Ernest Muka, dr. filoz., em. wicedyrektor gimn. we Freiberku saskim. — Wybrany 2 maja 1905. — Budyszyn, ul. Wylemowa 16.

Gustaw Bauch, dr. filoz., prof. gimnazjalny. — Wybrany 13 maja 1902. — Wrocław I, Ohlau-Ufer 32 a.

Ludwik Fournier, b. prof., literat. — Wybrany dnia 11 maja 1903. — Lyon, rue Chazière 4.

Włodzimierz Józef Demetrykiewicz, dr. praw, prof. archeologji przedhistorycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany 11 maja 1903. — Kraków, ul. Garbarska 7 A.

Bolesław Erzepki, dr. filoz., bibljotekarz i konserwator zbiorów Tow. Przyjaciół Nauk w Poznaniu. — Wybrany 17 maja 1904. — Poznań, ul. Wiktorji 26.

Stanisław Ptaszycki, dyrektor Archiwum Państwowego i prof. nauk pomocn. hist. na Uniw. w Lublinie. — Wybrany 17 maja 1904. — Lublin, Namiestnikowska 10.

Tadeusz Grabowski, dr. filoz., prof. literatury polskiej Uniw.

w Poznaniu. — Wybrany 21 maja 1909. — Poznań, ulica Podgórna 10 a.

Edward Porębowicz, dr. filoz., prof. filologji romańskiej Uniw. lwowskiego. — Wybrany 23 maja 1910. — Lwów, ul. Długosza 27.

Erich Berneker, dr. filoz., prof. filologji słowiańskiej na Uniw. w Monachjum. — Wybrany 22 maja 1914. — Monachjum, Mauerkirchenstrasse 16.

Ks. Władysław Szczepański T. J., dr. filoz., teologji i Pisma św., prof. Pisma św. N. Z. i archeologji na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 17 maja 1918. — Warszawa, ul. Świętojańska 12.

Vaclav Vondrák, dr. filoz., prof. filologji słowiańskiej Uniw. w Brnie. — Wybrany 17 maja 1918. — Brno, Uniwersytet.

Feliks Kopera, dr. filoz., prof. historji kultury w Polsce i wschodniej Europie na Uniw. Jagiell. — Wybrany 17 maja 1918. — Kraków, ul. Łęczycka, willa 5.

Karol Appel, prof. językoznawstwa ogólnego na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Warszawa, ul. Nowowiejska 4. m. 5.

Juljusz Kleiner, dr. filoz., prof. historji literatury polskiej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Lwów, ul. Długosza 27.

Gabrjel Karaffa-Korbutt, prof. literatury polskiej w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Warszawa, ul Śniadeckich 8.

Marjan Szyjkowski, dr. filoz., prof. hist. literatury polskiej na Uniw. w Pradze. — Wybrany 28 listopada 1919. — Praga, ul. Břehova 5.

Ludwik Bernacki dr. filoz., docent nauki bibljografji i bibljotekarstwa na Uniw. Jag., dyrektor Zakładu nar. im. Ossolińskich we Lwowie. — Wybrany 28 maja 1920. — Lwów, Ossolineum.

Władysław Podlacha, dr. filoz., prof. historji sztuki nowożytnej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 20 maja 1920. — Lwów, ul. Nabielaka 29, willa „Jaga“.

Antoni Danysz, dr. filoz., prof. pedagogji na Uniw. w Poznaniu. — Wybrany 12 maja 1921. — Poznań, Uniwersytet.

Andrzej Gawroński, dr. filoz., prof. porówn. gramatyki języków

indoeuropejskich i sanskrytu. — Wybrany 12 maja 1921. — Lwów, ul. Długosza 27.

Stanisław Kot, dr. filoz., prof. historji kultury w Polsce na Uniw. Jagiell. — Wybrany 12 maja 1921. — Kraków, ul. Straszewskiego 7.

Mgr. Giovanni Mercati, dyr. oddziału Biblioteca Apostolica Vaticana w Rzymie. — Wybrany 12 maja 1921. — Rzym.

Józef Juljusz Mikkola, prof. filol. słowiańskiej na Uniw. w Helsingforsie. — Wybrany 12 maja 1921. — Helsingfors.

Holger Pedersen, prof. filol. słowiańskiej na Uniw. w Kopenhadze. — Wybrany 12 maja 1921. — Kopenhaga.

Mikołaj van Wijk, prof. języków bałtycko-słowiańskich na Uniw. Lejdzie. — Wybrany 12 maja 1921. — Lejda, Nieuwstr. 36.

Witold Klinger, dr. filoz., prof. filologji klasycznej na Uniw. w Poznaniu. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Poznań, Uniwersytet.

Roman Dyboski, dr. filoz., prof. filologji angielskiej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 15 czerwca 1923 — Kraków, ul. Jana Kochanowskiego 27.

Stanisław Wędkiewicz, dr. filoz., prof. filologji romańskiej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Kraków, ul. Łobzowska 27.

Gustaw Przychocki, dr. filoz., prof. filologji klasycznej na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 10.

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

Antoni Prochaska, dr. filoz., adjunkt Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie. — Wybrany 9 maja 1893. — Lwów, ul. Kurkowa 5.

Michał Hruszewski, magister hist. ruskiej. — Wybrany 3 maja 1895.

Ernest Till, dr. praw, em. prof. prawa cywilnego Uniw. we Lwowie. — Wybrany 14 maja 1897. — Lwów, ul. Pańska 4.

Iwan Andrzejewicz Linniczenko, dr. hist., prof. historji rosyjskiej Uniw. w Odessie. — Wybrany 17 maja 1900. — Odessa, Uniwersytet.

Mikołaj Iwanowicz Karejew, dr. hist. powszechnej, b. prof. Uniw. w Piotrogrodzie — Wybrany 13 maja 1902. — Piotrogród, Wasiljewskij Ostrow, Bolszoj Prospekt 24.

Edmund Radwan Krzymuski, dr. praw, prof. prawa i postępowania karnego Uniw. Jagiell. — Wybrany 17 maja 1904. — Kraków, ul. Jabłonowskich 5.

Ks. Władysław Chotkowski, dr. teologji, em. prof. historji kościelnej Uniw. Jagiell. — Wybrany 23 maja 1908. — Kraków, ul. Kanonicza 20.

Ignacy Koschembar-Łyskowski, dr. praw, prof. prawa rzymskiego na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 23 maja 1910. — Warszawa, Uniwersytet.

Karol Kadlec, dr. praw, prof. historji ustawodawstwa słowiańskiego Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany 19 maja 1911. — Praga, Král. Vinohrady, ul. Mánesova 1111 (41 n.).

Kazimierz Twardowski, dr. filoz., prof. filozofji Uniw. we Lwowie. — Wybrany 19 maja 1911. — Lwów, ul. św. Zofji 46.

Stanisław Estreicher, dr. praw, prof. historji prawa zachodnioeuropejskiege na Uniw. Jagiell. — Wybrany 22 maja 1914. — Kraków, ul. Sobieskiego 10.

Fryderyk Zoll, dr. praw, prof. prawa cywilnego na Uniw. Jagiell. — Wybrany 22 maja 1914. — Kraków, ul. Studencka 25.

Przemysław Dąbkowski, dr. praw, prof. prawa zach.-europejskiego i prawa polskiego na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 29 maja 1917. — Lwów, ul. Mickiewicza 14.

Zygmunt Luba Radzimiński, historyk. — Wybrany 29 maja 1917. — Lwów, ul. 29 Listopada 92, willa „Luba".

Jan Ptaśnik, dr. filoz., prof. historji średniowiecznej i nauk pomocniczych na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 17 maja 1918. — Lwów, Uniwersytet.

Stanisław Zakrzewski, dr. filoz., prof. historji polskiej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Lwów, ul. Długosza 27.

Władysław Leopold Jaworski, dr. prawa, prof. prawa cyw., nauki administracji i prawa administracyjnego na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Studencka 14.

Adam Krzyżanowski, dr. prawa, prof. ekonomji politycznej i polityki ekonomicznej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Łobzowska 12.

Ks. Józef Pruszkowski, kandydat św. teologji, prałat-kustosz Kapituły katedr. i proboszcz kościoła Nawrócenia św. Pawła w Lublinie. — Wybrany 28 maja 1920. — Lublin, ul. Bernardyńska 5.

Witold Rubczyński, dr. filoz. i praw, prof. filozofji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Jabłonowskich 6.

Wacław Sobieski, dr. fil., prof. historji powszechnej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. św. Filipa 5.

Robert Howard Lord, prof. historji nowożytnej w Harward University w Cambridge (U. S. A.) — Wybrany 12 maja 1921. — Cambridge U. S. A.

Władysław Konopczyński, dr. filoz., prof. historji polskiej na Uniwer. Jagiell. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Kraków, ul. Sobieskiego 3.

Juljusz Makarewicz, dr. praw, prof. prawa i procesu karnego na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Lwów, ul. Mochnackiego 57.

Jan Rutkowski [1]), dr. filoz., prof. historji gospodarczej na Uniw. w Poznaniu. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Poznań, Uniwersytet.

---

[1]) Jan Rutkowski ur. w Warszawie w r. 1886. Studja uniw. odbył we Lwowie, gdzie w r. 1909 uzyskał stopień doktora filozofji. W r. 1909/10 był członkiem Ekspedycji Rzymskiej, zaś lata 1910/12 spędził na studjach w Paryżu. Od r. 1912 do 1918 był urzędnikiem Krajowego Biura statystycznego we Lwowie a w 1918/19 Głównego Urzędu statystycznego w Warszawie. W r. 1917 habilitował się na docenta ekonomji politycznej na Uniw. we Lwowie. W r. 1919 został mianowany prof. nadzwyczajnym a w 1920 zwyczajnym historji gospodarczej na Wydziale prawno-ekonomicznym Uniwersytetu w Poznaniu. W r. 1922/23 był dziekanem tegoż Wydziału. W latach 1920/22 był sekretarzem generalnym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu.

Ogłosił drukiem: 1) Skarbowość polska za Aleksandra Jagiellończyka (Kwar. hist. 1909). — 2) Klucz brzozowski Biskupstwa przemyskiego w w. XVIII (Kraków 1910, wyd. Ak. Um.). — 3) Włoska literatura historyczno-gospodarcza w ostatnich latach dwudziestu

Stanisław Ciszewski, socjolog. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Milanówek, pow. warszawski. Willa Dra Sieragowskiego.

Franciszek Gény, prof. prawa cywilnego na Uniw. w Nancy. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Nancy.

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

Ludwik Birkenmajer, dr. filoz., prof. historji nauk ścisłych na Uniw. Jagiell. — Wybrany 9 maja 1893. — Kraków, ul. Garbarska 7 A.

Samuel Dickstein, prof. matematyki na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 9 maja 1893. — Warszawa, ul. Marszałkowska 117.

Juljan Sochocki, dr. matematyki, prof. matem. na Uniw. w Piotrogrodzie. — Wybrany 4 maja 1894. — Piotrogród, Uniwersytet.

Władysław Szajnocha, dr. filoz., prof. geologji i paleontologji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 2 maja 1895. — Kraków, ul. Andrzeja Potockiego 4.

Stanisław Zaremba, dr. nauk matemat., prof. matematyki Uniw. Jagiell. — Wybrany 11 maja 1903. — Kraków, „Warszawskie", ul. Żytnia 6.

(Ekonomista 1911). — 4) Obecny stan badań nad agrarną przeszłością Francji przedrewolucyjnej (Tamże 1911). — 5) Étude sur la répartition et l'organisation de la propriété francaise en Bretagne au XVII s. (Annales de Bretagne 1912). — 6) Studja nad organizacją własności ziemskiej w Bretanji w XVII w. (Przegl. histor. 1913). — 7) Studja nad położeniem włościan w Polsce w XVIII w. (Ekonomista 1914). — 8) Licytacje sądowe posiadłości włościańskich i mieszczańskich w latach 1910—12 (Lwów 1914). — 9) Przebudowa wsi w Polsce po wojnach z początku XVII w. (Kwar. hist. 1916). — 10) Galicyjski kataster gruntowy jako podstawa statystyki własności ziemskiej (Lwów 1917). — 11) Statystyka zawodowa ludności wiejskiej w Polsce w drugiej połowie XVI w. (Kraków 1918., wyd. Ak. Um.). — 12) Własność tabularna w Galicji według stanu z 1912 r. (Lwów 1918). — 13) Skup świecki w Polsce w XVI w (Poznań 1921). — 14) Poddaństwo włościan w XVIII w. w Polsce i niektórych innych krajach Europy (Poznań 1921). — 15) Sprawa włościańska w Polsce w XVIII i XIX w. (Warszawa 1922). — 16) Zarys gospodarczych dziejów Polski w czasach przedrozbiorowych (Poznań 1923). — 17) Początki kapitalizmu w kopalniach chęcińskich (Warszawa 1924).

Juljan Talko-Hryncewicz, hon. prof. antropologji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 11 maja 1903. — Kraków, ul. Grodzka 53.

Józef Kowalski, dr. filoz., poseł Rpltej Pol. w Wiedniu. — Wybrany 22 maja 1912. — Wiedeń, Rennweg 1.

Adolf Beck, dr. medycyny, prof. fizjologji na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 2 maja 1913. — Lwów, ul. Asnyka 4.

Józef Eismond, prof. zoologji na wyższych kursach uniwersyteckich dla kobiet w Warszawie. — Wybrany 22 maja 1914. — Warszawa.

Eugenjusz Romer, dr. filoz., prof. geografji na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 9 czerwca 1916. — Lwów, ul. Długosza 25.

Stefan Kreutz, dr. filoz., prof. mineralogji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 17 maja 1918. — Kraków, ul. Wolska 17.

Konstanty Janicki, dr. filoz., prof. zoologji na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Warszawa, Krakowskie Przedmieście 26, Zakład zoolog.

Ludomir Sawicki, dr. filoz., prof. geografji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 listopada 1919. — Kraków, Dębniki, ul. Barska 41

Tadeusz Banachiewicz, prof. astronomji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Kopernika 25.

Władysław Szafer, dr. filoz., prof. botaniki i dyrektor ogrodu Botanicznego Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Lubicz 46.

Wawrzyniec Teisseyre, dr. filoz., prof. geologji i paleontologji na Uniwersytecie we Lwowie. — Wybrany 28 maja 1920. — Lwów, ul. Poniatowskiego 11.

Zygmunt Wóycicki, prof. botaniki ogólnej na Uniw. w Warszawie — Wybrany 28 maja 1920. — Warszawa, ul. Wspólna 16, m. 7.

Konstanty Zakrzewski, dr. filoz., prof. fizyki doświadczalnej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Gołębia 13.

Czesław Białobrzeski, prof. fizyki teoretycznej na Uniw. w Warszawie — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Hoża 69.

Szymon Dzierzgowski, inżynier, prof. higjeny na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 11.

Bolesław Hryniewiecki, dr. filoz., prof. systematyki i geografji roślin na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, Aleja Ujazdowska 6/8.

Jan Sleszyński, prof. matematyki Uniw. Jagiell. — Wybrany 12 maja 1921. — Kraków, ul. Wygoda 7.

Jan Zaleski, dr. filoz., prof. chemji farmaucet. na Uniw. w Warszawie — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Bracka 3, m. 3.

Władysław Gorczyński, dr. nauk fizycz., dyr. Państw. Instytutu Meteorologicznego w Warszawie. — Wybrany 27 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Nowogrodzka 46.

Józef Markowski, dr. med., prof. anatomji opisowej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Lwów, ul. Piekarska 52.

Stefan Mazurkiewicz, dr. filoz., prof. matematyki na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Warszawa, ul. Oboźna 11, m. 7.

Jan Wacław Stach, prof. Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Kraków, ul. Dietlowska 90.

Wojciech Świętosławski, dr. chemji, prof. chemji fizycznej na Politechnice w Warszawie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Koszykowa 75, m. 4.

George Bohn, prof. Collège de France w Paryżu. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Paryż.

Jan Hirschler [1]), dr. filoz., prof. zoologiji i anatomji porównawczej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany dnia 17 czerwca 1924. — Lwów, ul. Dąbrowskiego 3.

Stefan Banach, dr. filoz., prof. matematyki na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Lwów, ul. św. Mikołaja 4.

---

[1]) Jan Hirschler ur. 7 maja 1883 w Tłustem (pow. Zaleszczyki). Studja gimn. i uniwersyteckie we Lwowie, gdzie też w r. 1905 uzy-

†

ZMARLI.

Józef Hornowski, dr. medycyny, prof. anatomji i histologji patologicznej na Uniwersytecie Warszawskim — Członek korespondent Wydziału matematyczno-przyrodniczego od 15 czerwca 1923 — zmarł w Warszawie 9 września 1923.

Jacques Loeb, członek „Rockefeller Institute for medical research" w Nowym Jorku — Członek czynny zagraniczny Wydziału mate-

---

skał stopień doktora filozofji. W r. 1906 bawił na studjach w Stacji zoolog. w Trieście, w r. 1907 w Stacji biologicznej w Bergen (Norwegja), w 1909 w Stacji biologicznej w Sebastopolu, w 1912 w Instytucie oceanograficznym w Monaco. W 1909 habilitował się na docenta zoologji i anatomji porówn. na Uniwersytecie we Lwowie, gdzie też w r. 1913 otrzymał tytuł nadzwyczajnego profesora tegoż przedmiotu. Rok 1913/14 spędził na studjach w Berlinie i Paryżu a w r. 1915 w Wiedniu. W r. 1918 został nadzwyczajnym a w r. 1921 zwyczajnym prof. na Uniw. we Lwowie.

Ogłosił drukiem: 1) Spostrzeżenia nad rozwojem zarodkowym motyli (Arch. Nauk. Lwów 1907). — 2) Motyle większe z okolic Lwowa (razem z J. Romaniszynem) (Spraw. Kom. fiz. Ak. Um. Kraków 1909). — 3) Die Embryonalentwicklung von *Lonchoptera* *crassipes* L. (Zeitschr. f. wiss. Zoolog. Leipzig 1909). — 4) Embryologische Untersuchungen an Aphiden nebst Erwägung über den Wert der Dotterelemente im Allgemeinen (Tamże 1922). — 5) Über die Plasmastrukturen (Golgischer Apparat, Mitochondrien u. a.) in den Geschlechtszellen der Ascariden (Arch. f. Zellforschung 1913). — 6) Über Plasmastrukturen (Golgischer Apparat, Mitochondrien u. a.) in dem Tunicaten-,Spongien- und Protozoenzellen (Anatom. Anzeiger 1914). — 7) Über die Plasmakomponenten der weiblichen Geschletszelle (Arch. f. mikr. Anatomie 1916). — 8) Über die theoretische Fassung d. Problems der Vererbung neuerworbener Eigenschaften (Tamże 1918). — 9) Über den Golgischen Apparat embryonaler Zellen (Tamże 1918). — 10) O wywołaniu metamorfozy u axolotla przy pomocy jodu i doświadczeniach pokrewnych (Kosmos. Lwów 1921). — 11) Über Erzwingung und Beschleunigung der Amphibienmetamorphose mittels Jod (Arch. f. Entwicklungsmech. d. Organismen 1922). — 12) Über den Begriff „Vererbung" und seine Voraussetzungen (Arch. f. mikr. Anatomie 1922). — 13) Embryogenese der Insekten. Teil I (Handb. der Entomologie hrg. von Prof. Ch. Schröder, Lief. 13/14, Jena 1924). — Nadto liczne rozprawy (35) i art. naukowe w rozmaitych czasopismach krajowych i zagranicznych.

matyczno-przyrodniczego od 13 maja 1910 — zmarł w Stacji Zoologicznej na wyspach Bermudas w r. 1923.

Konstanty Wojciechowski, dr. filozof., prof. Uniwersytetu we Lwowie — Członek korespondent Wydziału filologicznego od r. 1919 — zmarł we Lwowie 16 lipca 1924.

Stanisław Smolka, dr. filozof., prof. Uniwersytetu w Lublinie, b. Sekretarz Generalny Akademji Umiejętności w Krakowie w latach 1891—1903 — Członek czynny Wydziału historyczno-filozoficznego od 15 listopada 1884 (korespondent od r. 1881) — zmarł w Nowoszycach 27 sierpnia 1924.

STAŁE KOMISJE AKADEMICKIE.

I. Wydział filologiczny.

1. Komisja historji sztuki.

Przewodniczący: Stanisław Tomkowicz[1].

Sekretarz: Adam Bochnak.

Członkowie:

Władysław Abraham (Lwów)
Włodzimierz Antoniewicz (Warszawa)
Oswald Balzer (Lwów)
Zygmunt Batowski (Warszawa)
Klemens Bąkowski
Ludwik Bernacki (Lwów)
Piotr Bieńkowski
Ludwik Birkenmajer
Adam Bochnak
Ferdynand Bostel (Lwów)
Jan Bukowski
Edmund Bulanda (Lwów)
Adam Chmiel
Aleksander Czołowski (Lwów)
Ludwik Ćwikliński (Poznań)
Włodzimierz Demetrykiewicz
Ks. Szczęsny Dettloff (Poznań)
Władysław Ekielski
Ks. Jan Fijałek
Ludwik Finkel (Lwów)
Kazimiera Furmankiewiczówna
Marjan Gumowski (Poznań)
Zygmunt Hendel
Stefan Komornicki
Feliks Kopera

---

[1]) Niewymienienie miejsca oznacza Kraków.

Władysław Kozicki (Lwów)
Ks. Tadeusz Kruszyński
Alfred Lauterbach (Warszawa)
Leonard Lepszy
Marjan Morelowski (Warszawa)
Józef Muczkowski
Jerzy Mycielski
Sławomir Odrzywolski
Juljan Pagaczewski
Nikodem Pajzderski (Poznań)
Fryderyk Papée
Leon Piniński (Lwów)
Władysław Podlacha (Lwów)
Jan Ptaśnik (Lwów
Ludwik Puszet
Edward Raczyński
Witold Rubczyński
Władysław Semkowicz
Kazimierz Skórewicz (Warszawa)
Józef Smoliński (Warszawa)
Władysław Stroner (Lwów)
Stanisław Świerz
Tadeusz Stryjeński
Tadeusz Szydłowski
Adolf Szyszko-Bohusz
Wład. Tatarkiewicz (Wilno)
Stanisław Tomkowicz
Mieczysław Treter (Lwów)
W. Stanisław Turczyński (Warszawa)
Jerzy Warchałowski
Michał Witanowski (Piotrków)
Stan. Witkowski (Lwów)
Jan Zubrzycki (Lwów)
Ks. Władysław Żyła (Lwów)

Członkowie lwowscy Komisji historji sztuki stanowią osobne grono.

II. Komisja językowa.

Przewodniczący: Jan M. Rozwadowski.

Zastępca Przewodniczącego: Jan Łoś.

Sekretarz: Piotr Jaworek.

Członkowie:

Karol Appel (Warszawa)
Jan Baudouin de Courtenay (Warszawa)
Tytus Benni (Warszawa)
Eryk Berneker (Monachjum)
Wilhelm Bruchnalski (Lwów)
Aleksander Brückner (Berlin)
Olgierd Chomiński
Stanisław Ciszewski (Milanówek)
Ludwik Ćwikliński (Poznań)
Stanisław Dobrzycki (Poznań)
Bolesław Erzepki (Poznań)
Andrzej Gawroński (Lwów)
Piotr Jaworek
Adam Kleczkowski (Poznań)
Edward Klich (Poznań)

Ks. Stanisław Kozierowski (Poznań)
A. Antoni Kryński (Warszawa)
Stefan Kulbakin (Charków)
Jan Leciejewski (Lwów)
Tadeusz Lehr-Spławiński (Poznań)
Jan Łoś
Antoni Meillet (Paryż)
Józef Mikkola (Helsingfors)
Kazimierz Morawski
Ernest Muka (Budyszyn)
Kazimierz Nitsch
Holger Pedersen (Kopenhaga)
Wiktor Porzeziński (Moskwa)
Stanisław Ptaszycki (Lublin)
Józef Rostafiński
Jan M. Rozwadowski
Mikołaj Rudnicki (Poznań)
Stanisław Słoński (Warszawa)
Ignacy Stein (Poznań)
Stanisław Szober (Warszawa)
Antoni Śmieszek (Poznań)
Tore Torbiörnsson (Upsala)
Józef Tretiak
Henryk Ułaszyn (Lwów)
Stanisław Wędkiewicz
Roman Zawiliński
Juljusz Zborowski-Kostrakiewicz (Zakopane)

III. Komisja do badań w zakresie literatury i oświaty w Polsce.

Przewodniczący: Stanisław Windakiewicz.

Sekretarz: Aleksander Łucki.

Członkowie:

Ludwik Bernacki (Lwów)
Józef Bieliński (Warszawa)
Ludwik Birkenmajer
Michał Bobrzyński (Garby)
Wilhelm Bruchnalski (Lwów)
Adam Chmiel
Ks. Władysław Chotkowski
Ignacy Chrzanowski
Isak Collijn (Upsala)
Jan Czubek
Antoni Danysz (Poznań)
Samuel Dickstein (Warszawa)
Stanisław Dobrzycki (Poznań)
Marjan Dubiecki
Bolesław Erzepki (Poznań)
Stanisław Estreicher
Ks. Jan Fijałek
Władysław Folkierski
Tadeusz Grabowski (Poznań)
Tad. Stanisław Grabowski (Sofja)
Bron. Gubrynowicz (Warszawa)
Wiktor Hahn (Lwów)
Ferdynand Hoesick (Warszawa)

Michał Janik
Alfred Jensen (Stockholm)
Józef Kallenbach
Juljusz Kleiner (Lwów)
Feliks Koneczny (Wilno)
Feliks Kopera
Stanisław Kościałkowski (Wilno)
Stanisław Kossowski (Lwów)
Stanisław Kot
Aleksander Kraushar (Warszawa)
Manfred Kridl (Warszawa)
A. Antoni Kryński (Warszawa)
Eugenjusz Kucharski (Lwów)
Leon Kulczyński
Jan Lachs
Stanisław Lam (Warszawa)
Leonard Lepszy
Stanisław Lempicki (Lwów)
Zygmunt Łempicki (Warszawa)
Jan Łoś
Aleksander Łucki
Maurycy Mann (Warszawa)
Mikołaj Mazanowski
Kazimierz Morawski
Henryk Mościcki (Warszawa)
Jerzy Mycielski
Kazimierz Nitsch
Stanisław Pigoń (Wilno)
Karol Petelenz (Lwów)
Franc. Pułaski (Washington)
Jan Ptaśnik (Lwów)
Stanisław Ptaszycki (Lublin)
Marjan Reiter (Warszawa)
Michał Rolle (Lwów)
Józef Rostafiński
Witold Rubczyński
Tadeusz Sinko
Marjan Szyjkowski (Praga)
Stanisław Tomkowicz
Henryk Trzpis (Bochnia)
Stanisław Turowski (Zakopane)
Józef Ujejski (Warszawa)
Zygm. Wasilewski (Warszawa)
Stanisław Windakiewicz
Kaz. Wójcicki (Warszawa)
Roman Zawiliński
Marjan Zdziechowski (Wilno)

IV. Komisja filologiczna.

Przewodniczący: Kazimierz Morawski.

Zastępca Przewodniczącego: Leon Sternbach.

Sekretarz: Vacat.

Członkowie:

Adolf Bednarowski (Lwów)
Stanisław Bednarski
Edmund Bulanda (Lwów)
Bogusław Butrymowicz
Franciszek Chowaniec
Piotr Bieńkowski
Michał Bogucki
Ludwik Ćwikliński (Poznań)
Dymitr Czechowski (Gorlice)
Bronisław Daniec

Antoni Danysz (Poznań)
Zacharjasz Dembitzer (Stanisławów)
Jan Demiańczuk (Stanisławów)
Edward Fiderer (Lwów)
Bonawentura Graszyński (Poznań)
Wiktor Hahn (Lwów)
Seweryn Hammer (Poznań)
Michał Jezienicki (Stanisławów)
Jan Kopacz (Lwów)
Stanisław Kot
Tadeusz Lewicki (Lwów)
Piotr Liszkowicz
Kazimierz Morawski
Franciszek Nagórzański (Lwów)
Jan Pelczar
Ludwik Piotrowicz
Gustaw Przychocki (Warszawa)
Joachim Reinhold
Jan M. Rozwadowski
Stanisław Rzepiński
Mikołaj Sabat (Stanisławów)
Jan Sajdak (Poznań)
Tadeusz Sinko
Wincenty Śmiałek (Lwów)
Karol Stach (Katowice)
Leon Sternbach
Stanisław Stroński (Warszawa)
Franciszek Terlikowski (Lwów)
Stanisław Wędkiewicz
Józef Winkowski
Stanisław Witkowski (Lwów)

W skład Komisji wchodzi Komitet do wydawnictwa Greckich OO. Kościoła IV wieku:

Przewodniczący: Leon Sternbach.

Zastępca Przewodniczącego: Tadeusz Sinko.

Sekretarz: *Vacat.*

VI. Komisja orjentalistyczna.

Przewodniczący: Jan M. Rozwadowski.

Zastępca Przewodniczącego: Jan Łoś.

Sekretarz: Tadeusz Kowalski.

Członkowie:

Piotr Bieńkowski
Jan Czekanowski (Lwów)
Ks. Bohdan Dawidowicz (Lwów)
Włodzimierz Demetrykiewicz
Władysław Kotwicz (Piotrogród)
Tadeusz Kowalski
Dawid Künstlinger

Jan Łoś
Stanisław F. Michalski (Warszawa)
Ks. Wilhelm Michalski (Warszawa)
Kazimierz Morawski
Kazimierz Nitsch
Edward Piekarski (Petersburg)
Jan M. Rozwadowski
Mojżesz Schorr (Lwów)
J. Smogorzewski (Warszawa)
Leon Sternbach
Ks. Władysław Szczepański (Warszawa)
Juljan Talko-Hryncewicz
J. Wajnberg (Warszawa)

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

I. Komisja historyczna.

Przewodniczący i Dyrektor zbiorów i wydawnictw: Ks. Jan Fijałek.
Zastępca Przewodniczącego: Władysław Semkowicz.
Sekretarz: Jan Dąbrowski.

Członkowie:

Władysław Abraham (Lwów)
Oswald Balzer (Lwów)
Eugenjusz Barwiński (Lwów)
Michał Bobrzyński (Garby)
Władysław Bogatyński
Ferdynand Bostel (Lwów)
W. A. Bruchnalski (Lwów)
Franciszek Bujak (Lwów)
Adam Chmiel
Kazimierz Chodynicki (Wilno)
Ludwik Ćwikliński (Poznań)
Aleksander Czołowski (Lwów)
Jan Dąbrowski
Bronisław Dembiński (Poznań)
Edmund Długopolski
Franciszek Duda
Ks. Jan Fijałek
Ludwik Finkel (Lwów)
Ks. Biskup Michał Godlewski (Żytomierz)
Roman Grodecki
Ludwik Grossé (Warszawa)
Oskar Halecki (Genewa)
Alfred Halban (Lwów)
Marceli Handelsman (Warszawa)
Kazim. Kaczmarczyk (Poznań)
Witold Kamieniecki (Warszawa)
Stanisław Kętrzyński (Warszawa)
Emil Kipa (Warszawa)
Abdon Kłodziński (Poznań)
Adam Kłodziński
Ludwik Kolankowski
Feliks Koneczny (Wilno)
Władysław Konopczyński
Stan. Kościałkowski (Wilno)

Stanisław Kot
Aleksander Kraushar (Warszawa)
Edward Kuntze (Poznań)
Stanisław Kutrzeba
Leonard Lepszy
Marjan Łodyński (Warszawa)
Emil Teofil Modelski (Lwów)
Kazimierz Morawski
Jerzy Mycielski
Czesław Nanke (Lwów)
Fryderyk Papée
Alfons Parczewski (Wilno)
Bron. Pawłowski (Warszawa)
Antoni Prochaska (Lwów)
Jan Ptaśnik (Lwów)
Stanisław Ptaszycki (Lublin)
Kazimierz Pułaski (Warszawa)
Zygmunt Radzimiński (Lwów)
Henryk Radziszewski (Warszawa)
Władysław Semkowicz
Adam Skałkowski (Poznań)
Mieczysław Skibiński
Wacław Sobieski
Adam Szelągowski (Lwów)
Wacław Tokarz (Warszawa)
Kaz. Tymieniecki (Poznań)
Stanisław Windakiewicz
Stanisław Zakrzewski (Lwów)

II. Komisja prawnicza.

Przewodniczący i Dyrektor zbiorów i wydawnictw: Stanisław Kutrzeba.

Sekretarz: Adam Krzyżanowski.

Członkowie:

Władysław Abraham (Lwów)
Oswald Balzer (Lwów)
Michał Bobrzyński (Garby)
Józef Brzeziński
Stanisław Bukowiecki (Warszawa)
Józef Buzek (Warszawa)
Marceli Chlamtacz (Lwów)
Edward Dubanowicz (Warszawa)
Tadeusz Dziurzyński
Stanisław Estreicher
Franc. Ksawery Fierich
Ks. Jan Fijałek
Antoni Górski (Warszawa)
Alfred Halban (Lwów)
Marceli Handelsman (Warszawa)
W. Leopold Jaworski
Henryk Konic (Warszawa)
Antoni Kostanecki (Warszawa)
Edward Krzymuski
Adam Krzyżanowski
Kazimierz Kumaniecki
Stanisław Kutrzeba
Zygmunt Lisowski (Poznań)
Juljan Makarewicz (Lwów)

Kazimierz Marowski (Warszawa)
Antoni Peretiatkowicz (Poznań)
Michał Rostworowski
Jan Rutkowski (Poznań)
Roman Rybarski (Warszawa)
Józef Siemieński (Warszawa)
Adolf Suligowski (Warszawa)
Rafał Taubenschlag
Stanisław Wróblewski
Władysław Wróblewski (Washington)
Fryderyk Zoll

III. Komisja historji filozofji polskiej.

Przewodniczący: Witold Rubczyński.

Zastępca Przewodniczącego: Kazimierz Twardowski.

Sekretarz: Ks. Konstanty Michalski.

Członkowie:

Szymon Askenazy (Warszawa)
Józef Bieliński (Warszawa)
Aleksander Birkenmajer
Ludwik Birkenmajer
Wilhelm Bruchnalski (Lwów)
J. Stanisław Bystroń (Poznań)
Ludwik Chmaj
Ignacy Chrzanowski
August Cieszkowski (Poznań)
Zofja Daszyńska-Golińska (Warszawa)
Michał Dziewicki
Samuel Dickstein (Warszawa)
Ks. Jan Fijałek
Tadeusz Garbowski
Wojciech Gielecki
Stanisław Gołąb
Tadeusz Grabowski (Poznań)
Stefan Harassek
Józef Kallenbach
Stanisław Kot
Jan Łoś
Jan Łukasiewicz (Warszawa)
Ks. Konstanty Michalski
Kazimierz Morawski
Ignacy Myślicki (Warszawa)
Antoni Peretiatkowicz (Poznań)
Stanisław Pigoń (Wilno)
Zenon Przesmycki (Warszawa)
Jan Michał Rozwadowski
Witold Rubczyński
Tadeusz Sinko
Władysław Smoleński (Warszawa)
Michał Sobeski (Poznań)
Marjan Szyjkowski (Praga)
Wład. Tatarkiewicz (Wilno)
Kazimierz Twardowski (Lwów)
Józef Ujejski (Warszawa)
Mścisław Wartenberg (Lwów)
Wiktor Wąsik (Warszawa)
Stanisław Windakiewicz
Władysław Witwicki (Warszawa)
Ks. Adam Woroniecki (Lublin)
Adam Wrzosek (Poznań)
Adam Żółtowski (Poznań)

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

I. Komisja fizjograficzna.

Przewodniczący: Henryk Hoyer.

Sekretarz: Jan Stach.

Członkowie:

Leopold Adametz (Wiedeń)
Henryk Arctowski (Lwów)
Tadeusz Banachiewicz
Jan Bayger (Lwów)
Ludwik Birkenmajer
Józef Marjan Bocheński
Józef Brzeziński (Prądnik Czerwony)
Bolesław Bujalski (Bitków)
Odo Bujwid
Jan Czarnocki (Warszawa)
Jan Czekanowski (Lwów)
Franciszek Drobniak
Władysław Dziewulski (Wilno)
Seweryn Dziubałtowski (Warszawa)
Wilhelm Friedberg (Poznań)
Benedykt Fuliński (Lwów)
Tadeusz Garbowski
Emil Godlewski sen. (Puławy)
Emil Godlewski iun.
Walery Goetel
Stanisław Goliński (Warszawa)
Władysław Gorczyński (Warszawa)
Marjan Grabowski (Tarnów)
Jan Grochmalicki (Poznań)
Roman Gutwiński
Jan Hirschler (Lwów)
Jan Holobek (Wiedeń)
Henryk Hoyer
Bolesław Hryniewiecki (Warszawa)
Eugenjusz Jabłoński (Warszawa)
Antoni Jakubski (Poznań)
Jan Jarosz (Łódź)
Wład. Jedliński (Warszawa)
Kazimierz Kaznowski (Kielce)
Jan Kinel (Lwów)
January Kołodziejczyk (Warszawa)
Stanisław Kontkiewicz (Warszawa)
Stefan Kopeć (Puławy)
Stanisł. Kosińska (Warszawa)
Ludwik Kowalski
Aniela Kozłowska
Adam Krasucki (Dublany)
Stefan Kreutz

Ignacy Król
Seweryn Krzemieniewski (Lwów)
Stanisław Kulczyński (Lwów)
Witold Kulesza
Czesław Kuźniar (Warszawa)
Wiktor Kuźniar
Stanisław Lencewicz (Warszawa)
Jan Lewiński (Warszawa)
Flora Lilienfeldówna (Lwów)
Jerzy Lilpop
M. Limanowski (Warszawa)
Michał Łempicki (Warszawa)
Jarosław Łomnicki (Lwów)
Paweł Łoziński
Walery Łoziński
Stanisław Małkowski (Warszawa)
Edward Mazur (Podgórze)
Władysław Mierzejewski (Wilno)
Stanisław Minkiewicz (Puławy)
Józef Morozewicz (Warszawa)
Bolesław Namysłowski (Poznań)
Witold Niesiołowski
Edward Niezabitowski (Poznań)
Jan Noskiewicz (Lwów)
Jan Nowak
Józef Paczoski (Cherson)
Edward Passendorfer
Stanisław Pawłowski (Poznań)
Bogumił Pawłowski
Feliks Piestrak (Wieliczka)
Adam Piwowar (Dąbrowa Górn.)
Wilhelm Pokorny (Lwów)
Władysław Poliński (Warszawa)
Jan Prüffer (Wilno)
Ferd. Rabowski (Warszawa)
Wojciech Rogala Lwów)
Kazimierz Rogóyski
Eugenjusz Romer (Lwów)
Józef Rostafiński
Kazimierz Rouppert
Zygmunt Rozen
Jan Rychlicki
Bronisław Rydzewski (Wilno)
Józef Ryzner (Lwów)
Jan Samsonowicz (Warszawa)
Ludomir Sawicki
Edward Schechtel (Warszawa)
Antoni Schimitzek (Siersza)
Michał Siedlecki
Józef Siemiradzki (Lwów)
Tadeusz Sikorski
Kazimierz Simm ((Cieszyn)
Ludwik Sitowski (Poznań)
Witold Sławiński (Wilno)
Jerzy Smoleński
Władysław Smosarski (Poznań)
Stanisław Smreczyński
Stanisław Sokołowski
Jan Stach
Edward Stenz (Warszawa)
Stefan Stobiecki
Bolesław Strzeszewski (Płock)
Leon Syroczyński (Lwów)
Bohdan Świderski (Warszawa)
Władysław Szafer
Kazimierz Szafnagel (Kuszlany)
Władysław Szajnocha
Władysław Szaniawski (Przegoliny)
Jan Sztolcman (Warszawa)
Kazimierz Szulc (Warszawa)
Dezydery Szymkiewicz

Wawrzyniec Teisseyre (Lwów)
Józef Trzebiński (Puławy)
Seweryn Udziela
Franciszek Vetulani (Lwów)
Antoni Wagner (Warszawa)
Stanisław Weigner
Herkulan Weigt
Zygmunt Weyberg (Lwów)
Szymon Wierdak (Lwów)
Borys Wigilew (Zakopane)
Tadeusz Wilczyński (Lwów)
Edward Windakiewicz (Bochnia)
Tadeusz Wiśniowski (Lwów)
Adam Wodziczko (Poznań)
Jadwiga Wołoszyńska
Tadeusz Woyna (Warszawa)
Kazimierz Wójcik (Poznań)
Zygmunt Wóycicki (Warszawa)
Antoni Wróblewski (Lwów)
Jan Zaćwilichowski
Edmund Załęski (Górka Nar.)
Kazimierz Żorawski (Warszawa)

Prace tej Komisji są rozdzielone na 4 sekcje pod kierunkiem: 1) *meteorologiczna*, prof. Banachiewicza; 2) *geologiczna*, prof. Nowaka; 3) *botaniczna*, prof. Szafera; 4) *zoologiczna*, prof. Hoyera.

II. Komisja antropologiczna

Przewodniczący: Jan M. Rozwadowski.

Sekretarz: Seweryn Udziela.

Członkowie:

Włodzimierz Antoniewicz
Jan Baudouin de Courtenay (Warszawa)
Piotr Bieńkowski
Adolf Szyszko-Bohusz
Michał Brensztejn (Wilno)
Franciszek Bujak (Lwów)
Jan Stan. Bystroń (Poznań)
Adolf Chybiński (Lwów)
Stanisław Ciechanowski
Stan. Ciszewski (Warszawa)
Stan. Jan Czarnowski (Kielce)
Jan Czekanowski (Lwów)
Włodzimierz Demetrykiewicz
Stanisław Dobrzycki (Poznań)
Bolesław Erzepki (Poznań)
Andrzej Gawroński (Lwów)
Henryk Hoyer
Juljan Talko-Hryncewicz
Zdzisław Jachimecki
Józef Jira (Praga)
Witold Klinger (Poznań)
Feliks Kopera
Kazimierz Kostanecki
Józef Kostrzewski (Poznań)
Ludwik Krzywicki (Warszawa)
Leonard Lepszy
Edward Loth (Warszawa)
Jan Łoś
Józef Muczkowski
Kazimierz Nitsch
Lubor Niederle (Praga)
Stan. Poniatowski (Warszawa)
Zygmunt Radzimiński (Lwów)

Jan M. Rozwadowski
Józef Rostafiński
Ludomir Sawicki
Kazimierz Stołyhwo (Warszawa)
Jan Świętek
Stanisław Tomkowicz
Seweryn Udziela
Leon Wachholz
Leon Wasilewski (Warszawa)
Zygmunt Wolski (Warszawa)
Adam Wrzosek (Poznań)
Adam Zakrzewski (Warszawa)
Roman Zawiliński
Juljan Zborowski (Zakopane)
Čeněk Zibrt (Praga)

III. Komisja historji nauk matematyczno-przyrodniczych.

Przewodniczący: Józef Rostafiński.

Sekretarz: Aleksander Birkenmajer.

Członkowie:

Józef Bieliński (Warszawa)
Aleksander Birkenmajer
Ludwik Birkenmajer
Franciszek Bujak (Lwów)
Stanisław Ciechanowski
Isak Collijn (Stockholm)
Ks. Konstanty Czaykowski
Samuel Dickstein (Warszawa)
Tadeusz Estreicher
Franciszek Fuchs
Franciszek Giedroyć (Warszawa)
Ks. Feliks Hortyński
Aleksander Kraushar (Warszawa)
Feliks Kucharzewski (Warszawa)
Jan Lachs
Władysław Natanson
Stefan Pawlik (Lwów)
Józef Rostafiński
Władysław Szumowski
Jan Tur (Warszawa)
Adam Wrzosek (Poznań)
Władysław Zahorski (Wilno)
Jan Zawidzki (Warszawa)

Stacja Naukowa Polska w Paryżu.

Bibljoteka Polska (6, Quai d'Orléans).

Delegat Pol. Akademji Umiejętności: Władysław Mickiewicz.
Kustosz: *Vacat*
Bibljotekarz: Stanisław Piotr Koczorowski.
Pomocnik Bibljotekarza: Bronisława Mońkiewiczówna.
Komitet miejscowy: Adam ks. Czartoryski — przewodni-

cząсy; Władysław Mickiewicz — sekretarz; Bronisław Kozakiewicz — podskarbi; Stanisław Henryk Badeni, Tadeusz Chojecki, Józef Przeździecki, Gustaw Taube, Dionizy Zaleski.

BIBLJOTEKA AKADEMJI.

Inspektor Bibljoteki: Prof. Jan Rozwadowski (j. w.).

Dyrektor Bibljoteki: Władysław Baran.

Bibljotekarka: Helena d'Abancourt.

Pomocnik Bibljotekarza: Józef Węgrzyn.

KANCELARJA AKADEMJI.

Według § 23 Statutu Kancelarja Akademji znajduje się pod zarządem Sekretarza Generalnego.

SKŁAD.

Dyrektor Kancelarji: Józef Rydel.

Kierownik magazynu: Kazimierz Hałaciński.

Urzędnicy: Regina Szewczykówna, Marja Wróblewska.

Podskarbi: Józef Patykiewicz.

Rachmistrz: Edward Pompa.

Sprzedaż wydawnictw znajduje się

w Księgarni Gebethnera i Wolffa w Krakowie (Rynek Główny).

Woźny Akademji: Józef Stopa i sześciu pomocników.

SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI OD CZERWCA 1923 DO CZERWCA 1924

Sprawozdanie z czynności Polskiej Akademji Umiejętności od czerwca 1923 do czerwca 1924.

Encyklopedja Polska. Z powodu wyczerpania w handlu księgarskim dwóch tomów „Encyklopedji Polskiej“, obejmujących dzieje „Literatury pięknej“ w Polsce, zamierzonem jest ogłoszenie nowego wydania tego działu. Ma być ono jednak znacznie zmienione, z opuszczeniem tych artykułów, które do literatury pięknej nie należą, a z pewnem skróceniem innych części — tak, aby całość nie przekroczyła rozmiarów jednego 800 stronicowego tomu. — Rozpoczęto też prace przygotowawcze nad wydaniem w Enc. Pol. w bliskim czasie działu „Historji sztuki w Polsce“ oraz działu etnograficznego. Praca nad „Geografją historyczną“ postępuje naprzód.

Zapowiedziany w poprzedniem sprawozdaniu tom IV „Anatomji człowieka“ postąpił znacznie naprzód. Kończy się druk zeszytu I, obejmującego „Nerwy obwodowe, powłoki ciała i narządy zmysłów“. Z tego zeszytu pozostaje do ukończenia druku już tylko rozdział o „powłokach ciała“ pióra prof. Krzyształowicza, oraz o „narządzie słuchu“ pióra prof. Markowskiego; druk

pierwszego z tych rozdziałów jest w toku, do drugiego rozdziału są już gotowe klisze. Do handlu zostanie ten zeszyt oddany prawdopodobnie w ciągu lata. Manuskrypt zeszytu II, obejmującego „układ nerwowy ośrodkowy“, jest w przygotowaniu; opracowuje go prof. Markowski. Niezależnie od pracy nad tomem IV podjęto nowe wydanie tomów poprzednich, którego kierownictwo powierzono prof. Ciechanowskiemu.

Pierwszy tom „Anatomji“, wydany po raz czwarty, jest już wydrukowany i wkrótce oddany będzie do handlu. W tomie tym przywrócono wszystkie ryciny kolorowe, które w jego wydaniu III ze względu na brak funduszów musiały być odbite tylko czarno, i przeprowadzono szereg poprawek tekstu. Druk tomu II rozpocznie się zaraz po ukończeniu druku tomu IV.

Z serji podręczników przyrodniczych ukończono nadto druk „Podręcznika do ćwiczeń histologicznych“ prof. Maziarskiego i „Podręcznika do ćwiczeń chemiczno-fizjologicznych“ prof. Marchlewskiego; rozpoczęto druk „Nauki o chowie bydła“ prof. Adametza. Z podręczników humanistycznych posuwa się naprzód historjografja grecka prof. Witkowskiego, niestety, z powodu braku funduszów w tempie zbyt powolnem. Charakter podręcznika mieć będzie również zamierzone nowe wydanie historji literatury pięknej w Polsce, o którem wspomniano wyżej, mówiąc o „Encyklopedji Polskiej“.

Komisja antropologiczna odbyła cztery posiedzenia, na których wygłoszono następujące referaty: prof. Jan St. Bystroń: „Trzy monografje pieśni ludowych“; dr. Józef Żurowski: „Sprawozdanie z poszu-

kiwań archeologicznych przeprowadzonych 1922 i 1923 r. w zachodniej Małopolsce"; prof. Włodz. Demetrykiewicz: „Sprawa dalszego rozwoju i pomieszczenia Muzeum archeologicznego"; dr. J. Stojanowski: „Typy kranjologiczne Polski".

Nadto przygotowano do druku pracę p. R. Lilientalowej p. t.: „Dziecko żydowskie".

Wydział filologiczny z powodu braku funduszów nie wydał ani jednego zeszytu Rozpraw.

Jako osobna praca wyszła St. P. Koczorowskiego „Bibliographia Dantesca in Polonia", bibljografja przekładów dzieł Dantego tudzież prac jemu poświęconych.

Na posiedzeniach Wydziału przedstawiono w roku sprawozdawczym następujące referaty:

Z językoznawstwa: Wędkiewicz St.: Stan badań nad toponomastyką i terminologją pasterską Karpat. Semkowicz Wł.: Stan badań toponomastycznych na Zachodzie. I. Niemcy. Wędkiewicz St.: Ze studjów nad porównawczą składnią języków romańskich. Gaertner H.: Szyk przymiotników w języku polskim.

Z filologji klasycznej: Morawski K.: De Flavio Iosepho observationes. Sternbach L.: O przysłowiu δεύτερος πλοῦς. Tenże: Lexicographica. Witkowski St.: Układ i tytuł Ksenofontowej Anabazy Przychocki G.: Plautus; szkic twórczości, zależności i wpływów.

Z filologji polskiej: Kot St.: Przegląd źródeł zagranicznych do dziejów studjów polskich na Zachodzie w dobie humanizmu. Sapiński St.: Stapleton i Bellarmin jako źródła kazań na niedziele i święta Skargi. Sinko T: Pomoce Dmochowskiego przy tłumaczeniu

Iljady. Kallenbach J.: Stosunek Wężyka do Mickiewicza. Kleiner J.: A imię jego będzie czterdzieści i cztery. Gołąbek J.: „Pan Tadeusz" w przekładach słowiańskich.

Z historji sztuk plastycznych: Bieńkowski P.: O zagadkowym typie męskim w późnej rzeźbie rzymskiej. Tenże: O Bastarnach w rzeźbie późno-rzymskiej. Mycielski J.: Kościół polski św. Stanisława w Rzymie i polskie w nim zabytki.

Z historji muzyki: Reiss J.: Jan Brożek-Broscius jako teoretyk muzyki. Tenże: Pauli Paulirini de Praga Tractatus de Musica.

Osobne wydawnictwa Wydziału z powodu braku funduszów niewiele postąpiły naprzód. Nie zdołano jeszcze ukończyć druku pracy W. Folkierskiego; „Tragodumenon libri" prof. Zielińskiego stanęły w połowie; do wydania autografu trzeciej części „Dziadów" sporządzono dopiero klisze.

Prace Komitetu do wydawania pism Greckich OO. Kościoła IV wieku były z powodu braku funduszów zupełnie nieczynne. Dopiero w ostatnich dniach skromny zasiłek Wydziału Nauki M. W. R. i O. P. umożliwił zamówienie fotografij rękopisu oksfordzkiego i posunąć w ten sposób o krok naprzód wydanie Grzegorza z Nazjanzu.

Komisja historji sztuki wydała Indeks do II tomu „Prac" oraz I zeszyt III tomu „Prac", w którym oprócz sprawozdań za rok 1922 ogłoszono rozprawy dra Stanisława Tomkowicza, dra Henryki Fromowicz-Stillerowej, dra Nikodema Pajzderskiego.

Na posiedzeniach Komisji przedstawiono następu-

jące prace i referaty: dr. Zofja Ameisenowa: „O ukrzyżowaniu z początku XV w. w kościele św. Krzyża w Krakowie“; dr. Adam Bochnak: „Makaty Marszałka Francji Franciszka de Créqui księcia de Lesdiguières“; dr. Tadeusz Dobrowolski: „Romański kościół w Wysocicach“; dr. Kazimiera Furmankiewiczówna: a) „O podziemiach kościoła benedyktynów w Mogilnie“, b) „Rzeźby romańskie z Gorlic“; ks. dr. Tadeusz Kruszyński: „Pasy polskie robione we Francji i w Niemczech“; prof. dr. Jerzy Mycielski: a) „Kościół polski św. Stanisława w Rzymie“, b) „Trzy obrazy mistrzów zagranicznych w prywatnych zbiorach polskich (szkoła Rogiera van der Weyden — Jusepe de Ribera — Pieter Nason)“, c) „Trzy obrazy florenckie z końca XV i początku XVI wieku w prywatnych zbiorach polskich (szkoła Domenica Ghirlandaja — Lorenzo di Credi — Ridolfo Ghirlandajo)“; prof. dr. Juljan Pagaczewski: „Posąg srebrny św. Stanisława w kościele OO. Paulinów na Skałce w Krakowie“; prof. dr. Władysław Semkowicz: „Herb Głowa Jelenia i ród Awstaczów“; Kazimierz Skórewicz: „Zamek królewski w Warszawie“; Tadeusz Stryjeński i dr. Tadeusz Szydłowski: „Pięć pałaców Jakóba Kubickiego“.

Sekcja inwentaryzacyjna. Ukończono druk I tomu wydawnictwa „Zabytki sztuki w Polsce“, obejmujący „Kościół i klasztor OO. Dominikanów w Krakowie“, opracowany przez pp. Leonarda Lepszego i dra Stanisława Tomkowicza. Tom zawiera 168 stron druku z 118 ilustracjami oraz 3 tablice.

Komisja językowa, która objęła również za-

danie dawniejszej Komisji Języka Polskiego, wydała w r. 1923 jako nr. 12 „Prac Komisji Językowej" rozprawę prof. dr. Kleczkowskiego p. t.: „Nowoodkryte fragmenty starosaskiego przekładu psalmów z epoki Karolingów. Cz. I" [Neuentdeckte altsächsische Psalmenfragmente aus der Karolingerzeit. I. Teil].

Jedno ze swych posiedzeń poświęciła Komisja toponomastyce krajowej. Po wyczerpującej dyskusji uchwalono podjąć inicjatywę do zwołania zjazdu w Warszawie, w którymby oprócz Akademji Umiej. i towarzystw naukowych reprezentowane były państwowe władze cywilne i wojskowe. Bez ich bowiem pomocy nie można pomyśleć o porządnem zebraniu materjałów.

Słownik staropolski. Praca nad Słownikiem posuwa się w dalszym ciągu, lecz powoli wskutek braku współpracowników. Dwie osoby ją tylko prowadziły w ciągu roku sprawozdawczego po parę godzin dziennie: prof. J. Łoś i dr. Oesterreicher. Z materjałów dotychczas zebranych korzystają już uczeni, pracujący w zakresie działów historycznych, którym redakcja Słownika udziela odpowiedzi na zapytania, dotyczące różnych wyrazów i wyrażeń staropolskich.

Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce. Potrzebę i doniosłość nowego tego wydawnictwa, które winno przyjść do skutku współpracą wszystkich naszych placówek naukowych pod kierownictwem Komitetu przy Akademji, wskazano już w Sprawozdaniu r. u. (str. 9). Podjęcie jego omawiano w ciągu dalszym w szeregu posiedzeń Komitetu Tymczasowego, a postąpiło ono w r. u. o ten krok stanowczy, iż po wystąpieniu dobrowolnem prof. R. Ganszyńca we Lwowie z współ-

pracownictwa tegoż Słownika, ukonstytuował się z początkiem b. r. (2 i 3 stycznia) Komitet jego Główny z siedzibą w Krakowie przy Polskiej Akademji Umiejętności, składający się z czterech członków: ks. dr. Jan Fijałek przewodniczący, dr. Leon Sternbach, dr. Ludwik Piotrowicz sekretarz, profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego i Adam Chmiel, dyrektor Archiwum Miejskiego w Krakowie. Ustalono plan organizacji pracy i jej zakres od końca wieku X aż do połowy XVI łącznie z Onomastikonem, uchwalając jej rozpoczęcie od wskazanych przez Komitet wydawnictw, mających edycję już definitywną. Wypisywane być mają wszystkie teksty do wieku XIV włącznie, ekscerpowane tylko późniejsze. Bezpośrednio też Komitet przystąpił do pracy przygotowawczej, mianowicie do ostatecznego opracowania instrukcji dla współpracowników według projektu dyr. A. Chmiela, który uwzględnił dane Komitetowi przez prof. R. Ganszyńca instrukcje: 1. jego własną („Przepisy tymczasowe dla wypisywaczy“), 2. i 3. dyrekcji przerwanego obecnie „Thesaurus linguae latinae“ pięciu akademij niemieckich i 4. Słownika niemieckiego Grimma (DWB), ponadto 5. najświeższą zamierzonego Słownika łaciny średniowiecznej (Le Dictionnaire du latin médiéval jusqu'au XI siècle) Komitetu centralnego w Paryżu, z którym Polska Akademja pozostaje w stałym kontakcie. Instrukcja ta, której zasady i szczegółowe przepisy omówiono wspólnie na kilku posiedzeniach Komitetu (w marcu i maju), jest już w przepisywaniu. Nabyto przytem ze szczupłych funduszów odpowiednią ilość papieru i pocięto w Drukarni Uniwersyteckiej na kartki podobnego formatu, jaki mają kartki Komitetu centralnego pary-

skiego (nasze są w formacie naszej kartki pocztowej). Wreszcie zdołano pozyskać kilku chętnych współpracowników w kołach profesorów filologów gimnazjów w Krakowie, którzy ofiarowują na początek bezinteresownie swą pracę; w miarę funduszów będzie ona honorowana.

Komisja orjentalistyczna. W tym okresie odbyła Komisja jedno posiedzenie. Wskutek braku funduszów musiał zostać wstrzymany druk 7 zeszytu „Prac Komisji Orjentalistycznej", zawierający teksty cygańskiego Kopernickiego. Druk utknął na 4 arkuszu.

Drogą wymiany otrzymała Komisja w tym okresie następujące wydawnictwa perjodyczne:

1) Bulletin of the School of Oriental Studies, Vol. 3, Part 1, London 1923; 2) Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland. 1923, Part 2—4; 1924, Part 1—2; 3) Bulletin of the John Rylands Library, Manchester, Vol. 7, 3—4; Vol. 8, 1. Manchester 1923—24; 4) Journal Asiatique, tome 102 (1923), 103 (1923), nadto Sociéte Asiatique, Les fêtes du Centenaire (1922) i Journal Asiatique, Onzième série. Table générale des matières. Paris 1922; 5) Mélanges de l'Université Saint Joseph, Beyrouth, Syrie. Koniec tomu VIII i tom IX fasc. 1; 6) La Revue de l'Académie Arabe à Damas III (1923) 1—12; IV (1924) 1—3; 7) Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. Neue Folge T. 2.

Niestety zachodzi obawa, że z powodu wstrzymania wydawnictw Komisji i niemożności wywiązania się z zobowiązań, zaciągniętych wobec pokrewnych instytucyj zagranicznych, stosunki wymienne, nawiązane z wiel-

kim trudem, zostaną zerwane, z wielką naszą szkodą naukową i moralną.

Komisja literacka z powodu braku funduszów nie mogła w roku sprawozdawczym rozwijać żadnej pracy wydawniczej. Przygotowane do druku rękopisy dla „Archiwum do dziejów literatury i oświaty“ oczekują pomyślniejszych warunków.

W Bibljotece pisarzy polskich ukazał się Mikołaja Reja „Kupiec“, przygotowany do druku przez dra Rudolfa Kotulę i prof. Aleksandra Brücknera, który zaopatrzył go wstępem i słowniczkiem. Do wydania przygotowuje Komitet „Bibljoteki“ dwa nieznane dotąd Scharffenbergowskie druki XVI wieku: „Historję o Fortunacie“ (ok. 1570, w przeróbce M. S., zapewne Marcina Siennika) i „Historję barzo piękną i żałosną o Equanusie, królu skockim“ (1578, z włoskiego przełożył Bartł. Paprocki); obie powieści opracowuje dr. Juljan Krzyżanowski w Lublinie.

Wydział historyczno-filozoficzny. Na 10 posiedzeniach naukowych Wydziału (od maja 1923 r. do kwietnia 1924 r.) przedstawiono 14 prac, a to: po 1 z zakresu historji filozofji (A. Harassek: Józef Gołuchowski, zarys życia i filozofji), i z zakresu socjologji (J. Bystroń: Pojęcie i zakres psychologji społecznej), 2 z historji powszechnej (ks. Wł. Szczepański: Chronologja żywota św. Pawła i St. Arnold: Stosunek Longobardów do Rzymian we Włoszech północnych w okresie inwazji na tle uposażenia klasztoru św. Kolumbana w Bobbio w w. VII—X), 3 z historji polskiej (J. Dąbrowski: Kronika Jana de Wawrin i jej znaczenie dla dziejów Władysława III, J. Kallenbach: Dymisja Czartory-

skiego jako kuratora okręgu wileńskiego), i z polskiej historji gospodarczej (R. Grodecki: Saliny ziemi krakowskiej w wiekach średnich), 3 z historji prawa rzymskiego (R. Taubenschlag: Serwituty w prawie grecko-egipskiem, Tenże: Corpus iuris arcybiskupa Jezubochta, przyczynek do recepcji prawa rzymskiego w Persji, Fr. Bossowski: Znalezienie skarbu według prawa rzymskiego), 2 z geografji historycznej Polski (Wł. Semkowicz: Ze studjów nad krajobrazem pierwotnym Polski, R. Mochnacki: Zasiąg pralasu na Średniogórzu polskiem), wreszcie dwie prace z zakresu ekonomji t. j. jedna z teorji ekonomji (A. Heydel: Ocena gospodarcza i działalność gospodarcza), a druga z ekonomji opisowej (St. Schmidt: Własność folwarczna w b. Galicji zachodniej w chwili powstania Państwa polskiego).

Z tomu 64 Rozpraw Wydziału został wydany zeszyt II z pracą prof. J. Rafacza: Zastępcy stron w dawnym procesie polskiem. Druku dalszych prac, które miały być pomieszczone w Rozprawach (dr. St. Arnolda) lub wydane jako osobne książki (dra M. Cichockiego i dr. J. Feldmana), zaniechano z braku funduszów. Te, które były do dyspozycji, zużyto przedewszystkiem na składanie dzieł rozpoczętych, które też doprowadzono do końca. Oddany został w obrót księgarski tom prac z Pracowni psychologicznej Uniw. Jag. pod redakcją czł. Wł. Heinricha, wydanych w języku francuskim p. t. „Travaux du laboratoire de psychologie expérimentale de l'Université de Cracovie“. Również został skończony druk tomu II „Pism pośmiertnych Karola Potkańskiego“, z szczegółowym dołączonym indeksem, opracowanym pod kierunkiem czł. Fr. Bu-

jaka przez jego uczniów. Książka prof. T. Wałka: „Dzieje upadku cesarstwa macedońskiego" została również doprowadzona do końca; autor uzupełnił ją przez jeden jeszcze ekskurs, napisany na podstawie dodatkowych studjów w Paryżu. Składa się krótki indeks do tej pracy.

Druk Aktów Unji Polski z Litwą w opracowaniu członków St. Kutrzeby i Wł. Semkowicza postąpił bardzo wydatnie naprzód dzięki temu, iż na wydawnictwo to ofiarował znaczną sumę pieniężną hr. Stanisław Henryk Badeni. Wydrukowano dotąd 32 arkuszy (8 stronicowych). Pomieszczono w nich akta po koniec maja 1569 r. By móc dokończyć wydawnictwa, dobiegającego do kresu, konieczną jest rzeczą otrzymanie odpisu kilkunastu aktów z ksiąg sądowych, znajdujących się w Archiwum centralnem kijowskiem. Wobec trudności i kosztów podróży do Kijowa poczynione zostały starania przez zastępcę przewodniczącego polskiej Komisji specjalnej w Moskwie, dra Edwarda Kuntzego, w celu sporządzenia tych odpisów na miejscu. W razie ich uzyskania druk wydawnictwa mógłby się ukończyć w ciągu kilku miesięcy.

Komisja historyczna. Z wydawnictw jej jako Nr. 78 wyszedł pod jesień u. r. po czterech latach druku tom I serji 2 Archiwum Komisji Historycznej, w którym się mieszczą: 1. Wład. Abrahama ze Lwowa Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibljotekach rzymskich do dziejów Polski w wiekach średnich za lata 1899—1913 (str. 1—65); 2. Stan. Kutrzeby i ks. J. Fijałka z Krakowa Kopjarz rzymski Erazma Ciołka z pocz. wieku XVI (str. 66—113); 3. Dra Kazim. Kacz-

marczyka z Poznania Działalność niemieckiego Zarządu archiwalnego w Warszawie w latach 1915—1918 (str. 114—123); 4. dra Abdona Kłodzińskiego z Poznania O Archiwum Skarbca koronnego na Zamku krakowskim (str. 124—577 z dwoma planami lokalu tegoż skarbca z r. 1669/97 i z w. XVIII przez prof. Szyszko-Bohusza z Krakowa na str. 331 i 350), tudzież 5. Indeks osób i miejscowości całego tomu, ułożony przez dra Abdona Kłodzińskiego (str. 578—633). Na okładce tegoż tomu umieszczono nowo i dokładnie sporządzony wykaz wszystkich wydawnictw Komisji od czasu jej powstania w r. 1872 według ich działów, z zaznaczeniem osobnem tych tomów, które są już wyczerpane.

Dalszą pracę wydawniczą Komisji przerwał w r. b. brak funduszów. I tak uniemożliwił on najpierw podjęcie druku następnego tomu tegoż Archiwum, w którym ma być ogłoszony formularz prowincji dominikańskiej w Polsce z w. XIV i XV, jedyny tego rodzaju zabytek historyczno-prawny nietylko u nas, ale i na Zachodzie (w opracowaniu O. Jacka Woronieckiego Z. K. z Lublina), jak również ostatniego (V) tomu Diarjusza domu św. Barbary w Krakowie ks. Jana Wielewickiego T. J. z lat 1630/39. W szczególności brak funduszów spowodował kilkakrotną, a obecnie już stałą przerwę dwu większych, zaledwie rozpoczętych wydawnictw źródłowych, mianowicie Aktów nuncjatury A. Bolognettiego z r. 1581—1585 (w opracowaniu dra Cz. Nankego ze Lwowa), oraz Aktów króla Aleksandra z r. 1501 – 1506 (w opracowaniu dra Fryd. Papéego, dyrektora Biblj. Jagiell.); pierwszego z nich złożono i odbito na czysto dopiero 6 form, drugiego 4.

Z tej samej przyczyny musiały ulec przerwie na czas nieokreślony rozpoczęte prace przygotowawcze prof. dra Franc. Bujaka ze Lwowa około wydania tomu V Kodeksu Małopolskiego.

W pełnym natomiast toku, jak i w latach poprzednich, znajdują się prace przygotowawcze dwu innych wydawnictw, bliskie już ostatecznego swego ukończenia. Pierwsze z nich, Dyplomatarjusz Katedry i Diecezji Wileńskiej t. I (1387—1507), ma już materjał całkowicie zebrany; pomnożył go w sposób bardzo wydatny sprowadzony za wskazówką i pośrednictwem prof. dra Józefa Kallenbacha do Polskiej Akademji Umiejętności z jednej z bibljotek prywatnych cenny kodeks z r. 1522, zawierający szereg nieznanych przywilejów kościołów parafjalnych w odpisie notarjalnym, dokonanym z oryginałów w owym roku; wydawcy tegoż dyplomatarjusza, ks. Jan Fijałek i Wład. Semkowicz, w trzeciej z rzędu podróży swojej archiwalnej do Wilna, jaką odbyli w jesieni ub. r. dzięki zasiłkowi Ministerstwa W. R. i O. P., skolacjonowali ponownie sporządzone poprzednio odpisy bądź z oryginałami (do r. 1470), bądź też z kopjarjuszami; w ciągu zaś całego roku zajęci byli przygotowaniem tekstów do druku. Po raz trzeci również prof. dr. Jan Dąbrowski z Krakowa jako przedstawiciel Ekspedycji Rzymskiej udał się w marcu b. r. do Rzymu celem dopełnienia i wyzyskania w całości materjału w Archiwum Watykańskiem z czasów panowania Kazimierza W. i z lat następnych aż po r. 1389, tak iż do tego wydawnictwa w dwóch dalszych tomach „Monumenta Poloniae Vaticana“ będzie można przystąpić w najbliższej przyszłości.

Praca około przygotowania nowego wydania „Roczników Polskich" przez prof. dra Wład. Semkowicza posunęła się i w tym roku naprzód dzięki skopjowaniu i skolacjonowaniu rocznika małopolskiego z kodeksu tz. w. heilsberskiego, znajdującego się obecnie w Bibljotece Ossolińskich we Lwowie Nr. 1471 oraz rocznika świętokrzyskiego z dwóch rękopisów Bibljoteki Kórnickiej D. I. i V.

Wygotowanie Instrukcji wydawniczej dla średniowiecznych naszych źródeł historycznych, o której jest mowa w sprawozdaniu przeszłorocznem (str. 14/15), uległo zwłoce jedynie z tego powodu, iż Komisja historyczna, która jej projekt rozesłała przed rokiem Towarzystwom Naukowym we Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie z prośbą o możliwe rychłe jej przedyskutowanie i uwagi, które będą wzięte pod rozwagę przy ostatecznej jej redakcji, dopiero teraz d. 2 czerwca br., otrzymała żądaną odpowiedź Towarzystwa Naukowego Warszawskiego; wszystkie inne Towarzystwa nadesłały już w roku zeszłym swoją o niej opinję.

Zbiory Komisji pomnożyły się darem prof. Wład. Semkowicza, który ofiarował materjały heraldyczne ś. p. Franc. Piekosińskiego w 3 tekach i wypisy także heraldyczne oraz historyczne z różnych autorów ś. p. ks. Zygmunta Dunin Kozickiego w 20 małych kajetach i notatnikach.

Komisja dla Atlasu historycznego Polski prowadziła w dalszym ciągu pracę nad gromadzeniem bibljografji geograficzno-historycznej oraz nad inwentaryzacją materjałów rękopiśmiennych w bibljotekach i archiwach krakowskich. P. dr. Z. Kozłowska zin-

wentaryzowała w Archiwum grodzkiem i ziemskiem księgi poborowe z lat 1628—1717 oraz część rękopisów Bibljoteki Jagiellońskiej, dotyczących geografji kościelnej. P. M. Friedberg i K. Buczek inwentaryzowali rękopisy Bibljoteki Czartoryskich i Akademji Umiejętności. Praca nad mapą Polski z w. XVIII postąpiła o tyle, że przeniesiono na kartę w skali 1:200,000 podział polityczny z dochowanych map Perthéesa (woj. krakowskie, sandomierskie, lubelskie, rawskie, płockie i mazowieckie) i sporządzono wyciągi z taryf podymnego tych województw z lat 1775—1790 r. Równocześnie przygotowywano materjał do mapy kościelnej z tej epoki i w tym celu poczyniono wyciągi z współczesnych wizyt diecezji krakowskiej, mianowicie wizyty bisk. Załuskiego i Sołtyka. Dalszy pomyślny rozwój pracy zależy od rewindykacji zbiorów kartograficznych z Rosji, zwłaszcza reszty map Perthéesa i Opisu statystycznego Polski, który znajduje się w Bibl. Głównego Sztabu w Petersburgu. Wkońcu opracowano projekt znakowania, który przedłożono do rozpatrzenia Komisji atlasowej przy Tow. Nauk. Warszawskiem, z którą Komisja Akademji pracowała w ścisłym kontakcie. Drugiego zeszytu „Prac nad Atlasem historycznym Polski“ niestety nie wydano z powodu braku funduszów.

Komisja prawnicza. Będące do dyspozycji Komisji fundusze, bardzo skąpe, zużyto na druk tablic synoptycznych do statutów średniowiecznych, które pomieścił ś. p. B. Ulanowski w tomach II i IV Archiwum Komisji prawniczej. Druk tablic tych, bardzo dokładnie opracowanych przez prof. Abdona Kłodzińskiego, postępować musiał bardzo powoli ze względu na

techniczne trudności w ich składaniu; wreszcie szczęśliwie dobiegł do końca, tak że oba tomy II i IV Archiwum Komisji, zawierające tak cenny materjał dla historji prawa, zostały wreszcie oddane w ręce badaczy tej dziedziny historji. Poza tem czł. St. Kutrzeba przy pomocy p. A. Vetulaniego dalej prowadził prace przygotowawcze do tomu II Corporis iuris polonici. O rozpoczęciu druku z braku funduszów nie można było myśleć.

Komisja do badania historji filozofji w Polsce odbyła jedno posiadzenie dnia 28 marca b. r., na którem przedstawili referaty: dr. A. Birkenmajer: „Studja nad Witelonem, cz. III. bis (Oryginalny tekst Witelona do Ludwika z Lewenberga)“ i prof. dr. Chmaj: „Spinoza a Bracia polscy“. Z powodu braku funduszów nie można było rozpocząć druku materjałów do nominacji Józefa Gołuchowskiego na profesora filozofji w Wilnie, w opracowaniu ks. Tad. Jachimowskiego. Prof. Rubczyński kończy pracę przygotowawczą do wydania Teodyceji Mateusza z Krakowa na podstawie 13 rękopisów: nie można było tylko sprowadzić rękopisu z Cues (nad Mozelą) i z Giessen. Kończą się również przygotowania do katalogu drukowanych pism Hoene-Wrońskiego.

Kwartalnik filozoficzny wydał w okresie sprawozdawczym trzy dalsze zeszyty, mianowicie zeszyt IV tomu I i zeszyt I i II tomu II. Zawierają one w dziale prac oryginalnych prace ks. A. Krzesińskiego, B. Gaweckiego, A. Krokiewicza, †K. Potkańskiego, Z. Zawirskiego, J. Mirskiego, Z. Mysłakowskiego, J. Rozwadowskiego, J. Zieleniewskiego i M. Heitzmana. W dziale sprawo-

zdawczym omówiono 15 dzieł z literatury bieżącej filozoficznej.

Wydział matematyczno-przyrodniczy odbył w tym czasie 10 posiedzeń, na których przedstawiono ogółem 43 prace; z nich odrzucono jedną, zaś 42 przyjęto do publikacyj P. A. U. Podług treści było prac z zakresu: 1) astronomji i nauk pokrewnych 6; 2) matematyki 8; 3) fizyki 5; 4) chemji 4; 5) mineralogji i petrografji 2; 6) botaniki 8; 7) zoologji łącznie z anatomją porównawczą, fizjologją i embrjologją 11.

Wydano następujące publikacje:

1) Rozprawy Wydziału matematyczno-przyrodniczego T. 62, w którym złączono działy A i B, poprzednio drukowane osobno. Rozpoczęto druk t. 63, również łączącego w sobie dział A i B.

2) Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe des Sciences mathématiques et naturelles. Série A. Sciences mathématiques: a) Année 1922: 8—10, b) Année 1923: 1—10, c) 1924: 1—2.

3) Bulletin International etc. Classe des Sciences mathématiques et naturelles. Série B. Sciences naturelles: a) Année 1922: 8—10; b) Année 1923: 1—10; c) 1924: 1—2.

Jako dodatek (Supplément) wydano pracę czł. Wł. Szafera z współpracownikami: Kulczyńskim i Pawłowskim p. t. „Zespoły roślin w Tatrach. Część I" (z tablicami oraz mapą kolorową). Rozpoczęto też druk pracy czł. Benedykta Dybowskiego p. t. „Kiełże Bajkału". Po ukończeniu druku barwnych tablic wydano pracę prof. J. Markowskiego p. t. „Rozwój zatok i żył mózgowych człowieka".

Wydawnictwo „Katalogu literatury naukowej polskiej“ przerwane w czasie wojny, rozpoczęto na nowo i powierzono redakcję czł. H. Hoyerowi. Wydano II zeszyt za rok 1912, a zebrano materjały i przygotowano do druku lata 1913—1914, zaś z dalszych lat zebrano materjały oraz zorganizowano redakcję tak, aby oprócz tytułów prac pomieszczać przy nich krótkie streszczenia w języku francuskim.

Prócz wydawnictw perjodycznych prowadzono dalej zbiorowe wydanie prac ś. p. czł. M. Smoluchowskiego, którego tom I dobiegł końca. Postanowiono przystąpić do druku monografji czł. K. Kostaneckiego „O wyrostku robaczkowym“, do której wykonano rysunki oraz przygotowano rękopis po francusku. Monografja Gąbek słodkowodnych ś. p. czł. A. Wierzejskiego została opracowana przez p. Simma, który przygotował do druku tablice, a kończy opracowanie i przygotowanie rękopisu.

Komisja fizjograficzna. W okresie od 1-go stycznia do 31 grudnia 1923 r. postąpił znacznie druk prac jej współpracowników oraz przyrodników, nie związanych ściślej z Komisją, którzy nadesłali rezultaty swych badań do ogłoszenia w wydawnictwach Komisji. Dokończono więc druk 57 tomu Sprawozdań Komisji fizjograficznej, obejmujący 11 arkuszy druku i 3 tablice, z nich 2 trójbarwne, a z tomu następnego wydrukowano 2 arkusze. W wydawnictwie „Monograficzne Prace Komisji fizjograficznej“ wydrukowano z obszernej pracy dr. B. Pawłowskiego: „Geobotaniczne stosunki Sądecczyzny“ arkuszy 19, a więc do ukończenia jej brak jeszcze 2—3 arkuszy. W tece redaktorskiej znajduje się już od roku przeszło manuskrypt pracy dr. D. Szymkiewicza: „Bi-

bljografja flory polskiej", która pojawić się ma jako tom drugi, a której druku nie można było rozpocząć skutkiem braku funduszów, oraz część manuskryptów do „Fauny okolic Krakowa", trzeciego tomu tego wydawnictwa.

W okresie tym odbyto 7 posiedzeń Komisji fizjograficznej, na których radzono nad doniosłemi sprawami, związanemi z rozwojem i szerszym zakresem pracy Komisji fizjograficznej, oraz nad przygotowaniem Pierwszego Zjazdu Fizjografów Polskich. Zjazd ten przyszedł do skutku w Krakowie w dniach 3, 4 i 5 stycznia 1924 r. i powziął nader ważne uchwały, odnoszące się głównie do organizacji badań fizjograficznych w całej Polsce. W myśl tych uchwał nad całością badań fizjograficznych czuwać ma Rada Fizjograficzna, składająca się z przewodniczącego Komisji fizjograficznej i z jednego delegata każdego z pięciu ośrodków uniwersyteckich (Krakowa, Lwowa, Poznania, Warszawy i Wilna), w których utworzone zostaną miejscowe koła fizjografów. W ten sposób całość badań fizjograficznych w Polsce oparta została o Komisję fizjograficzną P. Akademji Umiejętności, na której spoczęła jednak równocześnie znacznie większa odpowiedzialność za tok, należyty kierunek oraz opiekę nad badaniami fizjograficznemi w całym kraju. Z obrad tego Pierwszego Zjazdu Fizjografów Polskich wydrukowano szczegółowe sprawozdanie, obejmujące 2 arkusze druku i rozesłano w odpowiedniej ilości egzemplarzy do wszystkich pięciu ośrodków naukowych.

Na posiedzeniu odbytem w dniu 16 maja 1924 r. Sekcje Komisji fizjograficznej i Zarząd Muzeum fizjograficznego złożyły ze swych czynności następujące sprawozdania:

Sekcja botaniczna. Sekcja nie otrzymała w roku sprawozdawczym żadnych środków na badania fizjograficzne. Z funduszu przeznaczonego na druk Flory Polskiej otrzymała Sekcja 5,000.000 mp., za którą to sumę zamówiono 3 klisze cynkowe do III tomu Flory. Sekcja prowadziła też dalej pracę nad Florą Polską. P. J. Paczoski opracował definitywnie i uzupełnił swój rękopis rodziny *Ranunculaceae*, a p. Hryniewiecki rozpoczął opracowanie rodziny *Cruciferae*.

Sekcja geofizyczna. Najważniejszą pracą, dokonaną w roku sprawozdawczym przez tę sekcję, powstałą z dawnej Sekcji meteorologicznej, była ścisła niwelacja na przestrzeni 41 kilometrów od Krakowa do Miechowa, przedsięwzięta pod egidą Narodowego Instytutu Astronomicznego ze specjalnej subwencji Wydziału Nauki. Pracę tę wykonał p. Br. Piątkiewicz, prof. Szkoły przemysłowej w Krakowie, wraz z pp. Andruszewskim i Kordylewskim z Poznania. Założono 5 reperów pierwszorzędnych, 15 drugorzędnych i 10 trzeciorzędnych. Sprawozdanie z niwelacji przedstawiono Akademji i wydrukowano w streszczeniu w Roczniku Astronomicznym Obw. Krakowskiego, t. III. Błąd średni kilometrowy wynosi, po wyrównaniu, 0·44 mm.

Z zasiłku uzyskanego z funduszów Komisji fizjograficznej w kwocie 12,000.000 mp. prof. M. Kamieński wraz z p. I. Witkowskim wyznaczyli deklinację magnetyczną w drugim i trzecim tygodniu września 1923 r. w 7 miejscowościach Małopolski, na dawnych punktach Liznarach. Otrzymano wyniki następujące: Kraków 3° 27′, Stanisławów 1° 14′, Kołomyja 1° 14′, Lwów 1° 14′, Przemyśl 1° 45′, Tarnów 3° 0′, Rzeszów 2° 18′,

wszystko deklinacji zachodniej. O dane do redukcji do początku roku zwrócono się do Obserwatorjum w Świdrze, ale ich jeszcze nie otrzymano.

Stacja meteorologiczna na szczycie góry Łysiny (912 m) funkcjonowała w dalszym ciągu, w końcu roku już ze składek amerykańskich. Część obserwacyj tej Stacji opracował p. E. Steuz w t. III Roczn. Obs. Krakowskiego.

Sekcja geologiczna. Sekcja w ubiegłym okresie nie mogła subwencjonować żadnych prac z braku funduszów. Pomimo to badania fizjograficzne prowadzone były dalej, lecz oczywiście w mniejszym zakresie.

Dr. Fr. Bieda wykonał zdjęcie geologiczne Ciężkowic, rozwiązując tektonikę najbliższych okolic. P. Panow zebrał materjał paleontologiczny i stratygraficzny z turonu i senonu okolic Krakowa, przedewszystkiem z Pychowic, Krzemionek podgórskich, Zabierzowa i t. d. Dr. St. Sokołowski zgromadził materjał paleontologiczny z liasu średniego i górnego facji reglowej od dol. Chochołowskiej do Gęsiej Szyi. Stwierdził obecność dwu różnych facyj w omawianych warstwach. Pod kierunkiem prof. S. Kreutza pracowali pp. Zerndt, Gaweł, Maślankiewicz, Dylewska, Jaskólski i Rutowski. Wykonano szereg wycieczek zbiorowych, których rezultaty są w opracowaniu. W Bleyszarku znaleziono piękne kryształy cerusytu i rzadkie kombinacje kalcytu. Podczas wycieczki nad Nidę, odbytej wspólnie z dr. W. Kuźniarem, zwiedzono Pińczów, Busk, Skorocice, Gorzysławice, Czarkową i t. d. Stwierdzono na podstawie dwu typów warstw gipsowych zmianę warunków sedymentacji podczas miocenu. Wycieczka w Tatry na Woło-

wiec, Smerek, Wielki Baraniec pozwoliła stwierdzić liczne występowanie łupków grafitowych i amfibolitów po pd. stronie Tatr, pewnej skały o niebieskim kwarcu i t. d. Podczas wyprawy do źródlisk Czeremoszu zebrano materjał do opracowania skał krystalicznych, występujących po naszej stronie, dalej zasadowych skał wylewnych szczytu Czywczyna i t. d. Przestudjowano też szczegółowo profil od Worochty do Żabiego i od Żabiego do granicy rumuńskiej. P. Gaweł zbiera materjał na Śląsku cieszyńskim, p. Maślankiewicz zbiera egzotyka fliszowe w okolicach Tyczyn-Dynów, p. Rutowski opracowuje piaskowce kwaczalskie, p. Zerndt badał piaskowiec ciężkowicki inoceramowy. Prof. Kreutz zakończył badania nad granitem z Bugaja, stwierdzając pokrewieństwo ze skałami sudeckiemi; podóbnie analizy materjału wiercenia w Rzeszotarach wykazują podobieństwo do skał sudeckich. Ponadto wykonał szereg badań piaskowców karpackich. Między innemi stwierdził, że piaskowce okolic Borysławia zawierają skalenie sodowo-wapienne.

Prof. dr. Rozen zajął się złożem soli w Wapnie, celem stwierdzenia kierunku, w jakim należy poszukiwać złóż soli potasowych. Pod jego kierunkiem p. Gajewska badała piasek kwarcowy w Trzebini.

Prof. dr. Goetel częściowo sam, częściowo wspólnie z dr. Rabowskim dokonał zdjęcia masy reglowej (Mała Łąka, Kościeliska, Chochołowska, Holica i t. d.) badając stosunek masy reglowej do wierchowej i stosunek płaszczowizny choczańskiej do pośredniej. Wykonano profil od Hrubego Regla do Tomanowej. Ponadto zebrał materjał z liasu wierchowego i zajął się stratygrafją jury do neokomu.

Pod kierunkiem prof. dr. Smoleńskiego wykonuje się szereg prac, jak: badanie postępów erozji wstecznej na Babiej Górze, badanie morfologiczne Tatr (Halicki) i t. d.

Prof. dr. J. Nowak skartował okolice Krynicy i opracował geologję tamtejszych źródeł.

Dr. E. Passendorfer kartuje arkusz Przedbórz i opracowuje kredę wierchową w Tatrach.

Sekcja zoologiczna. Sekcja zoologiczna nie uzyskawszy w ubiegłym roku z funduszów Akademji żadnych kwot na badania fizjograficzne nie mogła udzielić zasiłków swym współpracownikom. Mimo to tok prac i poszukiwań fizjograficznych w terenie nie doznał przerwy. Część współpracowników biorących udział w zestawieniu całokształtu fauny okolic Krakowa, ukończyła na podstawie własnych materjałów i zbiorów Muzeum fizjograficznego swe zadanie i złożyła manuskrypty prac na ręce dyrektora tegoż Muzeum. Równocześnie podjęto za inicjatywą prof. J. Stacha wstępne zbiorowe badania w celu uzyskania obrazu całości fauny Tatr, przedewszystkiem polskich, a z niektórych grup zwierzęcych monograficznego opracowania całych Tatr. Na badania te przysłano z Wydziału Nauki Min. W. R. i O. P., na ręce prof. dr. Hoyera, kwotę 12 miljonów mp., z której korzystało siedmiu współpracowników.

Z badań niesubwencjowanych przez Sekcję przysłane zostały do ogłoszenia w Sprawozdaniach Komisji fizjograficznej i wydrukowane dwie prace: 1. dra St. Sumińskiego: Materjały do fauny ważek (Odonata) Polski. III. Ważki z Borów Tucholskich i 2. A. Sitscha: Interesujące zbiorowisko mięczaków koło Tatarowa.

Muzeum fizjograficzne. W okresie objętym

niniejszem sprawozdaniem, to jest od 1 stycznia do 31 grudnia 1923 roku zasługują z ważniejszych wydarzeń w Muzeum fizjograficznem dwa na specjalną wzmiankę.

W nocy dn. 20 lutego wybuchł pożar w starym gmachu P. Akademji Umiejętn. wskutek wadliwego osadzenia belki sufitowej w bezpośredniem sąsiedztwie komina. Płomienie przedostawszy się do jednej ze sal ze zbiorami geologicznemi nie wyrządziły na szczęście, dzięki szybkiemu i umiejętnemu ratunkowi, większej szkody bezpośrednio w zbiorach, gdyż uległy zniszczeniu prawie wyłącznie próbki skał wybuchowych z okolic Krakowa, co będzie można z łatwością uzupełnić. Ogólne jednak zniszczenie, jakie pożar spowodował w Muzeum było bardzo duże i dało się dotkliwie odczuć w pracy. Mianowicie prawie bezpośrednio przed pożarem, bo pod koniec stycznia, dokonano ciężkiego bardzo zadania, ostatecznego odczyszczenia zbiorów geologicznych. Okazy geologiczne pomieszczone dotychczas w różnych częściach Muzeum, poukładano w szufladach, a częściowo w skrzyniach, co uratowało je przedewszystkiem przed zniszczeniem w czasie pożaru, usunięto z okazów i sal muzealnych pył, wkońcu odmalowano sale i gabloty. Trud ten niemały doprowadził Muzeum do należytego porządku.

Drugiem ważnem lecz pomyślnem zdarzeniem nietylko dla samego Muzeum, lecz także dla postępu pracy fizjograficznej, było podjęcie za inicjatywą kustosza Muzeum zbiorowego opracowania fauny okolic Krakowa. Skłoniło to fizjografów tak miejscowych, jak i pozamiejscowych, biorących udział w tem opracowaniu do krytycznego przeglądu i częściowo nowego opracowania bogatych zbiorów Muzeum fizjograficznego, a w dalszym

ciągu i do wzbogacenia ich nowemi okazami i darami. Stałe miejsca do pracy zajmowało wMuzeum w roku 1923 trzech entomologów miejscowych (dr. J. Fudakowski, pracujący nad ważkami i błonkówkami, pułk. W. Niesiołowski, opracowujący motyle większe i St. Stach microlepidoptera), a pod koniec roku jeden geolog dr. E. Passendorfer. Przez krótszy okres czasu od 2 dni do miesiąca korzystało z miejsc do pracy w Muzeum 6 miejscowych przyrodników oraz 5 zamiejscowych. Wykonanych też zostało w Muzeum 5 prac fizjograficznych z dziedziny entomologji, drukowanych bądź w Sprawozd. Komisji fizjogr, bądź w pismach entomologicznych. Ze zbiorów Muzeum fizjogr. korzystało wreszcie oprócz wielu miejscowych przyrodników paru zamiejscowych (Hryniewiecki, Jarosz, Kinel, Kuntze, Łomnicki, Noskiewicz. Poliński, Weisberg, Wójcik), a także zagranicznych (dr. Keller w Szwajcarji, dr. Bluthgen w Naumburgu, dr. Rose w Brandenburgji).

Zwiększyła się też w roku 1922 liczba zwiedzających, przeważnie miejscowych i zamiejscowych przyrodników. Zwiedziły jednak także Muzeum fizjograficzne zbiorowo pod przewodnictwem fachowem kierowników: Kursa nauczycielskie szkół powszechnych (kierownik prof. Smreczyński), słuchacze mineralogji (prof. Kreutz) i kursa żandarmerji o ochronie ryb (inż. Stobiecki).

Ten dość szybkim krokiem postępujący w roku 1923 rozwój Muzeum fizjograficznego natrafił jednak z początku bieżącego roku na przeszkodę, która, o ile nie uda się jej przezwyciężyć, nietylko zahamuje dalszy bieg rozwoju tegoż Muzeum, ale grozi mu bardzo poważnemi stratami.

System oszczędnościowy, stosowany bezwzględnie do wszystkich instytucyj, korzystających z zasiłków państwowych spowodował skreślenie nietylko etatów kustosza Muzeum i drugiego służącego, oraz całej subwencji projektowanej w budżecie na rok 1924, lecz równocześnie otrzymał kustosz tego Muzeum, jedyna siła kierująca pracą nad urządzeniem tegoż, a przydzielona do tej pracy za urlopem z gimnazjum, wezwanie do powrotu do obowiązków w szkole. Obecnie więc znalazło się Muzeum właściwie bez wszelkiej obowiązkowej opieki i jeżeli stan ten dłużej potrwa, będzie musiało zostać zamknięte, ze stratą dla zbiorów i wielu pracowników naukowych.

W Muzeum archeologicznem Akademji posunęły się, w ostatnim roku bardzo już daleko, prowadzone od lat kilku prace nad porządkowaniem i techniczną rekonstrukcją obfitych okazów cennej naukowo, malowanej ceramiki neolitycznej z Bilcza Złotego. Zdołano już odbudować prawie wszystkie największe amfory i b. wiele naczyń mniejszych, a te okazy, które miały na sobie naciek wapienny, oczyszczono chemicznie z wielkim pietyzmem bez naruszenia ornamentów malowanych.

W zakresie innych rodzajów ceramiki przedhistorycznej dokonano definitywnego rozsegregowania dawniejszych (przedwojennych) wykopalisk z pól popielnicowych w Gorzycach i Sokolnikach w Tarnobrzeskiem. Restauracja ceramiki z Gorzyc dobiega już do końca.

Również liczne wykopaliska S. J. Czarnowskiego, zebrane w toku badań dokonanych jeszcze przed wojną w jaskiniach doliny Ojcowskiej, zostały nareszcie dokład-

nie przejrzane i ostatecznie pogrupowane, przyczem okazy ważniejsze umieszczono w gablotkach wystawowych.

Podobnież wszystkie zabytki, pochodzące z zeszłorocznych badań archeologicznych konserwatora dra J. Żurowskiego, a przedewszystkiem cenne okazy ceramiczne i kościane z Książnic Wielkich zostały muzealnie uporządkowane, odrestaurowane i posygnowane.

W ostatnim roku przybyły do Muzeum następujące wykopaliska, pochodzące z badań archeologicznych kons. dra Żurowskiego, lub też ofiarowane dla Muzeum za pośrednictwem Urzędu konserwatorskiego zab. przedh.

1) Zabytki z wykopalisk prowadzonych w dalszym ciągu w Książnicach Wielkich (pow. Pińczów); 2) dwa żarna kamienne z Książnic Małych; 3) wyroby krzemienne i szczątki naczyń z osady neolitycznej typu starszej ceramiki wstęgowej w Giebułtowie (pow. Kraków); 4) Materjał archeologiczny (próbny) z osad neolitycznych w Witowie i Morsku (pow. Pińczów); 5) Zabytki z rozburzonego grobu typu ceramiki sznurowej w Przezwodach (pow. Sandomierz), dar p. Stan. Załęskiego z Przezwód; 6) Wyroby krzemienne i ceramiczne z osady neolitycznej pod Zawichostem (Zbrza); 7) Amfora z cmentarzyska neolitycznego ze Złotej w Sandomierskiem, dar p. Kazimierza Załęskiego z Wyszmontowa; 8) Cztery kliny krzemienne i osełka neolityczna z Pustomyt na Wołyniu, dar p. Fr. Jordana z Giebułtowa; 9) Popielnica z nakrywą typu podkloszowego ze wsi Przezwody (pow. Sandomierz), dar p. St. Załęskiego; 10) okazałe zabytki z ciałopalnego grobu epoki rzymskiej w Giebułtowie, złożone z wyrobów bronzowych, żelaznych i fragmentów ozdoby złotej plecionej z druci-

ków, jakoteż ceramiki, dar p. Fr. Jordana; 11) Naczynie gliniane z epoki rzymskiej znalezione we wsi Pychowice (pow. Kraków); 12) branzoleta bronzowa i ceramika z grodziska w Marcinkowicach (pow. Nowy Sącz); 13) Materjał archeologiczny z 5 grobów rzędowych (czarka gliniana, kabłączki skroniowe i szkielety ludzkie) z Jaksic, częściowo z darów włościan J. Miśkiewicza i J. Molendy.

Materjał kostny ludzki z Książnic Wielkich i Jaksic oddano do opracowania do Zakładu antropologji Uniw. Jagiell.

Z powodu większych robót około konserwacji i porządkowania zbiorów oraz z powodu ciasnoty lokalu było Muzeum także w roku ostatnim zamknięte dla szerszej publiczności. Mimo tak trudnych warunków starał się kustosz możliwie ułatwiać pracę naukową zgłaszającym się poważnym badaczom. Mianowicie korzystali ze zbiorów: 1) Prehistoryk angielski V. Gordon Childe z Londynu (studja nad ceramiką malowaną neolityczną; 2) St. Czarnowski, archeolog z Kielc, w związku z drukującą się jego pracą w wydawnictwach Komisji antropol.; 3) dr. J. Żurowski pracował nad wykopaliskami z Książnic Wielk. i nad zabytkami najbliższej okolicy Krakowa; 4) dr. T. Marchlewski, przyrodnik, pracował nad określeniem fauny neolitycznej z Książnic Wielkich; 5) p. J. Babik, uczeń Uniw. Jag., studjował zabytki fauny dyluwialnej i jaskiniowej w poszukiwaniu za śladami świstaka.

W Muzeum odbywały się często ćwiczenia seminaryjne dla słuchaczów prehistorji.

Bibljoteka Akademji nie zdołała jeszcze,

skutkiem braku funduszów, wydobyć się z ciężkiego położenia, w którem znalazła się po wojnie. Przed wojną zatrudniała ona 4 siły stałe i 6 stypendystów, obecnie zaledwo 2 siły stałe i 2 pomocnicze, a nawet w ubiegłym roku tylko jedną siłę pomocniczą. W tych warunkach praca reorganizacyjna nie może w odpowiedniem tempie posuwać się naprzód; nie można nawet powstrzymać wprawdzie powolnego, ale coraz większego niszczenia się cennych publikacyj, czekających z roku na rok na oprawę. W zeszłym roku bowiem zdołano oprawić zaledwo 354 tomy, i to tylko dzięki zasiłkowi Ministerstwa W. R. i O. P., co jednak jest bardzo mało wobec około 2000 tomów publikacyj i innych dzieł, napływających corocznie do bibljoteki, i wobec olbrzymiej ilości tomów dawniejszych publikacyj i dzieł, niszczejących wskutek braku oprawy. To też zarząd bibljoteki troszczy się przedewszystkiem o to, by ratować te publikacje, którym największe grozi niebezpieczeństwo, czy to dając je do oprawy, czy też wiążąc przynajmniej razem poszczególne cienkie zeszyty w roczniki względnie tomy.

Wymiana wydawnictw wchodzi nareszcie już na lepsze tory. Dzięki wytężonej działalności Biura ekspedycji Akademja zdołała obesłać przeważną część instytucyj zagranicznych swemi wydawnictwami za cały ubiegły okres. Wskutek tego publikacyj zagranicznych napływa coraz więcej, uzupełnia się luki, zwłaszcza podczas wojny powstałe; mimo to jednak daleko jeszcze do normalnych przedwojennych stosunków tak pod względem regularnego nadsyłania wydawnictw, którego oczekiwać należy dopiero teraz, po wznowieniu wymiany, jak i pod względem ogólnej ich ilości, wiele bowiem

wydawnictw przedwojennych albo przestało wychodzić, albo musiały się ograniczyć do minimum. Wyjątek stanowią Ameryka, Bułgarja, Finlandja i Szwajcarja, które nadsyłają nam nawet więcej wydawnictw, aniżeli nadsyłały przed wojną,

Dary dla bibljoteki, tak w drukach jak i rękopisach, w ubiegłym roku przedstawiają się znacznie lepiej, aniżeli w roku poprzednim. Nie licząc bowiem publikacyj, otrzymywanych w zamian za nasze wydawnictwa, otrzymała bibljoteka 283 dzieł w 349 tomach czy to od autorów, czy też od innych ofiarodawców. Wśród nich wymienić należy takich jak: Gaston Castella, Jan Czubek, Maks Diesbach, Roman Dyboski, Louis Fournier, H. van Frigt, Kazimierz Hałaciński, Stanisław Jakubowski, Edward Jankowski, Wanda Konczyńska, Kazimierz Kosiński, Stanisław Kot, Stanisław Kutrzeba, Maurice Lecat, Jan Łoś, Gustaw Mokrzycki, Kazimierz Morawski, Kaz. Marjan Morawski, O. Jozafat Ostrowski, Bojan Penew, Stanisław Peszko, Jan Ptaśnik, Władysław Semkowicz, Wacław Sierpiński, ks. Władysław Szczepański, ks. Władysław Szołdrski, Tadeusz Szydłowski, Stanisław Tomkowicz, J. Topass, Seweryn Udziela, Kasper Weigel i Juljusz Zborowski. Poza tem zasilały bibljotekę swemi wydawnictwami Krakowska Spółka Wydawnicza, Zakład Narodowy im. Ossolińskich i Instytut Wydawniczy „Bibljoteka Polska“; otrzymuje bibljoteka nadto w darze „Przegląd Współczesny“.

Dział rękopisów wzbogacił się przedewszystkiem darem p. Stanisława Pęksy, notarjusza w Nowym Sączu, który ofiarował fascykuł aktów luźnych i 15 dokumentów pergaminowych, odnoszących się przeważnie do Pro-

szowic, między niemi jeden Kazimierza Jagiellończyka, trzy Jana Olbrachta, trzy Zygmunta I, jeden Zygmunta Augusta, jeden Stefana Batorego, jeden Zygmunta III, jeden Jana Kazimierza, jeden Michała Korybuta i jeden Jana III Sobieskiego, nadto jeden sądu ławniczego z r. 1516 i jedną bullę papieską z r. 1647. Pan inspektor Seweryn Udziela ofiarował poza drukami 4 rękopisy, wśród których znajduje się Bogusza Zygmunta Stęczyńskiego „Szląsk". Pani prof. Marta Jadwiga Wierzbowska ofiarowała jako wieczysty depozyt korespondencję śp. prof. Teodora Wierzbowskiego w 34 tomach, 11 tomów aktów osobistych i 1 tom recenzji (wszystko oprawne) z zastrzeżeniem, że dopiero po upływie 10 lat mogą być oddane do użytku publicznego.

W roku ubiegłym skończono katalogowanie około 2000 druków, znajdujących się w rękopisach, których wyszukanie, w razie potrzeby, przedstawiało dotychczas niezmierne trudności i powodowało ogromną stratę czasu.

Z czytelni otwartej codziennie od godz. 10 do 2 (z wyjątkiem niedziel, świąt i feryj) korzystało prócz członków Akademji i członków Komisyj 193 osób 2519 razy. Na miejscu wydano dzieł 817 w 1723 tomach i 306 rękopisów. Na zewnątrz wypożyczono członkom Akademji, Komisyj i osobom poleconym 620 dzieł w 1021 tomach, innym bibljotekom 46 dzieł w 63 tomach i 39 rękopisów; sprowadzono z innych bibljotek do użytku czytelników w czytelni Akademji 68 dzieł w 85 tomach i 27 rękopisów, między któremi sprowadzono za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych z Augsburga, Gdańska, Królewca, Monachjum, Pragi, Utrechtu i Wiednia 8 rękopisów z XV w, zawierających tra-

ktat Teodycei Mateusza z Krakowa dla prof. Rubczyńskiego.

Stosunki Akademji z nauką zagraniczną polegają przedewszystkiem na wymianie wydawnictw; poza tem utrzymują się za pośrednictwem Stacyj Akademji w Paryżu i w Rzymie oraz za pośrednictwem organizacyj międzynarodowych.

Bibljoteka Polska w Paryżu. Prócz wymienionych w poprzednich sprawozdaniach Bibljoteka Polska zaczęła otrzymywać jeszcze następujące czasopisma: Acta Societatis Botanicorum Poloniae, Ateneum Wileńskie, Chata rodzinna (Kowno), Dzień Kowieński, Echo Warszawskie, Gazeta Administracji i Policji Państwowej, Iskry, Kwartalnik Teologiczny, Polak we Francji, Przegląd Bibljograficzny, Przegląd humanistyczny, Przegląd matematyczno-fizyczny, Przegląd Powszechny, Przyroda i Technika, Revue d'Histoire de la Guerre Mondiale, Sztuka i Artysta, Tribune Juive, La Vie des Peuples, Wiadomości literackie.

Niestety Bibljoteka nadal nie otrzymuje ani jednego dziennika z Małopolski i najzupełniej pozbawiona jest jakichkolwiek wydawnictw urzędowych polskich: Monitora Polskiego, Dziennika Ustaw, Biuletynów Ministerstw; jest to najdotkliwsza luka w zbiorach Bibljoteki.

Natomiast Tow. Naucz. Szkół Wyższych, Książnica Polska, Gebethner i Wolff, a obecnie i Zakład narodowy im. Ossolińskich we Lwowie stale nadsyłają swe wydawnictwa; poza tem niektórzy autorowie i wydawcy nadsyłają Bibljotece Polskiej niektóre ich wydawnictwa. Z większych nabytków wymienić należy dar p. S. Szwede w Paryżu w postaci 100 tomów nowych książek polskich

(historja i powieść) i bibljotekę byłego „Towarzystwa postępowej młodzieży polskiej w Leodjum", którą Bibljoteka Polska otrzymała dzięki szlachetnej inicjatywie podpułkownika T. Zieleniewskiego w Paryżu i p. Jana Zielińskiego w Leodjum, — ostatnich i wieloletnich opiekunów tej bibljoteki studenckiej; bibljoteka „T. P. M. P. w L." zawierająca około 1000 tomów nadeszła w 13 pakach, wagi łącznej 900 kilogramów; funkcjonarjusze Bibljoteki Polskiej są obecnie zajęci rozpakowywaniem i porządkowaniem tego nabytku.

Najważniejszem zdarzeniem w roku 1923 było uporządkowanie druków nagromadzonych przez lat 9 we właściwej sali czytelnianej na parterze, oczyszczenie i odświeżenie tej sali i otwarcie jej dla publiczności od połowy września tegoż roku, co wpłynęło na wzrost liczby czytelników i przysporzyło miejsca w lokalach bibljotecznych. W roku 1923 Bibljoteka Polska miała czytelników 1373 (styczeń 107, luty 102, marzec 103, kwiecień 108, maj 144, czerwiec 136, lipiec 56, wrzesień 91, październik 194, listopad 160, grudzień 172), czyli o 231 osób więcej niż w roku 1922, a pierwsze miesiące r. 1924 wykazują wzrost znacznie większy. Niestety, obecny personal bibljoteczny (złożony z 2 osób) z najwyższym trudem mógł podołać zapotrzebowaniom tej klienteli; istnieje obawa, że przy tak pomyślnym dalszym rozwoju czytelnictwa w Bibljetece Polskiej w najbliższej już przyszłości obsłużyć publiczności należycie nie zdoła. Wypożyczono na zewnątrz osobom poleconym w r. 1923 —88 dzieł 42 osobom, a w r. sprawozdawczym 123 dzieła — 98 osobom.

Muzeum Adama Mickiewicza w roku 1923 zwie-

dziło osób 141, a w okresie sprawozdawczym (1 kwietnia 1923 do 31 marca 1924) osób 162.

Z ważniejszych wydarzeń wymienić należy: 1) odwiedziny w Bibljotece Polskiej p. Ministra Spraw Zagranicznych, Al. Skrzyńskiego, i p. Posła Rzplitej, M. Zamoyskiego, w dniu 17 marca 1923; 2) udział Bibljoteki Polskiej w osobie jej bibljotekarza w Międzynarodowym Kongresie bibljotekarzy i bibljofilów w 1923 r. w Paryżu; bibljotekarz B. P. reprezentował tam wraz z p. Al. Birkenmajerem Rzplitę Polską, wygłosił przemówienie na otwarciu kongresu, odczyt p. t. „Coup d'oeil sur l'histoire de la bibliographie en Pologne“ i brał udział w pracach kongresu; 3) zwiedzenie B. P. przez wycieczkę słuchaczów szkół wyższych z Warszawy.

W okresie sprawozdawczym w Bibljotece Polskiej pracowali dla celów naukowych profesorowie: Władysław Folkierski, Tadeusz Grabowski, Marceli Handelsman, Juljusz Kleiner, Michał Sobeski, Pani Willman-Grabowska, Zygmunt L. Zaleski; uczeni i literaci: Aleksander Birkenmajer, Wacław Borowy, Tytus Czyżewski; panie: Franciszka Granier, Marja Kasterska, panna Wisława Knapowska; Adam Lewak, Jan Lorentowicz, pani Marja Rakowska, Witold Sławiński, panny Magdalena i Zuzanna Strowskie, Stanisław Szpotański, Jan Topass, Edward Woroniecki, Aurelja Wyleżyńska i i.; uczeni obcy: Bourguès i Doyon (Francja), C. C. Giurescu i N. Jorga (Rumunja), Paweł Hołownia (Litwa Kow.), Miodrag Ibrovac (Serbja), Aleksij Jaremczenko (Ukraina), F. de Jessen (Danja), panna Zenajda Słatowa (Rosja), Arved Smichowski (Niemcy). Poza tem Bibljoteka Polska była pomocną przy wystawieniu „Wesela“ Wyspiań-

skiego w przekładzie francuskim w teatrze Art et Action w Paryżu.

Zawiązek Stacji rzymskiej i w tym roku był przedmiotem szczególnej troski Zarządu Akademji. Nieprzerwane starania o uzyskanie lokalu, któryby Bibljotece Akademji dał bezpieczne pomieszczenie, a Stacji możność szerszego rozwoju, nie doprowadziły jeszcze do ostatecznego załatwienia; istnieje jednak uzasadniona nadzieja pomyślnego wyniku, albowiem skromne żądania nasze spotykają się z życzliwem przyjęciem tak z strony Księcia Biskupa Krakowskiego, który obejmuje obecnie zarząd Hospicjum, jak i z strony Posła Polskiego w Rzymie. Udało się też utrzymać w roku obecnym działalność Ekspedycji rzymskiej, o czem przy pracach Komisji historycznej była mowa, oraz uzyskać skromny fundusz na zasiłek dla wysłannika Akad., który w roku obecnym przyznano prof. Stanisławowi Kotowi.

W stosunku do „Union Académique" niewiele zaszło nowego. Posunęła się nieco naprzód sprawa transkrypcji fonetycznej w myśl wniosku prof. Rozwadowskiego i van Wijka, a wydawnictwo prof. Bieńkowskiego uzyskało zapewnienie „patronage" z strony Unji, co niestety nie oznacza jeszcze bynajmniej materjalnego poparcia, albowiem i Unja nader skromnemi aż dotąd rozporządza środkami.

W obrębie Conseil de Recherches program r. 1924 obejmuje szereg zjazdów Unij specjalnych. Odbył się już Zjazd Unji matematycznej, w którym delegatami Akademji byli czł. Sierpiński i Zaremba; bezpośrednim wynikiem tego zetknięcia się z zagranicznymi uczonymi było zaproszenie matematyków polskich do współpracy

w wydawnictwie encyklopedycznem, organizowanem przez prof. Henryka Villat, i zaproszenie Akademji do objęcia współpatronatu nad tem wydawnictwem. Zapowiedziany jest zjazd Unji chemicznej, na który Akademja wysyła jako swego delegata czł. Marchlewskiego, wybranego w roku ubiegłym w Cambridge wiceprezesem Unji. Odbędzie się nadto zjazd Unji geodetyczno-geofizycznej, do której Akademja przystąpiła w roku bieżącym skutkiem inicjatywy Ministerstwa Robót Publicznych i zapewnienia ze strony tegoż Ministerstwa, iż przyjdzie Akademji z pomocą przy pokrywaniu wynikłych z przystąpienia wydatków. Pragniemy i w tym zjeździe wziąć udział już z tego względu, że działalność Unji, w której praktyka tak ściśle łączy się z teorją, może rychło mieć dla Polski bezpośrednie praktyczne znaczenie. Przystąpienie do Unji geograficznej jest obecnie przedmiotem rozważań.

Dla pośredniczenia między Polską a Komisją współpracy umysłowej przy Lidze Narodów stworzono w porozumieniu z Kasą Mianowskiego odrębny Komitet, złożony z delegatów obydwu instytucyj, a urzędujący stale w Warszawie. Zadaniem jego jest kierować do Komisji Ligi życzenia naukowe naszych uczonych.

DODATEK DO SPRAWOZDANIA.

Bibljografja wydawnictw Polskiej Akademji Umiejętności

od 1 maja 1923 do końca maja 1924.

I. Wydział filologiczny.

Bibljoteka pisarzów polskich.

Nr. 77. — Mikołaja Reja Kupiec (1549) — wydali Rudolf Kotula i Aleksander Brückner. Kraków 1924, 8-o, str. 324. **10·—**

Brückner A., *patrz* **Bibl. pis. pol.**

Fromowicz-Stillerowa H. Emalje malarskie z Limoges w Muzeum ks. Czartoryskich w Krakowie (13 ryc.), fol., str. 37. **1·5**

Indeks osób, miejscowości i rzeczy zawartych w tomie II Prac Komisji historji sztuki. Kraków 1923, foljo, str. 20. **0·3**

Kleczkowski A., *patrz* **Prace Kom. język.**

Kotula R., *patrz* **Bibl. pis. pol.**

Pajzderski N., *patrz* **Prace Kom. hist. szt.**

Prace Komisji historji sztuki. Tom III. Zeszyt I. Kraków 1923, foljo, str. 1—104 i I—XIX, 3 tabl. i 75 ryc. **7·50**

Treść: Tomkowicz Stanisław. Ołyka (2 tabl. i 29 ryc.), str. 1. — Fromowicz-Stillerowa Henryka. Emalje malarskie z Limoges w zbiorach krakowskich (13 ryc.), str. 38. — Pajzderski Nikodem. Kościół św. Jana w Gnieźnie i jego dekoracje z XIV wieku (1 tabl. i 19 ryc.), str. 73. — T(omkowicz) S(tanisław). Jan Bołoz Antoniewicz, str. I. — Sprawozdania z posiedzeń K. h. szt. za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1922, str. II.

Prace Komisji językowej P. A. U.

Nr. 11. — Psalterii versionis interlinearis vetusta fragmenta ger-

manica — edidit praefatus est notisque illustravit dr. Ludovicus Zaleski. Kraków 1923, 8-o, str. 47, 7 tabl. 4·—

Nr. 12. — Kleczkowski Adam. Nowoodkryte fragmenty starosaskiego przekładu psalmów z epoki Karolingów. Część I. (Neuentdeckte altsächsische Psalmenfragmente aus der Karolingerzeit. I Teil). Kraków 1923, 8-o, str. 66. 2·—

Tomkowicz St., *patrz* **Prace Kom. hist. szt.**

Zaleski L., *patrz* **Prace Kom. język.**

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

Abraham Wł., *patrz* **Archiwum Kom. hist.**

Archiwum Komisji historycznej. (Collectanea ex Archivo Collegii historici). Serja 2. Tom I. Kraków 1923, 8-o, str. 635. 12·—

Treść: Abraham Władysław. Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibljotekach rzymskich do dziejów Polski w wiekach średnich za lata 1899—1913, str. 1. — Kopjarz rzymski Erazma Ciołka z pocz. wieku XVI — opracowali Kutrzeba Stanisław i ks. Fijałek Jan, str. 66. — Kaczmarczyk Kazimierz. Działalność niemieckiego Zarządu archiwalnego w Warszawie w latach 1915—1918, str. 114. — Kłodziński Abdon. O Archiwum Skarbca Koronnego na Zamku krakowskim, str. 124. — Kłodziński Abdon. Indeks osób i miejscowości całego tomu, str. 578. — Omyłki i uzupełnienia, str. 634.

Ks. Fijałek J., *patrz* **Archiwum Kom. hist.**

Kaczmarczyk K., *patrz* **Archiwum Kom. hist.**

Kłodziński Abdon, *patrz* **Archiwum Kom. hist.**

Kutrzeba Stan., *patrz* **Archiwum Kom. hist.**

Rafacz J., patrz **Rozpr. Wydz.-hist.-filoz.**

Rozprawy Wydziału historyczno-filozoficznogo P. A. U. Serja II. Tom XXXIII. (Ogólnego zbioru tom 64).

Nr. 2 — Rafacz Józef. Zastępcy stron w dawnym procesie polskim. Kraków 1924, 8-o, str. 91. 2·—

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

Katalog literatury naukowej polskiej wyd. przez Komisję bibljograficzną Wydz. mat.-przyrodn. P. A. U. Tom XII. Rok 1912. Zeszyt III i IV. Kraków 1923, 8-o, str. 37—76. 1·—

Rozprawy Wydziału matematyczno-przyrodniczego P. A. U. Serja III, Tom 22. Dział A/B. — Ogólnego zbioru tom 62. Dział A/B. — Zeszyt 1—7. Kraków 1923, 8-o, str. 255, 6 tabl. i 11 ryc. 9·—

Treść. Rogalski Tadeusz. Rozwój i budowa przegrody przeźroczystej i jej jamki (*septum pellucidum et cavum septi pellucidi*) w mózgu człowieka (2 tabl. i 4 ryc.), str. 1. — Wilczyński Jan. Nowy gatunek wirka lądowego ze środkowej Afryki *Amblyplana tetracladea n. sp.* (1 tabl. i 5 ryc.), str. 33. — Rogoziński F. i Rysiakiewicz T. O wydalaniu kreatyniny w moczu przez zwierzę przeżuwające (1 ryc.), str. 71. — Wołoszyńska Jadwiga. Nowy gatunek okrzemki *Centronella Rostafińskii n. sp.* oraz spis roślin planktonowych z jezior: Firlejowskiego i Kunowskiego (1 ryc.), str. 89. — †Jentys Stefan. O alkalicznych wydzielinach nasion i ich znaczeniu (2 tabl.), str. 93. — Zaleski Leopold. Badania nad pobieraniem azotu z soli amonowych i azotanów przez wyższe rośliny, str. 139. — Marchlewski T. i Skowron S. Przyczynek do histologji gruczołu tarczowego (*glandula thyreoidea*) (1 tabl.), str. 239. — Fudakowski Józef. Budowa narządu kurczliwego w tylnej części sklepienia jamy gębowej ryb kostnoszkieletowych, str. 247. — Zeszyt 8—10. Kraków 1923, 8-o, str. 257—346, 5 tabl. i 1 ryc. 6·—

Treść. Skowron St. O czynności wydzielniczej komórek gruczołu tarczowego płazów ogoniastych (*Urodela*) (1 tabl.), str. 257. — Grodziński Z. Przyczynek do rozwoju przewodu piersiowego (*ductus thoracicus*) u zarodków świń (1 tabl.), str. 265. — Hoyer H. Czaszki bezrogiego i rogatego bydła z młodszej epoki kamiennej (1 tabl.), str. 273. — Rogoziński F. O wpływie mocznika i azotanu sodowego na wymianę azotową zwierzęcia przeżuwającego, str. 289. — Pieczenko B. Przyczynek do badań nad drobnoustrojem chorobotwórczym ospy-krowianki. I. Morfologja krowianki glicerynowej (1 tabl.), str. 305. — Minkiewicz St. Przyczynek do fauny widłonogów Polski z rodziny *Harpacticidae*: *Wolterstorffia confluens* Schmeil (1 tabl.), str. 315. — Syniewski W. O budowie skrobi (1 ryc.), str. 325.

Sprawozdanie Komisji fizjograficznej obejmujące pogląd na czynności dokonane w ciągu roku 1922 oraz Materjały do fizjografji kraju. T. 57. Kraków 1923, 8-o, str. XII i 170, 1 mapa, 2 tabl. i 2 ryc. 4·—

Treść. Przegląd czynności Komisji fizjograficznej P. A. U. w r. 1922, str. V. — Materjały. — Kozłowska A. Stosunki geobotaniczne ziemi Miechowskiej (1 mapa), str. 1. — Prüffer Jan. Materjały do fauny motyli okolic Krakowa (2 ryc.), str. 69. — Stach Stefan. Drugi przyczynek do fauny motyli Podhala, str. 79. — Prüffer Jan. Studja nad motylami Tatr polskich (2 tabl.), str. 89.

IV. Dzieła osobno wydane.

Benni T., Łoś J., Nitsch K., Rozwadowski J., Ułaszyn H. Gramatyka języka polskiego. Kraków 1923, 8-o, str. VIII i 605. 7·—

Birkenmajer Ludwik Antoni. Mikołaj Kopernik jako uczony, twórca i obywatel. W 450-tą rocznicę jego urodzin. Kraków 1923, 8-o, str. 126. 1·20

— Stromata Copernicana. Studja, poszukiwania i materjały biograficzne. Kraków 1924, 8-o, 1 ryc., str. VII i 403. 8·—

Encyklopedja Polska. Historja polityczna Polski. Część II. Od r. 1506 do r. 1775. (Wydawnictwa tom V. Część II). Kraków 1923, 8-o, str. VII i 583. 8·—

Treść: Halecki Oskar. Dwaj ostatni Jagiellonowie (1506—1572), str. 1. — Sobieski Wacław. Henryk Walezy, Stefan Batory, Zygmunt III (1572—1632), str. 124. — Krajewski Józef Gustaw. Władysław IV, str. 246. — Konopczyński Władysław. Jan Kazimierz (1648—1668), str. 308. — Konopczyński Władysław. Dwaj królowie rodacy (1668—1696), str. 364. — Konopczyński Władysław. August II (1697—1733), str. 415. — Konopczyński Władysław. August III, str. 464. — Konopczyński Władysław. Stanisław August do pierwszego rozbioru (1763—1775), str. 531. — Uzupełnienie do str. 185: Dymitr I Samozwaniec, str. 582.

Halecki O., *patrz* **Encyklopedja Polska.**

Koczorowski Stanisław Piotr. Bibljografja Dantesca in Polonia. Dante w Polsce. Biljografja przekładów dzieł jego tudzież prac jemu poświęconych a w Polsce lub przez Polaków wykonanych ze wstępem, przypisami i wzorami przekładów. Kraków 1921, 8-o, str. 87. 1·50

Konopczyński Wł., *patrz* **Encyklopedja Polska.**

Krajewski J. G., *patrz* **Encyklopedja Polska.**

Kwartalnik filozoficzny pod redakcją prof. Heinricha W. przy udziale Komitetu złożonego z ks. K. Michalskiego, J. M. Rozwadowskiego, W. Rubczyńskiego. Tom II, zeszyt 2, str. 129—267. 3·—

Treść: Zawirski Z. Metoda aksjomatyczna a przyrodoznawstwo (dokończenie), str. 129. — Zieleniewski J. O „Filozofji fikcji" H. Vaihingera, str. 158. — Mysłakowski Z. Intuicjonizm Bergsona (ciąg dalszy), str. 212. — Heitzman M. Jana Wyclifa traktat „De universalibus" i jego wpływ na Uniwersytet praski i krakowski, str. 245. — Sprawozdania, str. 250. Notatki bibljograficzne, str. 265.

— Tom II, zeszyt 3, str. 269—398, 3·—

Treść: Heinrich W. O zagadnieniach podstawowych filozofji, str. 269. — Mysłakowski Z. Intuicjonizm Bergsona (dokończenie), str. 303. — Krzesiński A. ks. Jak należy rozumieć filozofję fikcji Vaihingera, str. 369. — Sprawozdania, str. 385. — Notatki bibljograficzne, str. 397.

Lepszy Leonard i Tomkowicz Stanisław. Zabytki sztuki w Polsce. I. Kraków, kościół i klasztor oo. dominikanów w Krakowie. Kraków 1924, foljo, str. 167, 1 tabl. kol., 2 plany i 118 rycin w tekście. 24·—

Marchlewski Leon. Podręcznik do badań fizjologiczno-chemicznych. Tom I. Metody fizyczne, ogólnochemiczne i analiza moczu. Wydanie drugie uzupełnione. Kraków 1924, 8-o, str. IX i 560, 3 tab. i 61 ryc. 12·—

Maziarski Stanisław. Podręcznik do ćwiczeń histologicznych. Wydanie III z 161 ryc. na osobn. tabl. oraz 2 ryc. w tekście. Kraków 1923, duża 8-a, str. VI i 99. 4·50

Sobieski W., *patrz* **Encyklopedja Polska.**

Travaux du Laboratoire de psychologie expérimentale de l'Université de Cracovie, édités par W. Heinrich, Cracovie-Paris 1923, pp. V+391. 7·—

Observations générales: Heinrich W. Le problème de la méthode, p. 3.—I partie: Recherches sur la psychologie de l'espace: Heinrich W. Le problème psychologique de l'espace, p. 41. Zając I. La localisation en profondeur des images doubles,

p. 45. Boniecka M. Les courbes de repère de la vision monoculaire dans la lumière homogène, p. 106 — II partie: Recherches concernant la psychologie de l'attention: Heinrich W. Les problèmes, p. 133. Heinrich W. Sur la fonction de la membrane du tympan, p. 137. Falski M. Recherches sur l'acte de lecture, p. 142. Sobolewska M. Cyrus. Recherches sur les apports entre la perception et la reproduction des images, p. 270. Bańkowska C. Note sur l'acuité de la perception visuelle dans la vision periphérique, p. 332. — III partie: Recherches plétysmographiques: Trzcińska H. Le travail mental et la courbe plétysmographique, p. 337.

Tomkowicz St., *patrz* **Lepszy L.**

V. Sprawozdania i Bulletin.

Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademji Umiejętności. Tom XXVIII (1923), Nr. 4—10; tom XIX (1924), Nr. 1—3.

Bulletin international de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe des Sciences mathématiques et naturelles. Série *B*: Sciences naturelles. 1921. N-o supplémentaire, str. 269, 15 tablic kolor. i 40 ryc. 7·—

Bulletin etc. Série *A*: Sciences mathématiques. Année 1923. Nr. 1—10 *A*. Janvier-Décembre, str. 117.

Bulletin etc. Série *A*: Sciences mathématiques. Année 1924. Nr. 1—2 *A*. Janvier-Février, str. 28.

Bulletin etc. Série *B*: Sciences naturelles. Année 1923. Nr. 1—10 *B*. Janvier-Décembre, str. 245.

Bulletin etc. Série *B*: Sciences naturelles. 1923. N-o supplémentaire, str. 66, 5 tabl. i 1 mapa. 6·—

Bulletin etc. Série *B*: Sciences naturelles. Année 1924. Nr. 1—2 *B*, Janvier-Février, str. 73.

Skład główny wydawnictw znajduje się w księgarni **Gebethnera i Wolffa** w Krakowie, Rynek Główny.

POSIEDZENIE PUBLICZNE

POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

DNIA 18 CZERWCA 1924.

I.

PRZEMÓWIENIE

PREZESA KAZIMIERZA MORAWSKIEGO.

Rok ostatni (1923/4) mimo wysilków i trudów nie bardzo był plennym, Akademja musiała w ciężkiem położeniu zawiesić niektóre wydawnictwa, nie podejmować prac nowych. Nowo organizujące się Państwo musiało ograniczyć swe wydatki i nakłady. Każdy z nas, także w dziedzinie umysłowej chętnie złoży swe ofiary wobec konieczności publicznych, chętnie będzie gotowym do wyrzeczeń i zacieśnienia swej pracy; ale zbytecznie tych nakładów ograniczać nie wolno, aby snać życie umysłowe i rozwój przez to szwanku nie poniosły. Z nastaniem niepodległości i nowem życiem państwowem zwiększyły się nasze zobowiązania; odtąd nietylko troszczyć się winniśmy o wewnętrzne postępy, lecz prócz tego starać się, abyśmy w zawodach międzynarodowych dotrzymali innym kroku, abyśmy umacniali łączność z zabiegami obcych narodów, lecz zarazem ukrzepiali tę spójnię naszej twórczości wydajnością. Stacje Akademji, Bibljoteka polska w Paryżu i Instytut dla naszych uczonych i uczniów w Rzymie nabrały jeszcze większego znaczenia. Na barkach Akademji ciąży więc zadanie, aby te przystanie

nauki coraz bardziej ożywiać; a każdy członek naszego społeczeństwa, który te zachody choć drobną ofiarą użyźni, dobrze się zasłuży około dobra nauki i społeczeństwa.

Mówiono w ostatnich czasach dużo o samostarczalności Akademji, myślano o funduszach, któreby poza państwem zasiliły i ułatwiały jej prace. Przypadły tedy w ostatnich latach Akademji dwa hojne, prywatne zapisy, które jednak przeznaczone są na specjalne badania. A trudności i wstręty ze strony prywatnej nie pozwoliły dotąd fundacjom tym wejść w życie. W ostatnich czasach zajaśniała Akademji nowa fundacja, którąby zapewniła byt i owocną działalność całej Instytucji. Niestety i ta myśl natrafiła na przeciwności i gotowa się rozchwiać przed szczęśliwem urzeczywistnieniem.

Walczymy więc z trudnościami ogromnemi; koszta druku przyczyniły się do tego, że trzeba było ograniczyć bardzo dotkliwie nasze wydawnictwa i przedsięwzięcia. A prawdziwa demokracja powinna się troszczyć nietylko o chleb powszedni dla ogółu, ale także o ten chleb duchowy, który jest niezbędną potrzebą dla każdego zdrowego i żywotnego społeczeństwa. Pod hasłem tej prawdziwej demokracji, żądnego wysiłku, aby przetrzymać, przeżyć piętrzące się przed nami trudności, rozpoczynamy tedy rok nowy w naszem istnieniu.

II.

Sprawozdanie Sekretarza Generalnego

z czynności Polskiej Akademji Umiejętności za czas od czerwca 1923 do czerwca 1924.

Od ostatniego publicznego posiedzenia straciła Akademja dwóch członków Wydziału matematyczno-przyrodniczego.

Ś. p. Józef Hornowski, urodzony w Warszawie 1874 r., po ukończeniu medycyny i kilkoletniej praktyce szpitalnej poświęca się anatomji patologicznej. W r. 1907 zostaje asystentem tejże katedry we Lwowie, w 1911 docentem, a 1914 profesorem nadzwyczajnym anatomji patologicznej we Lwowie. Podczas walk z Ukraińcami pełnił tamże obowiązki lekarza z całą odwagą i poświęceniem, za co później został odznaczony Krzyżem Walecznych i Krzyżem Obrońców Lwowa. Powołany na Uniwersytet warszawski, organizuje zakład, który odrazu staje się poważną placówką naukową. Niestrudzona praca całego życia ś. p. Hornowskiego dała nauce polskiej szereg cennych monografij; gruntownością i samodzielnością myśli odznaczają się zwłaszcza prace nad t. zw. wydzielaniem wewnętrznem, które zyskały mu poważne imię w nauce.

Straciliśmy w nim człowieka o wielkiej kulturze naukowej, wszechstronnej wiedzy a o gorącem sercu.

Jacques Loeb, długoletni profesor fizjologji na Uniwersytecie w Berkeley w Kalifornji, a później kierownik pracowni w Instytucie dla eksperymentalnej medycyny z fundacji Rockefellera w Nowym Jorku, członek czynny zagraniczny naszej Akademji od r. 1910, zmarł w lecie 1923 w Stacji zoologicznej na wyspach Bermudas. Z pracami J. Loeba jest ściśle związany rozwój niemal wszystkich działów zoologji eksperymentalnej, fizjologjii porównawczej i biologji ogólnej. Nie zadowalniając się odkryciem wielu nowych zjawisk biologicznych, Loeb każde z nich analizował gruntownie, starając się jaknajgłębiej wniknąć w jego istotę. Zjawiska regeneracji czyli odtwarzania utraconych części organizmu, sprawa wrażliwości oraz instynktu, zawiłe problemy chemicznych wpływów środowiska na żywą substancję, istota procesu zapłodnienia i wiele innych objawów życia — stanowiło przedmiot niezmordowanych jego dociekań; pracami swemi dał on podstawy do ich objaśnienia lub wskazał drogi, na których do ich zrozumienia dążyć należy.

Nauka traci w nim jednego z przywódców, a zarazem jeden z najbardziej twórczych umysłów.

Drukowane sprawozdanie z wydawnictw i działalności Akademji znajduje się i w tym roku, jak w latach poprzednich, w rękach Dostojnych Uczestników tego posiedzenia. Niewesoły ono daje obraz. Najlepiej jeszcze przedstawiają się stosunki międzynarodowe: wymiana wydawnictw z zagranicą wchodzi stanowczo na właściwe tory;

Bibljoteka Polska w Paryżu wydobywa się zwolna z długów i ciężarów, jakie jej zostawiła wojna, a przeprowadzone wreszcie urządzenie wielkiej sali na parterze jest widocznym dowodem rozpoczynającej się zmiany na lepsze. Stacja w Rzymie nie zdołała jeszcze i w tym roku zdobyć ostatecznie odpowiedniego lokalu, ale życzliwość, okazywana stale tej placówce Akademji ze strony Rządu, a przedewszystkiem ze strony Księcia Biskupa krakowskiego, pozwala mieć nadzieję, że znajdzie ona w niedalekiej przyszłości należyte pomieszczenie w Hospicjum św. Stanisława i stanie się zczasem, pod opieką Posła Polskiego przy Kwirynale, punktem centralnym badań naszych uczonych we Włoszech, badań, które i w roku obecnym, mimo ogromnych trudności finansowych, nie doznały przerwy; zacieśniają się węzły, łączące nas z światowemi organizacjami naukowemi, rozszerza udział Polski w pracach rozrastających się Unij międzynarodowych, a niejeden już pomysł uczonego polskiego zdołał wywalczyć sobie uznanie na tym terenie, tak trudnym do zdobycia. Nierównie gorzej, można powiedzieć, że zupełnie źle, stoją sprawy wewnętrzne. Wprost rozpaczliwe jest położenie Muzeum fizjograficznego Akademji; skutkiem skreślenia całego etatu i odwołania do obowiązków w gimnazjum kustosza, kierującego dotąd Muzeum za urlopem, zostało ono właściwie bez opieki i trzyma się jedynie bezinteresownem poświęceniem kilku osób, na które na dłuższy czas niepodobna liczyć. Niewiele lepiej przedstawia się sprawa publikacyj Akademji. Jeżeli zagranica ma nam przesyłać swe wydawnictwa, musi nasze otrzymywać wzamian. Jeżeli nasze stacje w Paryżu i w Rzymie mają być żywemi warsztatami nauki, ci, co tam

pracują, muszą mieć ugruntowaną nadzieję, że wysiłek ich nie pójdzie na marne, że zebrane przez nich materjały i zdobyte mozolnie okruchy prawdy nie będą trzymane pod korcem w składzie rękopisów, gotowych do druku, a nie mogących doczekać się druku. Jeżeli udział uczonych polskich w Unjach międzynarodowych ma być istotną współpracą, muszą do niej stawać coraz to nowe szeregi ludzi, którzy dziełami swemi dali się już poznać. Z kapitału zasług naukowych, uzbieranego trudami lat ubiegłych, nie można żyć bez końca, a prawidło „kto nie idzie naprzód, ten się cofa“ rządzi w nauce jeszcze bezwzględniej, niż w innych działach pracy ludzkiej. To też potężnienie z roku na rok produkcji naukowej Polski jest dla naszego narodu poprostu koniecznością życiową; tymczasem, przeglądając choćby pobieżnie sprawozdanie Akademji, na każdej niemal stronie czytamy „nie wydano ani jednego zeszytu z powodu braku funduszów“ lub też „przerwano druk wskutek braku funduszów“. Widać te trudności już w dziale podręczników, przy których większe nakłady i szybka rozprzedaż ułatwiają wydawnictwo; przy publikacjach ściśle naukowych, a więc w właściwym zakresie pracy Akademji, to, co zdołano w roku ubiegłym wydać i co jako plon tego okresu przedstawiamy, to niemal wyłącznie zakończenie wydawnictw, rozpoczętych przed kilku laty. W r. 1924 drukuje się tylko rzeczy, mające charakter perjodyczny: sprawozdania, biuletyny, Kwartalnik Filozoficzny; całe stosy samodzielnych rozpraw i gotowych materjałów źródłowych czekają pomyślniejszych chwil. Nie potrzeba dowodzić, jak niekorzystnie ten stan rzeczy musiałby wpłynąć na rozwój naszej nauki, gdyby — *quod non sit* —

miał się utrzymać dłużej; już obecne — miejmy nadzieję, że przejściowe tylko — osłabnięcie działalności wydawniczej Akademji grozi wielką szkodą, utrudnić bowiem może zapowiadające się pomyślnie dzieło ześrodkowania w Akademji, w granicach potrzeby i możliwości, całej pracy naukowej Polski. Jest niemało zamierzeń naukowych, zakrojonych na szerszą skalę, które dadzą się urzeczywistnić jedynie drogą ścisłego współdziałania naszych Towarzystw naukowych z Polską Akademją; są całe działy badań, że wspomnę tylko o fizjografji Polski, które wymagają centralizacji kierownictwa i złączenia w jedną wiązkę rozproszonych wysiłków. Akademja dążyła zawsze do tego, by — w porozumieniu się z innemi Towarzystwami naukowemi — siecią koncentrujących się przy niej prac objąć całą Polskę, a podwoiła te usiłowania po wojnie i w niejednym już punkcie zdołała dojść do pomyślnych wyników, jakkolwiek separatyzm dzielnicowy i w tym względzie stawiał często przeszkody. Było jednak łatwem do przewidzenia, że świat naukowy rychło wyzwoli się z dzielnicowych uprzedzeń; jakoż istotnie w ostatnich czasach coraz to więcej głosów przemawia za zorganizowaniem współpracy. Mówi się o przekształceniu biuletynów Akademji na biuletyny nauki polskiej, to znów o powierzeniu Akademji kierownictwa pewnych działów badań, jak to uczyniono, tworząc przy Komisji Fizjograficznej, za zgodną wolą polskich Towarzystw naukowych, Radę Fizjograficzną; mówi się nawet, i to nietylko w Akademji, o takiej zmianie jej statutu, któraby otworzyła drogę do złączenia w niej szeregu innych instytucyj naukowych. W interesie nauki polskiej leży niewątpliwie, by ten nastrój nie był

tylko zjawiskiem chwili, lecz by doprowadził do pozytywnych wyników; może jednak łatwo skończyć się na nastroju, co więcej, nawet stworzone już nie bez trudności stosunki mogą się rozluźnić, gdyby się okazać miało, że Akademji nie starczy środków finansowych na wypełnienie zadań, które na siebie wzięła.

Przyczyna tego smutnego stanu rzeczy jest zupełnie prosta. Podstawą finansową prac Akademji był w ostatnich czasach jedynie i wyłącznie zasiłek Państwa; sanacja finansów państwowych i złączone z nią ograniczenie wydatków zachwiało tą podstawą. Nikt lepiej od nas nie rozumie, że podjęcie dzieła naprawy Skarbu było koniecznością, nikt nie cieszy się więcej tem, że je podjęto w dobrze uchwyconej chwili i że się je prowadzi aż dotąd rozumnie i szczęśliwie, nikt z pewnością szczerzej od Akademji nie życzy mu powodzenia. Zdajemy sobie też dobrze sprawę z tego, że wszyscy muszą ponosić ofiary, gdy chodzi o dobro wszystkich; śmiemy jednak mniemać, że potrzeby nauki, zwłaszcza te, których wyrazem jest preliminarz wydatków Polskiej Akademji Umiejętności, zatem potrzeby nauki polskiej, potraktowano przy prowadzeniu sanacji zbyt lekko i że tzw. redukcję stosowano o wiele mniej bezwzględnie przy zaspakajaniu innych potrzeb, nawet takich, które dla społeczeństwa mniej mają istotnej wagi. Wyznaczona na rok bieżący dotacja 50.000 zł stanowi piątą zaledwie część normalnego zapotrzebowania; ponieważ kosztów ogólnych niepodobna w tym stosunku zmniejszyć, przeto cały ubytek spada na prace Wydziałów i Komisyj tzn. na tę sferę, która obejmuje właściwe zadanie Akademji. Jeżeli się nadto zważy, że przy wypłacie dotacji liczono począt-

kowo 1 zł = 200.000 mk, a i dziś jeszcze, mimo nieustannych zabiegów, nie bierze się za podstawę pełnej nominalnej wartości złotego, łatwo pojąć, że kwoty przypadające dla poszczególnych działów są poprostu śmieszne; trzeba istotnie silnego poczucia obowiązku i głębokiego przeświadczenia o doniosłości nauki dla społeczeństwa, aby w tych warunkach nie opuścić rąk.

Zarząd Akademji nie szczędził starań, by zmniejszyć rozmiar klęski; tak wobec rządu, jak i na terenie parlamentarnym, próbował wszelkich środków dla uzyskania choć trochę wyższej dotacji. Wszystko to jednak nie odniosło skutku, a jedną z przyczyn niepowodzenia była niewątpliwie niewiadomo skąd powstała i uporczywie utrzymująca się legenda o niezmiernem jakoby bogactwie naszej Akademji. Z tym zarzutem spotykaliśmy się bezustannie, mimo to, że za każdym razem wykazywaliśmy prawdziwy stan rzeczy; skorzystam więc z dzisiejszej sposobności, aby spróbować raz jeszcze łeb urwać hydrze. Przed wojną Akademja była istotnie instytucją względnie zamożną; nie mówiąc już o fundacjach na specjalne cele, któremi tylko administrowała, miała z własnego majątku — biorę za podstawę zamknięcie rachunków za r. 1914 — przeszło 140.000 koron dochodu i pokrywała stąd niemal połowę swych wydatków. Dochód ten płynął jednak w przeważnej części z odsetek od listów zastawnych; obecnie więc żadnego w preliminarzach Akademji nie może mieć znaczenia, a i waloryzacja, na którą tak długo czekano i której pozytywne skutki nie odrazu dadzą się odczuć, nie przywróci ani w drobnej części dawnego stosunku. To samo można powiedzieć i o odsetkach od sum, ulokowanych hipo-

tecznie; z dawnej zamożności pozostały tylko wspomnienia, odzywające się zwłaszcza u tych czynników, u których szukaliśmy pomocy. Wpływają wprawdzie corocznie pewne ofiary; w drugiej połowie roku jubileuszowego otrzymała Akademja 1 miljon mp. od stowarzyszenia „Proletarjat“, 5 miljonów mp. od Spółki akcyjnej „Solvay“, obrączkę złotą wartości 5 miljonów mp. od p. Dra Stanisława Borowskiego, 14 miljonów od pp. Konradów Czerneckich, 500 fr. od p. Dra Leona Litwińskiego celem uczczenia pamięci Walentego Litwińskiego, pierwszego Prezesa b. Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, a rok obecny przyniósł nam dar 2.000 fr. od Alfreda Potockiego. Są to datki ogromnie dla nas cenne jako dowody, że społeczeństwo interesuje się choć trochę pracami Akademji; zbyteczne jednak wywodzić, że na nich budżetu Akademji budowzć nie można.

Zostają fundacje. Przedwojenne, których kapitały były umieszczone z bezpieczeństwem publicznem, podzieliły los przedwojennych kapitałów Akademji. Te, które pochodzą z czasów późniejszych, przedstawiają niewątpliwie dużą wartość i zaczynają przynosić znaczne dochody, które zwiększą się jeszcze, skoro będzie można wprowadzić wszędzie prawidłową eksploatację lasów; dochody te jednak składać się musi, dopóki Akademja nie zostanie sądownie uznana dziedziczką i dopóki zarządza tylko masami z obowiązkiem zdawania sądowi rachunków. Wobec tego, że w jednej sprawie mamy już proces o unieważnienie testamentu, w drugiej rodzina grozi również skargą, stan opisany poprzednio może przeciągnąć się jeszcze przez parę lat, w ciągu których Akademja pobierać będzie tylko drobny ułamek dochodów

na pokrycie kosztów administracji; skoro zaś sprawy spadkowe zakończą się pomyślnie, bezpośrednią stąd korzyść odniosą co najwyżej pewne działy nauk przyrodniczych, bo dochody z zapisu ś. p. Tyszkowskiego przeznaczone są przedewszystkiem na popieranie badań, dotyczących raka i chorób wenerycznych, dochody z zapisu ś. p. Fedorowicza wyłącznie na popieranie agronomji i leśnictwa. I z tego więc źródła mamy teraz bardzo niewiele, a również w przyszłości nie możemy spodziewać się radykalnego lekarstwa; z tegorocznych zaś fundacyj jedna, im. Janiny z Bigielów Jasieńskiej, przeznaczona jest na nagrodę za dzieło graficzne lub muzyczne, druga, im. Jana Jelenia, z daru wdowy, ś. p. Marji z Machalskich Jeleniowej, która, pracując ciężko na utrzymanie, mimo podeszłego wieku, strzegła troskliwie swych sreber i kosztowności, przeznaczonych oddawna na cele historji polskiej, jest ofiarą naprawdę wzruszającą, ale nieprędko będzie ją można wprowadzić w życie.

Wynika stąd, że wojna odrzuciła nas daleko w tył na tej drodze do uzyskania niezależności materjalnej, na której Akademja była już tak blisko celu. Trzeba teraz mozolnie zdobywać stracony teren, a zanim się go odzyska, Akademja oczekiwać może skutecznej pomocy jedynie od Państwa. Powtarza się często, niedość jednak pamięta się o tem, że w walce narodów o byt, pokojowej czy orężnej, nauka stanowi broń najpotężniejszą. Dziś żyje ona życiem, które dzisiejszy nasz prelegent określił trafnie jako „vita minima“. Jeżeli się ten stan przedłuży, jeżeli się pozwoli, by ów oręż wysunął się Polsce z rąk, będzie to dla naszego narodu szkodą niepowetowaną.

Na Walnem administracyjnem posiedzeniu, które się odbyło dnia 16 i 17 czerwca 1924, dokonane zostały dnia 17 czerwca b. r. następujące wybory.

Na **Wydziale filologicznym** wybrany został *członkiem czynnym krajowym*:

Dr. Kazimierz Nitsch, prof. językoznawstwa słowiańskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Na **Wydziale historyczno-filozoficznym** *członkami czynnymi krajowymi* wybrani zostali:

Dr. Marceli Handelsman, prof. historji powszechnej na Uniwersytecie w Warszawie,

Dr. Władysław Heinrich, prof. filozofji na Uniwersytecie Jagiellońskim;

Członkami korespondentami:

Stanisław Ciszewski, socjolog w Warszawie, b. prof. Uniw. we Lwowie,

Dr. Jan Rutkowski, prof. historji gospodarczej na Uniw. w Poznaniu.

Na **Wydziale matematyczno-przyrodniczym** wybrani zostali *członkami korespondentami*:

Dr. Jan Hirschler, prof. zoologji i anatomji porównawczej na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie,

Dr. Stefan Banach, prof. matematyki na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie.

Nadto wybrano jeszcze dwóch członków, poddanych zagranicznych, których nazwiska podane będą do publicznej wiadomości po zatwierdzeniu wyborów przez Rząd Polski.

Rząd Polski zatwierdził wybory następujących uczonych zagranicznych, wybranych na członków Akademji na zeszłorocznem Walnem Zgromadzeniu, a mianowicie:

I. **Wydział filologiczny.**

Członkowie czynni zagraniczni:

Belić Aleksander, prof. Uniw. w Belgradzie,

Strzygowski Józef, prof. Uniw. w Wiedniu,

Zubaty Józef, prow. Uniw. w Pradze i Prezes Czeskiej Akademji Umiejętności.

II. **Wydział historyczno-filozoficzny.**

Członkowie czynni zagraniczni:

Balfour Artur, b. minister angielski w Londynie,

Jorga Mikołaj, prof. Uniw. w Bukareszcie,

Jovanović Slobodan, prof. Uniw. w Belgradzie,

Mazuranić Włodzimierz, b. Prezes Akademji Umiejętności w Zagrzebiu.

III. **Wydział matematyczno-przyrodniczy.**

Członkowie czynni zagraniczni:

Hardy G. H., prof. Uniw. w Oxfordzie,

Dybowski Jan, członek Académie des Sciences w Paryżu.

Członek korespondent:

Bohn George, prof. Collège de France w Paryżu.

Po ogłoszeniu zatwierdzenia wyboru prof. Mikołaja Jorgi na członka czynnego zagranicznego Wydziału historyczno-filozoficznego — Prezes Akademji, prof. Kazimierz Morawski, powitał w gorących słowach obecnego na posiedzeniu prof. Jorgę. Na przemówienie Prezesa odpowiedział prof. Jorga, dziękując gorąco i serdecznie za wybór.

Na tem zamknięto posiedzenie, a prelegent na ten rok zaproszony, prof. dr. Emil Godlewski jun., członek czynny Wydziału matematyczno-przyrodniczego, odczytał rzecz swoją p. t. „*Twórczość w przyrodzie*".

Twórczość w przyrodzie

przez

Emila Godlewskiego jun.

Rzecz czytana na publicznem posiedzeniu Pol. Akad. Umiej. w dniu 18 czerwca 1924.

Kto żyje wśród natury, lub się z nią bliżej, choćby za pośrednictwem nauki styka, kto wnika głębiej w dzieła przez nią stworzone, ten nie może się oprzeć czarowi, jaki dla każdego czującego i myślącego człowieka ma jej olbrzymia moc twórcza. Stworzyć całe bogactwo postaci świata żyjącego, świata roślin i zwierząt, powoływać z pierwszem tchnieniem wiosny do rozkwitu to, co zdawało się być obumarłem pod lodowatym uściskiem zimy, mieć moc zastępowania nowemi te cząstki żywej materji, które, przeżywszy na ziemi pewien okres czasu, osiągnęły kres swego życia; rozwijać z maleńkiej bryłki żywej materji ustrój, wyposażony nieraz w niesłychanie skomplikowane właściwości; odtwarzać drogą regeneracji to, co zniszczyły wpływy świata zewnętrznego; z nikłej roślinki lub maleńkiego zarodka zwierzęcego doprowadzić drogą wzrostu do utworzenia ogromnego drzewa lub wielkiego ustroju zwierzęcego, — wszystkiego tego dokonać może przyroda tylko dzięki swym właściwo-

ściom twórczym. Przyroda jest wszechpotężna, w swoich planach organizacyjnych niewyczerpana, pracuje od wieków bez przerwy, bez znużenia i bez względu na to, że jej twory nieraz nie znajdują na ziemi warunków istnienia, a prace jej wyznaczają ciągle nowe kierunki rozwojowi życia.

Dzieła twórczości przyrody grupuje i klasyfikuje systematyka botaniczna i zoologiczna; anatomja porównawcza wnika w głąb ustrojów i bada wewnętrzne urządzenia ich organizacji — fizjologja świata roślin i państwa zwierzęcego roztacza przed nami to bezgraniczne bogactwo pomysłów, wskazując, jak można czynności, składające się na obraz życia, prowadzić różnemi sposobami, różnemi drogami, aby szły do tego samego celu; oko histologa i embrjologa, uzbrojone w mikroskop, daje świadectwo prawdzie, jak wielką jest natura w jej nawet najdrobniejszych tworach.

Ale i poza nauką o przyrodzie daje nam wiedza we wszystkich prawie swych gałęziach obrazy twórczości żywej materji. Czy ten obraz ponad nami w tej auli naszej najstarszej Szkoły Jagiellońskiej nie jest wspaniałem wspomnieniem aktu twórczości najgenjalniejszego w świecie astronoma, którego wydał polski naród, a którym chlubi się nasz Uniwersytet. Wszak wszystko, o czem mówi historja ludzkości, wszystko, co stanowi historję kultury, cała wreszcie humanistyczna część wiedzy omawia wyniki twórczości intelektualnej tego gatunku żywej materji, który się nazywa człowiekiem. Nie zawsze jednak twórczość znamionuje postęp. Pochód jej bywa ślepy, a przybrać może tak różne kierunki, że doprowadza czasem do zniszczenia dzieł, powołanych poprzednio do

bytu przez twórczość przyrody. Widać to w ustrojach, w których powstały nowotwory. Są to grupy cząstek żywej materji, obdarzone siłą twórczą większą niż u wszystkich innych elementów, wchodzących w skład ustroju. Ta nieskoordynowana, ta ponad miarę wybujała akcja twórcza niweczy planowe dzieło twórczości, którem jest sam ustrój człowieka lub zwierzęcia. Widać to w historji powstawania nowych gatunków, które nie wytrzymały ogniowej próby przystosowania się do warunków świata zewnętrznego, a dziś o ich istnieniu świadczą tylko ich szczątki, ukryte w łonie ziemi lub w mule dna oceanów. Mnóstwo podobnych przykładów dostarcza nam przecież historja ludzkości. Wszakże owoce pracy twórczej całych pokoleń są zniszczone niejednokrotnie przez wybujałe akty twórczości, które w wynikach swych dają obraz cofnięcia wstecz ewolucji ludzkości. Jesteśmy przecie świadkami tego rodzaju wybuchów opacznej twórczości tak strasznie druzgocącej szczęście i życie narodu rosyjskiego.

Chcąc zrozumieć pracę twórczą życia, trzeba poznać właściwości żywej materji, ujawniające się w biegu zjawiska życia poszczególnych pokoleń i na przełomie między następującemi po sobie generacjami.

Cechą charakterystyczną każdej żywej materji jest dążność do utrzymania stanu pierwotnego i prawidłowego biegu życia. Objawy tej dążności najłatwiej stwierdzić, gdy w ustroju powstaną zaburzenia.

Mnóstwo wpływów, szkodliwych dla żywej istoty, działa na organizm, który mimo skomplikowanej budowy stanowi całość harmonijną. Pod ich działaniem sprawność

narządów słabnie, składniki ustroju ulegają zniszczeniu. Jakże często np. drobnoustroje bakteryjne atakują organizm, a wtargnąwszy do niego, produkują rozmaite substancje chemiczne, zatruwające ustrój. Wchodzi on w stan nieprawidłowy — w stan chorobowy, czyli patologiczny i wtedy następuje wytężona praca organizmu w celu doprowadzenia go do pierwotnego stanu. Tę samą dążność organizmu do utrzymania swego pierwotnego stanu widać i w innych okolicznościach. Jeżeli przez proces chorobowy lub zabieg operacyjny organizm traci jedną nerkę, to funkcje jej podejmuje natychmiast druga i rozrasta się, jakby dążąc do skompensowania poniesionego ubytku. Pomimo jednak tych i całego szeregu innych klasycznych urządzeń, zmierzających do zatarcia śladu zaburzeń wywołanych, działanie szkodliwych czynników nie przechodzi bez wpływu. Cechą bowiem żywej materji jest sumowanie podniet nawet znikomych, nawet takich, które leżą poniżej t. zw. progu pobudliwości, t. j. tego minimalnego natężenia podniet, na które organizm odpowiada reakcją. Ale nawet te najsłabsze czynniki to są też podniety, których ślad zostaje w żywej materji. Coraz nowe takie ślady przeżycia utrwalają się w żywej materji, zmieniając ją choćby nieznacznie, ale stopniowo coraz więcej i wprowadzając w ten sposób na drodze niemal fizjologicznej zaród śmierci ustroju. To też z biegiem przeżytych dni ustrój zmienia się: już on nie ten co dawniej, granice warunków życiowych zacieśniają się niejako dookoła niego, — inaczej reaguje na świat zewnętrzny, słabnie nieraz jego regulacyjna zdolność kompensacji pewnych uszkodzeń wewnętrznych, słabnie odporność ustroju na działanie wpływów zewnętrznych.

Organizm z młodego staje się starym — jak to mówimy w życiu codziennem i coraz bardziej zbliża się kres jego egzystencji. Ale twórczość przyrody nie dopuszcza, żeby razem ze starzejącym się ustrojem, który dobiega do momentu zagłady, zginął także typ danej żywej materji: do utrzymania ciągłości gatunku pozostaje jedna, niewyzyskana dotąd, czynność regulacyjna, która ratuje, jeśli nie daną cząstkę żywej materji, to cały ten kompleks właściwości, których on jest wyrazem. Tą czynnością regulacyjną jest zjawisko rozrodu, które jest zarazem najpotężniejszym aktem twórczości żywej materji. Zanim starość odbierze organizmowi jego pełną żywotność, wyodrębnia się ze związku składników ustroju grupa cząstek, które, żyjąc w organizmie, nie ulegają przemianom, jakie zwolna zawładnęły jego całością. W starzejącym się ustroju pozostaje ta grupa elementów wiecznie młodą: wśród zbiorowiska cząstek, zatracających zdolności twórcze, utrzymuje ona pełną moc twórczą. W niej żyje siła, mogąca wytworzyć z każdej takiej komórki cały organizm, siła, tworząca następne pokolenie, wyposażone we wszystkie niemal właściwości, które cechowały organizm rodzicielski. Elementy, które zapewniają ciągłość żywej materji, są to komórki rozrodcze.

W przyrodzie istnieją jedne takie ustroje, w których oddzielna grupa elementów może się sama odmłodzić i dać początek następnej generacji; w innych zaś organizmach są komórki specjalne, zgrupowane w t. zw. gruczołach płciowych. Do ujawnienia całej mocy twórczej tych elementów najczęściej potrzeba, żeby dwie takie komórki spotkały się i zlały w jedną całość, czyli, żeby

się dokonało zapłodnienie. Oddzielone od organizmu rodzicielskiego, rozwijają te zawiązki ustroju przed oczyma badacza długi łańcuch przemian, przekształceń postaciowych, przystosowań budowy do funkcyj, ten sam szereg zmian, który przeszły poprzednie pokolenia. Cykl życia osobnikowego powtarza się nieraz ze zdumiewającą monotonją przez długie szeregi pokoleń tego samego gatunku.

Obserwując zjawiska rozwoju, możemy badać zdolności twórcze cząstek tej żywej materji. Widzimy wtedy, jak one się zmieniają w postępie zjawisk rozwojowych. Ten rozwój bierze początek z jajka. Mówiliśmy powyżej, że jajko zapłodnione ma moc stworzenia w biegu rozwoju całego nieraz bardzo skomplikowanego ustroju, który może powstać z tej jednej komórki. Jajko dzieli się najpierw na dwie komórki potomne, które zowiemy blastomerami. Każdy blastomer, dzieląc się, tworzy znów dwa elementy potomne, a przez dalsze ich podziały powstaje cały stos komórek embrjonalnych.

Badacze zjawisk rozwoju postawili sobie za zadanie zanalizować moc twórczą tych elementów. Eksperymentalne klasyczne badania Roux'a nad rozwojem zarodka żaby miały rozstrzygnąć, czy np. w okresie dwu blastomerów każka komórka utrzymuje nadal zdolność twórczą jaja, czy ma tylko połowę tej mocy organizacyjnej, jaką tam było widać. Rozstrzygnąć miał o tem fakt, czy każdy z 2 blastomerów jest w stanie utworzyć cały ustrój tak, jak to czyni jajko, czy też moc twórcza ograniczona jest do zorganizowania już tylko połowy zarodka. Roux, nakłuwając blastomery rozpaloną igłą, niszczył jedną z dwóch komórek i otrzymywał w tem doświadczeniu zarodek połowiczny. Gdy zniszczenia jed-

nej komórki dokonywano w stadjum 4 komórek, wtedy powstawał zarodek niecałkowity, któremu brakowało $^1/_4$ części.

Późniejsze jednak badania, prowadzone także na innym materjale, wykazały, że to ograniczenie zdolności twórczej w miarę postępu rozwoju nie jest zasadą o znaczeniu bezwzględnie ogólnem. Badania dalsze wykazały, że w pewnych warunkach nawet jeden blastomer żaby utworzyć może cały zarodek. U innych zwierząt jest to regułą. Driesch np. w swoich pracach, prowadzonych na zarodkach jeżowca, udowodnił, że tam trudno mówić o jakiejś mozaice twórczej, w której poszczególne cegiełki ciała zarodka zawierałyby moc stworzenia pewnych ściśle ustalonych odcinków organizującego się ustroju młodocianego. Przeciwnie nawet stwierdzono, że są zwierzęta, których wszystkie komórki w zarodku mają jednaką moc twórczą. W jakimkolwiek znajdą się zespole, wynikiem ich twórczości będzie zawsze jednolita, planowo zbudowana, harmonijna całość. Badano też rozwój fragmentów zarodka. To też porównywując to, co powstało z odcinków zarodków z tem, co tworzy cały zarodek, nie widzimy nieraz różnicy jakościowej. Wprawdzie zarodek, stworzony z odłamka embrjona jest mniejszy, ale to jest tylko ilościowa, nie jakościowa różnica, czyli, że mniejsza ilość komórek stworzyła w tym przypadku więcej narządów, niż wtedy, gdy do akcji twórczej jest powołana całość. Widać więc stąd, że w prawidłowym rozwoju zostaje zaktywowana niecała moc twórcza komórek, bo gdy one znajdą się tak, jak w naszem doświadczeniu, w warunkach nadzwyczajnych, wtedy stworzyć mogą więcej, niż produkują w warunkach zwyczajnych. — Tak więc rozwój,

biegnący w zwykłych warunkach, nie wyczerpuje całej twórczości żywej materji, zawartej w zarodku.

Tę analizę można posunąć jeszcze dalej, — można postawić pytanie, czy w zawiązku jaja mieści się cały przyszły zarodek, a poszczególne cząsteczki materjalne jaja mają ściśle określone przeznaczenie twórcze, wyznaczające niejako ich rolę w budowie przyszłych poszczególnych narządów ustroju. Ten sposób ujęcia rzeczy to hypoteza t. zw. preformacji albo ewolucji, bo ona przyjmuje, że ustrój istnieje niejako zwinięty w tem jaju, a potem już tylko dokonać się musi rozwój czyli ewolucja jego. Albo druga hypoteza: wszystkie cząsteczki jaja są pod względem twórczym równowartościowe, a o kierunku ich działalności twórczej rozstrzyga położenie wewnętrzne cząsteczek wśród ich ogólnego zespołu, lub warunki zewnętrzne, które na nie oddziaływują.

Ta druga hypoteza o wyznaczeniu kierunku akcji twórczej przez sytuację wewnętrzną i zewnętrzną cząsteczek to hypoteza epigenezy.

Za daleko zaprowadziłoby nas rozpatrywanie tego długiego łańcucha wyników badań eksperymentalnych, które prowadzono nad zagadnieniami zjawisk twórczości. Powiemy krótko, że dzisiejsze pojęcia ujmują rozwój zarodków, jako ewolucję epigenetyczną i, nie zaprzeczając pewnej predyspozycji cząsteczek żywej materji zarodkowej, uznają doniosłe znaczenie czynników epigenetycznych, tj. sytuacji wewnętrznej cząsteczek i wpływu świata zewnętrznego.

Jakkolwiek bądź rozumieć będziemy czynniki, kierujące działalnością twórczą żywej materji w biegu roz-

5*

woju osobnikowego, to jednak musimy stwierdzić, że natężenie twórczości słabnie w miarę, jak postępuje rozwój. Życie musi nietylko tworzyć, ale stworzoną materję zorganizować dla dobra całości ustroju. W tej akcji organizacyjnej elementy dochodzą do pewnego przystosowania się do funkcji, która im przypada w udziale w zarysowującym się wyraźnie wśród ustroju podziale pracy pomiędzy składniki organizmu. Dokonywa się więc różnicowanie cząsteczek tworzącego się ustroju, a w miarę tego różnicowania elementów słabnie działalność twórcza; w biegu życia zużywają się dane cząsteczki żywej materji tak, że ustrój musi je zastępować świeżo stworzonemi i to stanowi nowy objaw twórczości, która tu ma wyraz w t. zw. regeneracji fizjologicznej.

Jeszcze wybitniej ujawnia się ta twórczość w aktach regeneracji, polegającej na odtwarzaniu części ustroju zniszczonych lub usuniętych sztucznie z zespołu składników organizmu. Wiadomo każdemu z nas, że u wielu zwierząt odrastają odcięte odnóża lub ogon, czasem nawet trzewia lub duże partje organizmu. To zjawisko regeneracji jest jednem z bardzo powszechnych zjawisk twórczości żywej materji. Wszakże w każdem prawie gojeniu się ran jest częściowa choćby regeneracja. Co wyzwala ten objaw twórczości, zdążający również do przywrócenia stanu pierwotnego w ustroju, który doznał uszkodzenia — tego dziś napewno nie wiemy; może to jest następstwem urazu, może wynikiem braku poprzednio istniejącego sąsiedztwa, może reakcją na działanie pewnych substancyj, produkowanych przez komórki na zranionej powierzchni.

Kierunek twórczości regeneracyjnej określa w za-

sadzie jakość narządu, który był odcięty, a którego odtworzenie przywraca harmonijną całość ustroju. Czasem jednak działalność twórcza myli się i powstaje inny narząd niż ten, który odjęto. Herbst stwierdził np., że w pewnych warunkach w miejscu odciętego oka wytwarza się u skorupiaków czułek.

Zjawisko regeneracji ma już bardzo rozległą literaturę, ale to jest zakres pracy tak olbrzymi, z tylu zagadnieniami biologji złączony, że w nim ciągle można czynić wspaniałe odkrycia.

Dalszym niejako ciągiem twórczości rozwojowej i twórczości regeneracyjnej jest zjawisko wzrostu. Wzrostem nazywamy trwałe powiększenie objętości pewnej cząstki żywej materji. Może on odbywać się przejściowo drogą pobierania wody, na koszt której zwiększa się objętość; potem wzrasta najczęściej żywa materja drogą przybytku tych substancyj, które są jej składnikami. Istotną podstawą wzrostu jest przemiana materji, przyczem z pobranych cząstek pokarmu żywa materja buduje własne ciało ze wszystkiemi nieraz bardzo skomplikowanemi składnikami chemicznemi.

Obrazem twórczości, chociaż innego może nieco typu są nowotwory, pojawiające się w organizmie, które są jakiemś szczególnem wyzwoleniem twórczości pewnych grup elementów komórkowych. Ta twórczość może przybrać takie rozmiary, że chwieje i burzy się cała równowaga, zachodząca między tkankami ustroju, równowaga, która jest podstawą utrzymania harmonji w budowie i funkcjach organizmu. Komórki uprzywilejowane rozrastają się na niekorzyść całości ustroju, a w szalonym pędzie wzrostu i rozmnażania zabierają one substancje pokar-

mowe innym elementom. Organizm zostaje jakby ogłodzony: rozrostu nowotworu nie hamują sąsiednie tkanki i narządy. Znanem jest każdemu lekarzowi, że nowotwór jest w stanie przerwać i naczynia i wywołać krwotoki, że może zacieśniać przewody i czynić je niedrożnemi, wreszcie nadżerać narządy nawet tej konsystencji, co kości. Wszystko to dzieje się dzięki niezmiernej twórczości tych komórek.

Co jest jej źródłem? Czy są to drobnoustroje pasorzytnicze lub produkowane przez nie toksyczne substancje, które działając na komórki, wywołały ten nieskoordynowany wybuch twórczości żywej materji, czy są to zbłąkane elementy wśród labiryntu komórek składających się na budowę ustroju, które zachowały charakter embrjonalny i wszystkie właściwości twórcze komórek zarodkowych, czy może wywołują ten akt buntu twórczości podniety specjalne zewnętrznego świata — być może na predestynowane do tego komórki.

Odpowiedzi na to pytania szuka dzisiejsza patologja i to nietylko pod wpływem dążności umysłu ludzkiego do badania i poznawania, ale i ze względów praktycznych. Gdyby się udało wykryć czynniki, wyzwalające bezładną twórczość komórek nowotworowych, gdybyśmy zbadali przyczyny, będące podstawą wtargnięcia świeżo wybujałych elementów na teren, który jest jakby cudzą własnością, gdyż własnością innych narządów, to możeby się udało tę twórczość opanować, zahamować lub ograniczyć. W ten sposób ludzkość mogłaby choć w części bronić się przed tym strasznym wrogiem jej długowieczności, jakim jest nowotwór. Może się jednak uda dotrzeć wcześniej do tego zagadnienia z innej strony, może ba-

dania działania na nowotwory czynnikami radjologicznemi, których wyniki są coraz bardziej zachęcające, zdołają rzucić światło na istotę zjawiska wyzwolenia twórczości, nie ujętej w żadne karby.

Ale człowiek nie zadawalnia się poznaniem twórczości żywej materji w biegu życia indywidualnego jednej generacji i chciałby w zjawiska te wniknąć głębiej, poznać ich istotę. Jako materjał do tych badań obrano dwa działy zjawisk twórczości: twórczość w czasie rozwoju embrjonalnego i zjawisko wzrostu. Jeden z najgenialniejszych biologów naszego stulecia, zmarły przed paru miesiącami, prof. L o e b, którym jako swoim członkiem chlubiła się nasza Akademja, postawił sobie za zadanie zbadać istotę podniety rozwojowej, tego wspaniałego zjawiska uruchomienia mocy twórczej, drzemiącej w jaju, która doprowadza tę jedną, nieraz gołem okiem niewidzialną lub ledwie dostrzegalną komórkę do stworzenia niezmiernie skomplikowanej, a precyzyjnie pracującej maszyny, jaką jest organizm zwierzęcy. Jego długoletnie, bogate w rezultaty badania, prowadzone w laboratorjach i stacjach zoologicznych Ameryki, wykazały, że przy uruchomieniu mocy twórczej dokonywuje się w tej cząstce żywej materji szereg przemian chemicznych, przy których produkowane są ciała, zmieniające następnie także fizyczną naturę żywej substancji. Przemiany chemiczne doprowadzają do powstawania syntetycznego pewnych związków, które nawet w organizacji budowy komórek mają swój wyraz. Zmienia się wtedy z biegiem rozwoju stosunek ilościowy między plazmą a jądrem, temi elementarnemi składnikami komórek embrjonalnych i jesteśmy świadkami t r a n s f o r m a c j i s u b s t a n c j i p l a z m a t y c z n e j

w substancję jądrową. Powstające w okresie tych przesunięć stosunku plazmo-jądrowego napięcie między składnikami wyzwala podziały komórkowe, które są już jednym z aktów wykonawczych twórczości żywej materji.

Drugi teren badań nad twórczością żywej materji to zagadnienie wzrostu. Dawniejsze badania Schapera, Davenporta, Białaszewicza wskazywały na niezmierne znaczenie dla wzrostu pobierania wody przez żywą materję, ale najważniejsze są wyniki prac Robertsona, prof. w Adelaide College w Australji, z ostatnich dwu lat nad prawami biegu wzrostu. Zakreślone niesłychanie szeroko, gdyż obejmują wzrost roślin, zwierząt i człowieka, badania te wykazują, że bieg zjawiska wzrostu stosuje się dokładnie do praw reakcyj chemicznych monomolekularnych, wyrażonych w równaniach znanych z chemji fizycznej. Chemiczna natura tych zjawisk twórczości jest tu wyraźnie zaznaczona.

Tyle co do działalności twórczej żywej materji, ujętej w okres trwania jednego pokolenia. Ale teraz spojrzmy na cały długi, długi nieraz tak, jak trwanie życia na ziemi, łańcuch idących po sobie pokoleń. Rozważając cykl ciągłości żywej materji, który nie ustaje dzięki jej właściwościom twórczym, przychodzi człowiekowi na myśl pytanie, czy to powtarzanie się okresów życia odbywa się przez całe wieki z jakąś bezwzględną tożsamością, czy generacja, którą tworzy pokolenie poprzednie, jest czemś zupełnie takiem, jakim był ich ustrój macierzysty lub ustrój przodków, który żył przed tysiącami lat, czy też może jednak wytwarzają się w ciągłości życia różnice między pokoleniami tak, że w ich istnieniu wyczuwa się postęp lub cofnięcie się w orga-

nizacji gatunkowej. Ale ten postęp lub to uwstecznienie organizacji mogłoby mieć znaczenie ewolucyjne, a więc byłyby czemś dla zasad rozwoju trwałem, byłyby wyrazem szczepowej twórczości, gdyby można było stwierdzić, że się te zmiany utrzymają i w następnych generacjach, czyli że są dziedziczne.

Badania ubiegłego wieku, zapoczątkowane przez Lamarcke'a i Darwina, ujęte w teorję descendencji, ustaliły w ostatnich dziesiątkach lat ponad wszelką wątpliwość, że żywa materja nie ogranicza się w swej twórczości do odtwarzania ścisłego obrazu pokolenia poprzedniego, ale tworzy często coś nowego, coś co oznacza zmianę biegu organizacji lub właściwości fizjologicznych danego gatunku, co jest objawem zmienności, a jeśli się utrwali, w dalszych pokoleniach, wyrazem ewolucji szczepowej.

Na tej właściwości twórczej opiera się powstawanie całego bogactwa form w przyrodzie żyjącej, — to objaśnia wymieranie gatunków, które żyły w czasach odległych, na tem opiera się tworzenie nowych gatunków, których historja minionych wieków nie znała. Mamy tu na pozór antytezę: wymieranie i powstawanie na nowo. Zjawisko to stanie się jednak jasnem, gdy pomyślimy, że zmienność jest niemal ślepa, że prowadzi ona rozwój w różnych kierunkach, z których jedne mogą nowopowstałej formie dać przywileje w życiu, inne muszą ją upośledzić i być podstawą zagłady. Wtedy owoc twórczości żywej materji, ta nowa cecha gatunkowa, przepada bez śladu i bez wspomnienia. Badania nowszych lat wprowadziły analizę bliższą całej zmienności twórczej, — okazało się, że może

ona mieć charakter ilościowy lub jakościowy, lub nawet oba te typy mogą się kombinować ze sobą. Zmiany ilościowe widzimy, gdy się części organizmu lub narządy poszczególne zwiększają lub zmniejszają, albo gdy wzmacnia się lub słabnie natężenie funkcji fizjologicznej danego narządu. Ten typ zmienności nie może jednak, w myśl nowszych poglądów zmieniać zasady organizacji danego gatunku, bo one wahają się dookoła średniego natężenia, które stale wykazuje największa liczba osobników.

Lecz prócz tego typu zmienności ilościowej i typu zmiennności tzw. teratologicznej, tworzącej potworności rozwojowe, które nie mają żadnej trwałej wartości ewolucyjnej, mamy inny typ, zanalizowany bliżej przez holenderskiego botanika de Vriesa, który nazywamy mutacją, a który ma niepospolite w biologji znaczenie. W długim jednostajnym szeregu pokoleń, w którym monotonję powtarzających się postaci urozmaicają tylko ilościowe różnice wahającej się zmienności, zaczyna się nagle okres gwałtownych zmian. Zmiany te mają nietylko ilościowy, ale i jakościowy charakter: obejmują częstokroć równocześnie większą liczbę narządów, pojawiają się naraz w wielu osobnikach tego samego gatunku i doprowadzają do utworzenia nowych gatunkowo form. Ten okres trwa przez czas ograniczony: rozpoczął się nagle, jak wybuch zagasłego wulkanu i po pewnym okresie działalności kończy się, podobnie jak stygnący wulkan przestaje wybuchać. Ale taki wybuch twórczości żywej materji danego gatunku wystarcza, żeby wzbogacić żywą przyrodę w nowe postacie, doprowadzić do stworzenia nowych gatunków.

Tej całej twórczej pracy żywej materji dokonywa przyroda przez pewną zmienność w obrębie najdrobniejszych zawiązków w plazmie rozrodczej, tzw. genów, które są podstawą rozwoju cech wrodzonych organizmu, ujawniających się niezależnie od czynników, działających na indywidualne życie danego pokolenia wprost w biegu jego rozwoju.

I znów staje przed nami pytanie: dlaczego? Dlaczego te zawiązki, które produkowały przez dziesiątki tysięcy generacyj stale to samo, dziś nagle produkują nowe gatunki. Sama produkcja nowych generacyj jest już aktem twórczości, ale zmienność, ujawniająca się w tej produkcji, jest dalszym wyrazem twórczości. To jest twórczość w twórczości. Zmienność tę można ujmować jako niedokładną dziedziczność, jako pewne zmylenie w dziedzicznem odtworzeniu obrazu poprzedniej generacji. Badania, zwłaszcza T o w e r a, prowadzone w tym kierunku nad owadami, przechodzącemi taki okres mutacji, wskazywać się zdają, że w pewnem ściśle określonem stadjum produkcji elementów rozrodczych komórki te są wrażliwe na wpływy warunków zewnętrznych, a reakcją ich niekiedy mogą być zmiany w zawiązkach, które ujawnią się, gdy zacznie się ich rozwój. Badania w tym dziale są dopiero w pierwszym zawiązku. Są też autorowie, którzy starają się objaśnić mutacje wprowadzeniem przy krzyżowaniach pewnych czynników, wyzwalających długo w ustroju utajone, drzemiące w plazmie rozrodczej zawiązki cech, które kombinują się z innemi stale ujawnianemi w szeregu pokoleń.

Są to dopiero próby wyjaśnienia tego działu twórczości.

To, co mówiłem dotąd o zmienności szczepowej, odnosiło się do powstawania cech t. zw. wrodzonych, cech, które powstają niejako na przełomie między jedną a drugą generacją. Ale jest jeszcze inne źródło twórczości, które tworzy cechy już nie wrodzone, ale nabyte w życiu indywidualnem danego pokolenia. Źródłem powstawania tych cech jest plastyczność żywej materji.

Wpływy świata zewnętrznego, na które żywa materja reaguje, a więc wpływy mechaniczne, termiczne, świetlne, elektryczne, chemiczne mogą być czynnikami przekształcającemi. Dalej używanie lub nieużywanie organu, a więc to, co się w życiu codziennem nazywa ćwiczeniem, czy wprawą, odgrywa niesłychanie wybitną rolę w udoskonalaniu narządów, w koordynowaniu pracy grup mięśniowych, wytwarzaniu większej drożności pewnych torów nerwowych, co zarówno w czynności ruchów, jak w różnych innych czynnościach, czy to odruchowych, czy to psychicznych, np. w pracy myślenia, odgrywa pierwszorzędną rolę. Te cechy nieraz nowe, niejednokrotnie różniące zasadniczo dane pokolenie od generacji rodzicielskiej, są cechami, których nie nazwiemy wrodzonemi. Te cechy w plastycznej żywej materji wyrzeźbiło życie — są to cechy tzw. nabyte, czy to przez pracę danego pokolenia, czy wskutek działania nań czynników świata zewnętrznego. Wszystko czego się człowiek nauczy, cały wynik wychowania, wpływu kultury, cała sprawność w pracy i w myśleniu, wszystko co w życie wniosło doświadczenie przeżycia, każda choroba i jej skutki — to wszystko są następstwa plastyczności żywej materji, to są cechy nabyte. Objawy te zmienności,

oparte na plastyczności żywej materji, kombinować się mogą ze zmiennością wrodzoną. Mówi się np., że genjusza stwarza czas. Niema wątpliwości, że biologicznie biorąc, mamy tu do czynienia z osobnikami, u których jako wrodzona cecha zmienności powstał odmienny nieco podkład psychiczny, na którym łatwiej w życiu indywidualnem osobnika rzeźbił świat zewnętrzny i pewne duchem czasu stworzone warunki wewnętrzne obraz psychiczny osobnika szczególnie uzdolnionego do pracy twórczej. Tym osobnikom zawdzięcza nieraz ludzkość wiekopomne dzieła postępu, ich owoce pracy są w innych przypadkach skarbem, chlubą, drogowskazem życia narodów, które ich wydały.

Czy jednak właściwości, które powstały w życiu indywidualnem, są wyłączną własnością danego pokolenia, czy ich istnienie kończy się z życiem danej istoty i nie ma nic wspólnego z ciągłością gatunkową żywej materji. A może przeciwnie dorobek indywidualnego życia danego pokolenia staje się własnością całego gatunku, a trwałość owoców takiej twórczości jest zagwarantowana przez dziedziczność? Dyskusja nad tym problematem trwa już blisko wiek czasu. Jak wiadomo, przyjmowano dawniej, że to, co ustrój nabył w biegu życia, przechodzi ze składników ciała przez komórki rozrodcze na potomstwo. Zwrotem w tem pojmowaniu była praca Weismana, który wykazał, że komórki rozrodcze mają w zespole składników ustroju stanowisko zupełnie wyodrębnione. Są czynniki świata zewnętrznego, które w życiu indywidualnem osobnika, oddziaływując na grupy komórek ciała, wywołują w ustroju pewne zmiany. Jeżeli one nie działały bezpośrednio także na komórki rozrodcze, to

zmiany, wywołane w ustroju, nie przenoszą się na potomstwo. Dlatego to ubytki np. narządów lub całych części ciała, wywołane przez urazy zewnętrzne, jak np. okaleczenia, odcięcie kończyny itp., nie są dziedziczne. Natomiast np. zmiany termiczne środowiska życia, które sięgać mogą aż do plazmy rozrodczej, mogą spowodować zmiany, przenoszone dziedzicznie. Tak więc niektóre zmiany, nabyte pod wpływem czynników klimatycznych w życiu indywidualnem, mogą mieć znaczenie ewolucyjne.

Razem z życiem osobnika ginie jednak mnóstwo tych zmian, które się pojawiają wskutek plastyczności żywej materji i nie są cechami wrodzonemi, tylko nabytemi, wskutek czego wpływy nie dosięgają plazmy rozrodczej, a powstają przez oddziaływanie na komórki ciała.

Przy rozmyślaniu nad tem mimowoli stawia się pytanie, czy to jest dobrze dla życia ludzkiego i korzystnie dla kultury i szczęścia ludzkości, że cechy, które nie mają charakteru wrodzonych, ale które w biegu życia zdobył organizm, mają trwanie ograniczone do pokolenia, które je nabyło? — Trudna jest na to odpowiedź. Pewno, że obraz świata byłby inny, gdyby cechy nabyte dziedziczyły się. Iluż to np. ludzi wkłada pracę całego swego życia w dorobek intelektualny. Ten dorobek jest wyłączną właściwością danego pokolenia; dziedzicznie w biologicznem znaczeniu przekazać go swoim potomkom nie można. Dzieła umysłu ludzkiego mogą mieć zapewnioną trwałość i korzystać z nich mogą następne pokolenia, jeśli to same ze źródeł pozostawionych nabędą, ale umiejętność pracowania, nabyte doświadczenie, wyrobienie, wprawę, — to wszystko trzeba zdobywać na nowo, podejmować na nowo cały trud życia, walkę, która

jest jego treścią i to nieraz poto, ażeby się załamać w połowie drogi, którą nasi przodkowie przebyli.

Natura jest jednak konsekwentną. Jeżeli nie pozwoli korzystać z dorobku poprzedniego pokolenia, jeżeli życie nowej generacji nie jest dalszym ciągiem biegu życia poprzedniej, ale własną samoistną drogą, na którą wstąpiła wyposażona w te same cechy wrodzone, to nowa generacja nie ponosi też ciężarów, które nieraz obarczały życie poprzedniej. Choroby np. nie są niczem innem, jak cechą nabytą przez organizm. Gdyby cechy nabyte były dziedziczne, wtenczas organizm chory rodziłby tylko chore osobniki. Dziś wiemy, że można dziedziczyć usposobienie do choroby, że rozwijający się organizm może nawet jeszcze w okresie rozwoju zakazić się, ale choroby tego kompleksu zmian patologicznych w biegu czynności życiowych nie odziedziczy. Jakiem to jest błogosławieństwem dla każdej nowopowstałej istoty, że ona nie przychodzi na świat obarczona dziedzictwem nieszczęścia, dziedzictwem cierpienia, klątwą upośledzenia życiowego. Przy odziedziczonem usposobieniu do choroby można jej przez odpowiednie uregulowanie życia uniknąć; gdyby jednak dziedziczyło się samą chorobę, to los pokolenia, zrodzonego z rodziców chorych, byłby zgóry zdecydowany.

Widzimy zatem, że natura, utrzymując ciągłość żywej materji, oraz ciągłość właściwości fizjologicznych gatunków, gwarantuje pokoleniom indywidualność i pewną autonomję życiową. Tę indywidualność wzmacnia właściwość zmienności, o której mówiliśmy powyżej. Wszystko to odnosi się naturalnie tak samo do żywej materji, którą tworzy organizm ludzki, do zbiorowisk ludzkich, złączonych pewnemi węzłami, zbiorowisk, które

zowiemy narodami. Każde pokolenie wnosi pewne własne, ściśle indywidualne cechy, pewne swoje własne aspiracje i dążenia i chce je wprowadzić w czyn, o ile mu na to życia starczy. Czasem to życie jest za krótkie na wykonanie choćby części zakreślonego zadania. Nieraz coś je przerywa w połowie dni danego pokolenia, a wtedy plan zostaje niedokończony i następna generacja podejmuje go, albo też i nie. Ale i tu widzimy błogosławione owoce niedziedziczenia cech nabytych w życiu. Wszak niezawsze świat zewnętrzny rzeźbi w życiu indywidualnem żywej materji cechy, sprzyjające rozwojowi danego gatunku, danej rasy, czy też danego narodu. W naszem np. życiu narodowem kilka pokoleń przeżyło w niewoli, na cudzą odpowiedzialność, bez poczucia posiadania własnych praw, własnej ojczyzny, bez możności budowania swojej przyszłości i organizowania pracy twórczej, na której dziełach pokolenie następne opierałyby swój byt. Wszystko to wytworzyło w nas szereg cech niekorzystnych dla twórczości życia, cech, które zowiemy wadami, a które prognozę przyszłości stawiają w ciemnych barwach, a potem przyszła wojna, która spotęgowała te wady i stworzyła nowe jeszcze cięższej obarczające nasze pokolenie. Lepiej jest, że ich nie możemy przekazywać dziedzicznie potomstwu. Niech cechy, nabyte przez przeszłe pokolenie w ich ciężkiem a nienormalnem życiu, nie krępują przyszłości, która stoi przed naszą młodzieżą i naszym narodem. Niech pokolenia, które przyjdą nie obarczone na szczęście dziedzictwem wad, nabytych w latach niewoli, przyjmą z dziejów naszego narodu, jako cechę nabytą, pamięć naszej świetnej przeszłości w ubiegłych wiekach, hart w przetrwaniu przeszło stuletniej

niewoli, odporność i siłę w utrzymaniu poczucia narodowego, niech świętą dla nich pozostanie nasza narodowa tradycja, ale niech podejmą cały trud życia indywidualnego na nowo, jak dyktują biologiczne prawa. Odrodzone w poczuciu wolności, wychowane w pełni szczęścia posiadania własnej ojczyzny, niech nowe pokolenie wprowadzi w życie nowe pierwiastki twórczości, które wypłyną z ducha czasu i ukochania Ojczyzny.

Nagrody.

Walne Zgromadzenie członków czynnych Polskiej Akademji Umiejętności w dniu 17 czerwca 1924 przyznało następujące nagrody:

I. Nagrodę z fundacji ś. p. Erazma i Anny małżonków Jerzmanowskich przyznano p. Stanisławowi Smolce, prof. Uniwersytetu w Lublinie, za całą działalność naukową.

II. Nagrodę z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego za dzieło historyczne przyznano p. Abdonowi Kłodzińskiemu, prof. Uniwersytetu w Poznaniu, za pracę „*O Archiwum Skarbca Koronnego na Zamku krakowskim*".

III. Nagrodę z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego za dzieło malarskie przyznano p. Fryderykowi Pautschowi za obraz olejny „*Topielec*".

IV. Nagrodę z fundacji Feliksa Jasieńskiego i Witolda Łozińskiego, które w myśl statutów mogą być połączone, przyznano p. Józefowi Klussowi za trzy autolitografje z Teki motywów krakowskich, a mianowicie: 1) *Wschód księżyca w pełni nad Błoniami*, 2) *Kościół N. P. Marji w mgle i śniegu*, 3) *Kaplica Zygmuntowska ze złocistą kopułą*.

SPRAWOZDANIA I WNIOSKI

co do nagród z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego, oraz z fundacji Feliksa Jasieńskiego i Witolda Łozińskiego.

1. Nagroda za pracę historyczną z fund. Barczewskiego.

Rok ubiegły nie był obfity w monografje historyczne większych rozmiarów, które wchodziłyby w rachubę przy przyznaniu nagrody z fundacji ś. p. Barczewskiego. Komitet, wybrany dla przygotowania wniosków co do nagrody, po naradach postanowił jednomyślnie przedstawić do niej dzieło prof. Abdona Kłodzińskiego p. t. *O Archiwum Skarbca Koronnego na Zamku krakowskim*.

Wiadomości, jakie dotąd posiadała nauka o zasobach i losach tego tak ważnego archiwum, były bardzo skąpe; tylko jedną większą pracę poświęcono dawniej genezie tego archiwum. Prof. Kłodziński objął w swej pracy całokształt kwestji, rozpatrzył krytycznie poglądy na powstanie tego archiwum, przedstawił dokładnie jego dalsze dzieje aż do wywiezienia do Rosji w r. 1794, oraz wyświetlił w sposób przekonywujący sprawę poszczególnych zasobów, które wchodziły w skład archiwum, dużo nowego na nią rzucając światła. Pracę swoją oparł na bardzo starannie zebranym materjale, w znacznej mierze rę-

kopiśmiennym, pierwszy wyzyskał dla tej pracy wszystkie inwentarze archiwum.

Jedynie dla XVIII wieku nie zużytkował autor kilku źródeł z Archiwum Głównego w Warszawie, przez co niektóre twierdzenia będą może musiały ulec rewizji. Trudno zrozumieć, dlaczego autor pominął przy badaniu kwestji oryginały dokumentów, niegdyś znajdujących się w Archiwum Skarbca Koronnego, które są obecnie przechowywane w Muzeum ks. Czartoryskich w Krakowie. Autor wykazuje wielką dbałość o ścisłość i dokładność, aż przesadną, przez co praca stała się nieco za rozwlekła. Drugorzędne to jednak usterki tej najobszerniejszej z wcale licznych prac o dziejach naszych dawnych archiwów; do wyników badań autora bardzo niewiele będzie już można dodać. Z tych względów Komitet tę pracę uchwalił przedstawić do nagrody im. Barczewskiego za najlepszą monografję z zakresu historji polskiej.

2. Nagroda za dzieło malarskie z fund. Barczewskiego.

Członkowie Komitetu nagrody im. ś. p. Probusa Barczewskiego za najlepsze dzieło malarskie, wystawione w Krakowie w ciągu roku 1923, postanowili jednomyślnie przedstawić Polskiej Akademji Umiejętności wniosek, by przyznać tę nagrodę panu Fryderykowi Pautschowi za obraz olejny „Topielec“. Wniosek ten motywują jak następuje:

Obraz pana Fryderyka Pautscha jest utworem bardzo szlachetnym i przemyślanym tak pod względem całości, jak i szczegółów. Dzieło skonstruowane tektonicznie w duchu dawnych mistrzów malarstwa, odznacza się zacięciem dekoracyjnem, przejawiającem się słabem ak-

centowaniem trzeciego wymiaru i delikatną, a z całością nader sharmonizowaną stylizacją krajobrazu. Powaga, skupienie, podniosły nastrój oraz refleksyjne opanowanie uczucia, jakie w dużej mierze zawarte jest w tem dziele, owianem tchnieniem szczerej poezji, stawiają obraz p. Pautscha w rzędzie bardzo poważnych i głębokich utworów malarstwa polskiego.

3. Nagrody z fundacyj Feliksa Jasieńskiego i Witolda Łozińskiego.

W myśl równobrzmiących statutów powyższych fundacyj nagrody, które mogą być połączone, mają być przyznane za najlepsze dzieło z zakresu rzeźby, grafiki lub muzyki. Członkowie wybranego w tym celu Komitetu przedstawiają Polskiej Akademji Umiejętności na podstawie jednomyślnie powziętej uchwały wniosek o połączenie powyższych nagród i przyznanie ich p. Józefowi Klussowi za 3 autolitografje z Teki motywów krakowskich, wydanej przez niego w r. 1923, a mianowicie za: 1) Wschód księżyca w pełni ponad Błoniami, 2) Kościół N. P. Marji w mgle i śniegu, 3) Kaplica Zygmuntowska ze złocistą kopułą.

SPRAWOZDANIE

ZE STANU I UŻYCIA FUNDUSZÓW

ZA ROK 1923.

(7 tablic).

ZESTAWIENIE RACHUNKÓW ZA ROK 1923.

FUNDUSZ OBROTOWY (WSPÓLNY).

PRZYCHÓD TABLICA I. **ROZCHÓD**

DOTACJE			Przedmiot	WYDANO			Przekroczenie	Oszczędność
ze Skarbu Państwa	Inne	Razem		Szczegółowo	Razem	Kategorje		
w miljonach marek polskich				w miljonach marek polskich			w miljonach marek polskich	
			I. Wydatki administracyjne.					
15,200		15,200	1. Płace i wynagrodzenia . . .		540,049		524,849	
1,—		1,—	2. Diety		8,725		7,725	
1,—		1,—	3. Kancelarja i ekspedycja:					
			Potrzeby kancelaryjne	63,993				
			Druki administracyjne	8,365				
			Porta i frachty	65,419	137,777		136,777	
1,—	0,108[2]	1,108	4. Porządki domowe i wydatki nieprzewidziane:					
			Drobne wyd. na porządki domowe	5,468				
			Ubezpieczenia	0,475				
			Wynagrodzenia dodatkowe i wydatki nieprzewidziane	18,611				
			Naprawy	13,402	37,956		36,848	
6,800		6,800	5. Opał i światło:					
			Oświetlenie	138,438				
			Opał	630,693	769,131	1.493,638	762,331	
25,—	0,108	25,108					1.468,530	
			II. Wydatki naukowe.					
30,500	0,496[1]	30,996	6. Bibljoteka:					
			Kupno książek	0,546				
			Oprawa	19,657				
			Naprawy i drobne wydatki . . .	3,250				
			Płace pomocników	7,185	30,638			0,358
8,—		8,—	7. Sprawozdania i Rocznik:					
			Druk i broszurowanie	9,514				
			Redakcja	0,160	9,674		1,674	
23,—		23,—	8. Komisja antropologiczna:					
			Sekretarz	0,014				
			Kustosz	0,900				
			Pomocnik kustosza	54,364				
			Druk	72,366				
			Przekroczenie z r. 1922	0,120	127,764		104,764	
	0,001[1]	0,001	9. Encyklopedja Polska:		—	168,076		0,001[3]
86,500	0,605	87,105				1.661,714	1.574,968	0,359

[1] Oszczędność z r. 1922.
[2] Od Tow. Wzaj. Ubezp. zwrot ubezp. kwoty.
[3] oraz K 18.000 — $4^1/_2\%$ listy zast. Banku Krajowego.

ZESTAWIENIE RACHUNKÓW ZA ROK 1923.

FUNDUSZE WYDZIAŁÓW.

TABLICA II.

WYDZIAŁ I i II.

DOTACJE: ze Skarbu Państwa	DOTACJE: Inne	DOTACJE: Razem			Wydano	Przekroczenie	Oszczędność
w miljonach marek polskich					w miljonach marek polskich		
23,592		23,592	**1. Publikacje Wydziału I.**				
			Sekretarz	0,412			
			Honorarja	0,150			
			Druk i broszurowanie .	91,601			
			Przekroczenie z r. 1922 .	0,060	92,223	68,631	
26,874	0,497 [3] 14,— [4]	41,371	**2. Publikacje Wydziału II.**				
			Druk i broszurowanie .	417,243			
			Sekretarz	0,337	417,580	376,209	
23,692		23,692	**3. Komisja historji sztuki.**				
			Przekroczenie z r. 1922 .	1,508			
			Sekretarz	0,112			
			Dyrektor wydawnictw .	0,206			
			Reprodukcje i odpisy .	0,819			
			Druk i broszurowanie .	448.967			
			Drobne wydatki . . .	0,004			
			Inwentaryzacja zabytków	6,504	458,120	434,428	
52,822		52,822	**4. Komisja literacka.**				
			Przekroczenie z r. 1922 .	0,797			
			Klisze	25,—	25,797		27,025
9,241		9,241	**5. Komisja językowa.**				
			Druk	33,489			
			Honorarja	15,096			
			»Język Polski« subwenc.	0,490			
			Przekroczenie z r. 1922 .	0,500	49,575	40,334	
10,064		10,064	**6. Komisja filologiczna.**				
			Honorarjum		0,154		9,910
5,093		5,093	**7. Komisja orjentalistyczna.**				
			Oprawa książek . . .		0,362		4,731
8,032	0,007 [2]	8,039	**8. Słownik staropolski.**				
			Redakcja		7,982		0,057
6,990		6,990	**9. Bibljot. pisarzów polsk.**				
			Druk		192,885	185,895	
54,880	0,005 [1]	54,885	**10. Komisja historyczna.**				
			Honorarja	17,765			
			Druk i reprodukcje . .	248,494			
			Dyrektor wydawnictw .	0,162			
			Sekretarz	0,001			
			Drobne wydatki . . .	0,004	266,426	211,541	
14,280		14,280	**11. Komisja prawnicza.**				
			Dyrektor wydawnictw .	0,122			
			Druk	11,971			
			Honorarja	2,040	14,133		0,147
6,011		6,011	**12. Komisja filozoficzna.**				
			Przekroczenie z r. 1922 .	0,063			
			Honorarjum	1,500	1,563		4,448
21,400	0,001 [2]	21,401	**13. Komisja Kwartalnika filozoficznego.**				
			Druk		247,874	226,473	
	1,202 [2]	1,202	**14. Komisja Słownika łaciny średniowiecz. w Polsce.**				
			Papier		0,100		1,102
27,200		27,200	**15. Komisja Atlasu historycznego.**				
			Przekroczenie z r. 1922 .	0,415			
			Współpracownicy . . .	28,500			
			Dyrektor	10,480			
			Druk i przybory . . .	2,176	41,571	14,371	
6,528		6,528	**16. Biuletyn Wydziału I i II.**				
			Redaktor	0,135			
			Honorarja	0,252			
			Druk	2,273			
			Przekroczenie z r. 1922 .	0,404	3,064		3,464
18,800		18,800	**17. Ekspedycja Wileńska.**				
			Awans z r. 1922 (Tabl. III)	0,043			
			Honorarja	1,193			
			Fotografje	0,063			
			Koszta podróży	17,500	18,799		0,001
315,499	15,712	331,211			1.838,208	1.557,882	50,885

WYDZIAŁ III.

DOTACJE: ze Skarbu Państwa	DOTACJE: Inne	DOTACJE: Razem			Wydano	Przekroczenie	Oszczędność
w miljonach marek polskich					w miljonach marek polskich		
79,—		79,—	**1. Publikacje Wydziału.**				
			Sekretarz	0.550			
			Subwencja	8,500			
			Druk i broszurowanie .	623,279			
			Tablice i ryciny. . . .	64,046			
			Honorarja	21,090			
			Przekroczenie z r. 1922 .	0,240	717,705	638,705	
89,800		89,800	**2. Komisja fizjograficzna.**				
			Subwencje	22,—			
			Druk	372,681			
			Przekroczenie z r. 1922 .	0,172			
			Muzeum:				
			Kustosz	6,—			
			Sekretarz	0,500			
			Potrzeby muzealne . .	16,215			
			Nadzwyczajne wydatki muzealne	24,518	442,086	352,286	
3,—		3,—	**3. Komisja historji nauk matemat.-przyrodn.**		—		3,—
171,800		171,800			1.159,791	990,991	3,—

[1] Od fund. ks. Pruszkowskiego.
[2] Oszczędność z r. 1922.
[3] Od prof. Heinricha na klisze.
[4] Od pp. Konradów Czerneckich w Krakowie.

Przekroczenia z końcem roku 1923	Miljony mp
W wydatkach administracyjnych (wspólnych) . .	1.468,530
» naukowych (wspólnych)	106,438
» Wydziału I i II	1.557,882
» Wydziału III	990,991
Razem . .	4.123,841

Oszczędności z końcem roku 1923	Miljony mp
W wydatkach naukowych (wspólnych)	0,359
» Wydziału I i II	50,885
» Wydziału III	3,—
Razem . .	54,244

ROK 1923.

ZESTAWIENIE RACHUNKÓW.

FUNDUSZE OSOBNE.

TABLICA III.

Przedmiot	Przychód			Przedmiot	Rozchód		
	Walory		Gotówka		Walory		Gotówka
	imiennie		w milion. mp		imiennie		w miljon. mp

I. Fundusze z dotacyj rządowych.

1. Fundusz obrotowy Bibljoteki Polskiej w Paryżu.

Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,101	Wydano na potrzeby Bibljoteki	—	—	124,470
Otrzymano subwencje ministerjalne	—	—	289,—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	164,631
	—	—	289,101		—	—	289,101

2. Fundusz Ekspedycji Rzymskiej (*Fundusz obrotowy*).

Subwencje rządowe	—	—	91,—	Awans 1 stycznia	—	—	9,053
				Wydano	—	—	50,911
				Pozostałość 31 grudnia	—	—	31,036
	—	—	91,—		—	—	91,—

3. Fundusz Kopernika II-gi.

Subwencje rządowe	—	—	17,500	Wydano	—	—	494,110
Awans 31 grudnia	—	—	476,610				
	—	—	494,110		—	—	494,110

4. Fundusz na kupno domu.

Pozostałość 1 stycznia	1500000	—	0,150	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,188
Kupony	—	—	0,038	oraz 5% poż. państw. polska długoterminowa	1500000	—	
	1500000	—	0,188		1500000	—	0,188

5. Fundusz nagród i konkursów.

Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,622	Wypłacono nagrody	—	—	4,004
Subwencja ministerjalna	—	—	4,—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,618
	—	—	4,622		—	—	4,622

6. Fundusz Rady Międzynarodowej badań naukowych.

Pozostałość 1 stycznia	—	—	5,872	Wydano	—	—	298,998
Otrzymano subwencje rządowe	—	—	123,250				
Awans 31 grudnia	—	—	169,876				
	—	—	298,998		—	—	298,998

II. Fundusze na wydawnictwa i badania naukowe.

Stan z dniem 31 grudnia 1923.

Nr.	Nazwa funduszu	Kapitał zakładowy			Kapitał obrot.
		Papiery wartośc.		Gotówka	Gotówka
		imiennie		w miljonach marek polskich	
1	Fundusz Atlasu geologicznego	—	—	—	0,027
2	» Bełzy	11600	—	—	—
3	» Matjasa Bersona	1000	—	—	—
4	» Brodczakowej	8700	—	—	—
5	» Bucewicza	328900	—	—	0,001
6	» Czabana Edwarda	116800	—	—	2,766[1]
7	» Curzydły	78700	—	—	0,032
8	» Karola Estreichera z legatu Piotra Wereszczyńskiego	30500	—	—	—
9	» X. Jakubowskiego II (na wydawnictwa)	20800	—	—	—
10	» Kmity Konstantego	30000	—	—	—
11	» śp Stanisława Kostaneckiego	25500	—	—	—
12	» im. Kolberga	—	—	—	0,019
13	» śp. Dra Władysława Kretkowskiego III	—	—	0,425	—
14	» na Monumenta Poloniae Palaeographica i na badania wzgórza Wawelskiego	—	—	—	0,029
15	» Karola Olszewskiego	217400	—	0,018	—
16	» ks. prałata Józefa Pruszkowskiego	2000	—	—	0,509
17	» hr. Konstantego Przeździeckiego	—	—	—	0,0[illegible]7
18	» Włodzimierza Spasowicza	249800	—	—	0,011
19	» hr Feliksa i Emilji Sobańskich	10000	—	—	—
20	» im. śp. Cezarego Staniewicza	2400	—	—	—
21	» Jadwigi i Zofji Tomkiewiczówien	24500	—	—	—
22	» Waltera	41100	—	—	—
23	» Bolesława Wołodkowicza	38400	—	—	0,015
24	» Wiśniewskiego	—	—	0,029	—
25	» Michała Zieleniewskiego A) na badanie polskich wód mineralnych	23000	—	—	0,004
26	» » » B) na słownik bibljograficzno-balneologiczny	16000	—	0,005	0,001

[1] Awans

ROK 1923.

TABLICA IV.

Przedmiot	Przychód Walory imiennie		Przychód Gotówka w milion. mp	Przedmiot	Rozchód Walory imiennie		Rozchód Gotówka w miljon. mp

27. Fundusz Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego na wydawnictwo podręczników przyrodniczych (*Fundusz obrotowy*).

Przedmiot	Walory		Gotówka	Przedmiot	Walory		Gotówka
Awans 31 grudnia	—	—	2.583,102	Wydano na druk i oprawę	—	—	2.410,602
				» » honorarja	—	—	172,500
	—	—	2.583,102		—	—	2.583,102

28. Fundusz na wydanie dzieł Hoene-Wrońskiego.

Przedmiot	Walory		Gotówka	Przedmiot	Walory		Gotówka
Pozostałość 1 stycznia	—	—	2,440	Wydano na klisze	—	—	1,140
Otrzymano subwencję od Spółki akc. dla przemysłu naftowego i gazów ziemnych we Lwowie	—	—	5,—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	7,106
Narosłe odsetki	—	—	0,806				
	—	—	8,246		—	—	8,246

29. Fundusz na wydawnictwo podręczników humanistycznych (*Fundusz obrotowy*).

Przedmiot	Walory		Gotówka	Przedmiot	Walory		Gotówka
Awans 31 grudnia	—	—	546,724	Wydano na honorarja	—	—	113,364
				» » druk	—	—	433,360
	—	—	546,724		—	—	546,724

30. Fundusz na wydawnictwo źródeł porozbiorowych (*Fundusz obrotowy*).

Przedmiot	Walory		Gotówka	Przedmiot	Walory		Gotówka
Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,102	Wydano na odpisy	—	—	0,723
Awans 31 grudnia	—	—	0,621				
	—	—	0,723		—	—	0,723

III. Fundusze na nagrody.

Stan z dniem 31 grudnia 1923

Nr.	Nazwa funduszu	Kapitał zakładowy: Papiery wartośc. imiennie		Kapitał zakładowy: Gotówka w miljonach marek polskich	Kapitał obrot. Gotówka w miljonach marek polskich
1	Fundusz Augustynowicza	—	—	0,010	0,004
2	» Barczewskiego	95000	—	—	0,004
3	» Bieleckiego	3400	—	—	0,001
4	» konkursowy im. Ant. Czerwińskiego	—	—	0,003	—
5	» im. Juljusza Eigera	220220	—	—	0,466
6	» X. Jakubowskiego I-szy (na nagrody)	17600	—	—	0,005
7	» Feliksa Jasieńskiego	100000	—	—	—
8	» im. śp. Erazma i Anny małżonków Jerzmanowskich	1134937	54	—	0,026
9	» ks. Biskupa Krasińskiego	20200	—	—	0,002
10	» śp. Dra Władysława Kretkowskiego (II-gi)	—	—	—	0,001
11	» im. Kopernika	—	—	—	0,002
12	» im. Lindego	15800	—	—	0,002
13	» im. książąt Jerzego Romana z Rozwadowa i Adama z Miżyńca Lubomirskich	65300	—	—	0,019
14	» im. Witolda Łozińskiego	—	—	0,101	—
15	» J. U. Niemcewicza	—	—	—	0,004
16	» Radwańskiego	1300	—	—	0,001
17	» im. Mikołaja Reya	37400	—	0,131	0,475
18	» Konstantego Simona	24900	—	0,001	0,001
19	» im. Jędrzeja Śniadeckiego	2500	—	0,001	—
20	» Adama Szajkiewicza	28600	—	—	0,004
21	» Warschauera	13800	—	0,001	—

IV. Fundusze stypendyjne.

1	Fundusz Andrzeja Deskura	23600	—	—	0,002
2	» Drybuszewskiego	3500	—	0,001	—
3	» śp. Wiktora Gabrysi	—	—	0,002	—
4	» Marji Jankowskiej	50000	—	0,010	0,007
5	» Katarzyńskiego	40000	—	—	0,004
6	» Konarskiego	15800	—	—	0,002
7	» Antoniny z Ziembickich Krzepelowej	37000	—	—	0,005
8	» Mickiewicza	38200	—	—	0,004
9	» dra Z. Pileckiego	57000	—	—	0,016
10	» Ferdynanda Sawickiego	14800	—	0,002	—
11	» Antoniego Stachowskiego	47100	—	0,005	—
12	» Henryka Wohla	51000	—	0,005	—

ROK 1923.

TABLICA V.

Nr.	Nazwa funduszu	Kapitał zakładowy			Kapitał obrot.
		Papiery wartośc.		Gotówka	Gotówka
		imiennie		w miljonach marek polskich	

V. Fundusze na cele humanitarno-naukowe.

1	Fundusz Liwskiego	88900	—	—	0,007
2	» im. Marji Sienkiewiczowej	35600	—	—	0,007

VI. Kwoty depozytowe.

1	Fundusz budowy szpitala w Krynicy	26010	22	—	—
2	» książąt Adama i Witolda Czartoryskich	50000	—	—	—
3	» im. śp. Felicjana Faleńskiego	40400	—	—	0,004
4	» L. Gadona	58000	—	—	0,001
5	» Józefa Grabia Pilawskiego	193200	—	—	0,004
6	» Grobów królewskich	14743	23	—	0,001
7	» Władysława i Augusta Iwańskich	235800	—	0,019	0,026
8	» Józefa Krzepeli	40000	—	—	0,001
9	» im. księcia Lubomirskiego Eugenjusza	52500	—	—	0,005
10	» Mickiewiczowski w Szczawnicy	—	—	—	—
11	» na odnowienie Zamku królewskiego na Wawelu	133985	58	—	0,001
12	» Bolesława i Stefanji z Karpowiczów Rusieckich	54000	—	0,007	—
13	» Szpitala w Szczawnicy	9400	—	0,003	—
14	» Towarzystwa popierania wydawnictw Akademji Umiejętności	78100	—	—	0,005
15	» śp. Teodora Lucjana Ziembińskiego	39900	—	—	—

VII. FUNDUSZ ŻELAZNY.

Przedmiot	Przychód			Przedmiot	Rozchód		
	Walory		Gotówka		Walory		Gotówka
	imiennie		w miljon. mp		imiennie		w miljon. mp
Pozostałość 1 stycznia	115700	—	0,353	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,553
Fundusz im. śp. Kazimierza Niesiołowskiego dalszy datek	—	—	0,200	oraz 4½% listy Banku krajowego . . K	5500	—	—
				» 4½% listy Banku hipot. galic. . . »	1000	—	—
				» 4% oblig. poż. kraj. galic. z r. 1893 . »	3000	—	—
				» 4% listy zast. galic. Banku hipot. . »	10600	—	—
				» 4½% listy zast. galic. Tow. kred. ziem. »	25200	—	—
				» 4% renta węgierska koronowa . . »	5000	—	—
				» 4 akcje Banku ziem. w Poznaniu	4000	—	—
				» 5% poż. polska długot.	52400	—	—
	115700	—	0,553		115700	—	0,553

FUNDUSZ REZERWOWY.

Przedmiot	Walory		Gotówka	Przedmiot	Walory		Gotówka
Pozostałość 1 stycznia	—	—	19,049	Kupno papieru	—	—	24,—
Zwrot zaliczki, dr. Helczyński	—	—	0,050	Honorarjum	—	—	27,171
Dar jubileusz. od dra Ad. Meiselsa bilety skarb.	6000000	—	2,200	Portret Wężyka	—	—	25,—
» » od pani P. T.	—	—	1,—	Pokrycie przekroczeń z r. 1922	—	—	6,059
» » od Stan. Henryka hr. Badeniego 6% złote bony skarbowe złp	2570	—	—	» awansu fund. Bucewicza	—	—	0,042
» » od J. Ż. na cele wydawnicze	—	—	0,010	» » » Czabana	—	—	0,008
» » od »Proletarjatu« w Podgórzu książeczka wkładkowa	1000000	—	—	» » » Jakubowskiego II	—	—	0,046
» » od księgarni Gebethnera i Wolffa w Warszawie	—	—	10,—	» » » Budowy Akademji	—	—	0,363
» » od Fabryki sody w Podgórzu	—	—	5,—	Pomalowanie gablot i sali geologicznej	—	—	43,—
» » im. śp. Marji z Nowickich Borowskiej	—	—	5,—	Porządki w Muzeum fizjograficznem	—	—	5,—
Otrzymano od fund. na wydawn. »Vaticana«	—	—	0,004	Pozostałość 31 grudnia	—	—	9.850,229
» » » na zakup zabytków archeologicznych	—	—	0,028	oraz bilety skarbowe	6000000	—	—
Dochód z odsetek i administracji w r. 1923	—	—	7.262,179	» 6% złote bony skarbowe . . . . złp.	2570	—	—
» ze sprzedaży publikacyj i papieru	—	—	2.676,398	» książeczka wkładkowa	1000000	—	—
	7002570	—	9.980,918		7002570	—	9.980,918

Fundusz Senatora Bolesława Maleszewskiego.

Przedmiot	Walory		Gotówka	Przedmiot	Walory		Gotówka
Pozostałość 1 stycznia	1929900	—	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—	0,004
Kupony	—	—	0,004	Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
				oraz 4½% listy Banku krajowego . . K	1180000	—	—
				» 4½% » gal. Tow. kred. ziem. . »	540000	—	—
				» 4½% oblig. gal. poż. kraj. z r. 1913 »	100000	—	—
				» 5% państw. pożyczka polska długot.	109000	—	—
	1929000	—	0,004		1929000	—	0,004

ROK 1923.

TABLICA VI.

Przedmiot	Przychód			Przedmiot	Rozchód		
	Walory imiennie		Gotówka w miljon mp		Walory imiennie		Gotówka w milion. mp
Fundusz Mireckiego.							
Pozostałość 1 stycznia	144800	—	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—	—
Kupony	—	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
				oraz 4½% listy Banku krajowego . . . K	136000	—	—
				» 5% poż. polska długot.	8800	—	—
	144800	—	—		144800	—	—
Fundusz Szczawnicki.							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,050	Odsetki od pożyczki Szczawnickiej	—	—	0,004
Narosłe odsetki	—	—	0,007	Pozostałość 31 grudnia	—	—	14,978
Otrzymano odsetki od ceny sprzedaży Szczawnicy	—	—	14.925				
	—	—	14,982		—	—	14,982
Fundusz Białosukni.							
Pozostałość 1 stycznia	22600	—	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—	—
Kupony	—	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
				oraz 4½% listy Banku krajowego . . . K	20000	—	—
				» 5% poż. polska długot.	2600	—	—
	22600	—	—		22600	—	—
Fundusz Wandy Jabłońskiej.							
Pozostałość 1 stycznia	36100	—	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—	—
Kupony	—	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
				oraz 4½% listy Banku krajowego . . . K	35000	—	—
				» 5% poż. polska długot.	1100	—	—
	—	—	—		36100	—	—
Fundusz Dra Hassewicza.							
Pozostałość 1 stycznia	16800	—	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—	—
Kupony	—	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
				oraz 5% poż. polska długot.	16800	—	—
	16800	—	—		16800	—	—
Fundusz Seweryna Kisielewskiego.							
Pozostałość 1 stycznia	58100	—	—	Przeniesiono do funduszu obrotowego	—	—	—
Kupony	—	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
				oraz 4½% listy Banku krajowego . . . K	40000	—	—
				» 5% państw. pożyczka polska długot.	18100	—	—
	58100	—	—		58100	—	—
Fundusz Jana Lipki.							
Pozostałość 1 stycznia	71015	98	—	Awans 1 stycznia	—	—	0,001
Kupony	—	—	—	Renty dożywotnie	—	—	—
Narosłe odsetki	—	—	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—	—
Awans 31 grudnia	—	—	0,001	Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
				książ. wkładk. Kasy oszcz. m. Krakowa.	18415	98	—
				oraz 4% listy galic. Tow. kred. ziemsk. 56-l. K	40000	—	—
				» » » » » » » stare »	2000	—	—
				» » » » Banku hipotecznego . »	1000	—	—
				» 4% austr. renta lipcowa . . . . . »	7000	—	—
				» 5% poż. polska długot.	2600	—	—
	71015	98	0,001		71015	98	0,001

W Krakowie, dnia 14 czerwca 1924.

Za zgodność z księgami i allegatami kasowemi.

E. Pompa w. r.
Rachmistrz

St. Wróblewski w. r.
Sekretarz Generalny.

J. Patykiewicz w. r.
Podskarbi.

Komisja kontrolująca:

Tadeusz Sinko w. r. *Fr. Papée w. r.* *Leonard Lepszy w. r.*

Fundacja edukacyjna ś. p. Wiktora Osławskiego.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW ZA ROK 1923.

Przedmiot	Przychód Walory imiennie		Przychód Gotówka w miljon mp	Przedmiot	Rozchód Walory imiennie		Rozchód Gotówka w miljon. mp
1. Fundusz na udzielanie stypendjów.							
a) Fundusz zakładowy.							
Pozostałość 1 stycznia	885200	—	0,023	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,041
Otrzymano z fund. obrotowego	—	—	0,018	oraz 4% listy gal. Tow. kred. ziemsk. . K	764600	—	—
				» 4½% listy Banku krajowego . . . K	82000	—	—
				» 5% pożyczka państw. polska długot.	38600	—	—
	885200	—	0,041		885200	—	0,041
b) Fundusz obrotowy.							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,018	Wypłacono Akademji Umiej. 10% od dochodu	—	—	—
Kupony.	—	—	0,001	Przeniesiono do funduszu zakładowego . . .	—	—	0,018
				» » » obrotowego wspólnego połowę nieużytej reszty	—	—	0,001
				Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
	—	—	0,019		—	—	0,019
2. Fundusz zakładowy na wydawnictwa naukowych prac stypendystów.							
Pozostałość 1 stycznia	108600	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
				4% listy galic. Tow. kred. ziemskiego . K	88600	—	—
				oraz 4½% listy Banku krajowego . . . »	20000	—	—
	108600	—	—		108600	—	—
3. Fundusz obrotowy na wydawnictwa naukowych prac stypendystów.							
Pozostałość 1 stycznia	12196	83	0,017	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,017
Kupony od fund. na wydawnictwa	—	—	—	i książeczka Banku kraj.	12196	83	—
	12196	83	0,017		12196	83	0,017
4. Fundusz na udzielanie zapomóg.							
Pozostałość 1 stycznia	302700	—	0,012	Przeniesiono do funduszu obrotowego wspólnego połowę nieużytej reszty	—	—	—
Kupony	—	—	0,001	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,013
				4% listy gal. Tow. kred. ziemsk. . . . K	268400	—	—
				5% poż. polska długot.	19300	—	—
				oraz 4½% listy Banku krajowego. . . . K	15000	—	—
	302700	—	0,013		302700	—	0,013
5. Fundusz na udzielanie pieniężnych zasiłków laboratorjom naukowym.							
Pozostałość 1 stycznia	561560	63	0,036	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,036
Kupony	—	—	—	4% listy gal. Tow. kred. ziemsk. . . . K	561200	—	—
	—	—	—	i książeczka Kasy Oszczędności	360	63	—
	561560	63	0,036		561560	63	0,036
6. Fundusz obrotowy wspólny.							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,013	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,023
Połowa nieużytej reszty z funduszu na stypendja	—	—	0,001				
Połowa nieużytej reszty z funduszu na zapomogi							
Procenta interkalarne	—	—	0,009				
	—	—	0,023		—	—	0,023

W Krakowie, dnia 14 czerwca 1924.

Za zgodność z księgami i allegatami kasowemi.

***E. Pompa* w. r.**
Rachmistrz.

***St. Wróblewski* w. r.**
Sekretarz Generalny.

Komisja kontrolująca:

***Tadeusz Sinko* w. r.** ***Fr. Papée* w. r.** ***Leonard Lepszy* w. r.**